

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

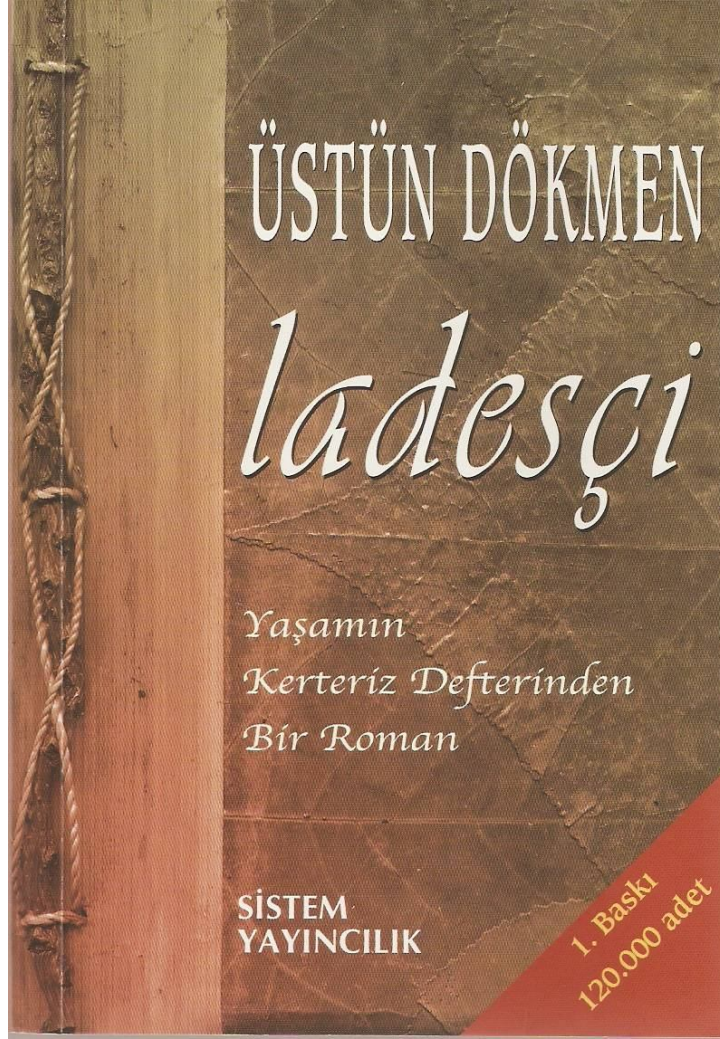
RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ÜSTÜN DÖKMEN

LADESÇİ

*Yaşamın Kerteriz
Defterinden Bir roman*

Ülkemde ve dünyada ladesçilik yapmayan,
çalışan ve seven nice güzel insana,
ladesçiliği azaltmaları umuduyla
cümle ladesçilere ve yaşadığım şehirleri
cennete çeviren Zehra'ya...

Prof. Dr. ÜSTÜN DÖKMEN

1954 yılında İstanbul'da dünyaya geldi. Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nden mezun oldu. Halen Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi'nde öğretim üyesidir. Yazarın çeşitli bilimsel makaleleri ile İletişim Çatışmaları ve Empati, Sosyometri ve Psikodrama, Varolmak Gelişmek ve Uzlaşmak, Küçük Şeyler adlı çalışmalarının yanı sıra Bir Yumurtanın Tarihçesi, Selam, Yağmurda Yangın adlı şiir kitapları (Sistem Yayıncılık) ile Komşu Köyün Delisi, Otoyolda Piknik ve Padişah-ı Hali Osman (Galata) adında tiyatro eserleri bulunmaktadır. Prof. Dr. Üstün Dökmen, meslektaşı Doç.Dr. Zehra Yaşın Dökmen'le evlidir.

İçindekiler

Ladesçi I. BÖLÜM
Lades Oyunları 7

Ladesçi II.BÖLÜM
Sayfacı 101

Ladesçi III.BÖLÜM
Yaşamın Kerteriz Defteri
Dürüstlük Üzerine 143

Ladesçi IV.BÖLÜM
Son Semerci 213

Dürüstlük ve Yalancılık Üzerine Birkaç Cümle

" Yalan söylemek beni insan yapar."

Suç ve Ceza'dan Razumihin
(Raskolnikov'un arkadaşı)

" Yalan söylemek beni insan yapar, hiç yalan söylememek ise
üstün insan yapar."

Ladesçiden Ayyaş Ahmet
(Herkesin arkadaşı)

"Ahlakın kurucusu ve yayıcısı edebiyattır."

Nurullah Ataç

"Onlar hiç roman okumadılar, sayfa çevirmediler;
o yüzden milleti soyup soğana çevirdiler."

Ladesçî den Sayfacı Raif

"Doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar."

Türk Atasözü

" Yalan söyleyeni kovmazlar, memlekete muhtar
yaparlar ama ona da saygı duymazlar"

Ladesçi Cemil

LADESÇİ I. BÖLÜM

Lades Oyunları

1 (Bir)

Her şey bir kehânetle başladı. "Öyle bir yere göndereceğiz ki oğlunu, gece binlerce güneş göreceğiz göğünde ama ellerini uzattığında hiçbirisi ısıtmayacak onu" diye bir cümleydi bu kehânet. Havva Hanım hamileyken rüyasında duymuştu. Havva Can ile Adem Usanmaz 1900'lü yılların ikinci yarısında bir Anadolu kasabasında evlenmişlerdi. Evlenir evlenmez Havva Hanım değişmeye başladı. Önce soyadı değişti, Havva Usanmaz oldu.

Adem ile Havva'nın evlenmeleri komik gelmişti insanlara. Dostları durmadan takıldı, hatta bir mahalli gazetede haber konusu bile oldular. Adem, karısına "Soyadın değişti, oldu olacak adını da değiştirelim de dalga geçmesinler" dedi. Havva Hanım kabul etti, ancak mahkeme masrafı çok geldiği için bu isteklerini gerçekleştiremediler.

Evlendikten kısa bir süre sonra Havva Hanım hamile kaldı. Hamileliğin ilk aylarındaydı. Bir gece rüyasında kendisini dünyadan çok uzaktaki bir galakside gördü. Hamileydi, yalnızdı, göğü ıssız ve yıldızsızdı. Uzaktan gelen bir ses ona şöyle diyordu:

"Sen bir oğlan doğuracaksın burada ve öyle bir yere göndereceğiz ki oğlunu, gece binlerce güneş göreceğiz göğünde ama ellerini uzattığında hiçbirisi ısıtmayacak onu."

Bu, yalnızca bir düştü uykuda ya da bir kehânet. Aslında bütün düşler bir kehânet sayılır bu dünyada.

Yedi ay sonra bir oğlan doğurdu Havva Hanım. Adını Cemil koydular. Cemil bu dünyanın insanıydı. Böylece kehanetin ilk bölümü doğrulanmıştı. Gökyüzüne baksa binlerce güneşi birlikte görürdü geceleri. Her biri yüz binlerce derece santigrattı ama hiçbirisi ısırmazdı ellerini. Kehânet doğrulanmıştı.

Kehânet dürüstlük müdür? Belki geleceği bildirir kâhinler, belki olup biteni söyler. Oysa ne tahmindir ne de gözetlemektir dürüstlük. Bitimli bir yolda bitmeyen bir çizgiyi düşlemektir dürüstlük.

Uzay eğridir; ışık eğriler boyunca yayılır; Riemann ile Einstein gösterdiler bunu. Yani uzayda doğru yoktur; kapalı, bükümlü ve eğridir evren. Bunu fark ettiğinizde bazı insanların niçin dürüst olmadıklarını daha rahat kavrayabilirsiniz. "Eğri bir evrende nasıl doğru olsun insanlar" diyebilirsiniz ya da demeyebilirsiniz. Ötekiler öyle ama siz eğri çizmek zorunda değilsiniz. Kimse kalemle doğmaz, çizgileri doğru ya da eğri çizmek size kalmıştır sonunda. Belki de en büyük erdem, eğri bir evrende, doğru çizgi çizebilmektir bu dünyada.

Roman başlıyor, haydi rastgele, ne çizilecekse rast çizile!

Roman başlıyor, bir cetvel verin elime, daha önce eğrilik değmemiş olsun yüreğine.

Bir cetvel verin elime, daha önce eğrilik değmemiş olsun düşlerine.

Roman başlıyor, adı Ladesçi mi ne.

2 (İki)

Tavukların, kuşların göğsünde bir kemik vardır "V" şeklinde. Lades kemiği denir. Suları yaran gemilerin burnu gibi, kimi ördeklerin kuğuların göğsünde, kimi tavuk benzeri kara hayvanlarının göğsünde, kimi göklerdeki kuşların göğsünde bir lades kemiği kemik vardır, "V" şeklinde.

"Ben ve sen" diyen, "Biz ve öteki" diyen insanlar gibi, "Ben ve su", "Ben ve hava" diyen hayvanlar da, yaşam içinde kendilerine yol açarken yaşamla birleşebilmek için, "V" şeklinde bir kemik taşırlar göğüslerinde. Göçmen kuş sürülerinde V düzeniyle uçarken gökyüzünde, dostluğun ve işbirliğinin işareti diye, V şeklinde bir işaret taşırlar göğüslerinde. Lades kemiği adı verilen bu kemik milyonlarca yıllık bir gelişim sürecinin sonucunda, dinozordan arkeopteriks (archaeopteryx), arkeopterikten günümüze geldi. Latince adı furcula'dır.

Lades kemiği havayı yarar, suyu yarar, işe yarar. O yüzden, o günden bugüne ulaşmıştır, o yüzden yaşamıştır. Çağları, zamanları, zorlukları yarıp yarımlara ulaşmıştır. Demek ki, belli ki lades kemiği yararlıdır.

Tavukların, kuşların bir parçası olan lades kemiği, kültürlerin de bir parçası olmuştur. Kimi kültürde lades kemiği uğurlu sayılır,

elinde lades kemiği bulunan kişilerin dileklerinin yerine geldiğine inanılır. Kimi kültürde ise bir oyun oynanır lades kemiği ile "lades tutuşmak" diye. Lades tutuşmak, çok sevilen bir akıl-dikkat oyunudur. şöyle oynanır:

İki insan üzerlerindeki etleri sıyırıp lades kemiğini birer ucundan tutarlar. nce sözde bir antlaşma yaparlar aralarında, oyunu kaybedenin kazanana ne alacağını kararlaştırırlar. Sonra iki yana çekip kırarlar kemiği. Artık ladeslidirler. Birbirlerinin elinden herhangi bir şey almadan önce "Aklımda" demeleri gerekir. Aklımda demeden ötekinin elinden bir şey alan, yenilmiş sayılır, galip gelene anlaştıkları hediye alması zorundadır.

Lades tutuşanlar ladesli olduklarını unutmamaya ama rakibine unutturmaya çalışırlar. Ladeste kanmamak, kandırmak esastır. Lades bir anlamda, oyun yoluyla kâğıılıktır.

Lades oyununda yaşamla mücadele, ötekiyle kavga vardır. Yani lades kemiği, birbirleriyle yaşışanların ellerine yaşarır. Ladeste akıl ile ağız, elbirliği yapmalıdır.

İşte bu oyunu Adem'den olma Havva'dan doğma Cemil Usanmaz çok severdi. Küçükken öğrenmişti.

3 (   )

Cemil altı yaşındaydı. Bir akşam sofrada tavuk vardı, annesiyle babası lades tutuştular. Cemil ilk defa görüyordu bu oyunu, çok hoşuna gitti.

"Baba ne olur biz de oynayalım" diye yalvarmaya başladı.

Babası,

"Bu kemikle olmaz, kırıldı, bir dahaki sefere" dedi.

Cemil tavuk alınmasını iple çekti. Tavuk sevmezdi ama annesine sürekli "Ne zaman tavuk alacaksın?" demeye başladı. Sonunda tavuk alındı.

O akşam Cemil çok heyecanlıydı. Herkesten önce sofraya oturdu.

Annesi tavuğun içinden lades kemiğini çıkardı. Cemil'e,

"Kiminle tutuşuyorsun?" diye sordu.

Cemil heyecanlı,

"Babamla!" diye bağırdı.

"İyi, tutuşun o zaman."

Babası kemiğin ucundan tutup Cemil'e doğru uzattı.

"Tut bakalım" dedi.

Cemil kemiğın öteki ucundan tuttu. "Nesine?" diye sordu babası.
Cemil,
"Nasıl, nesine?"
"Yani kazanırsan sana ne alayım, kaybedersen sen bana ne alacaksın?"
"Dondurma."
"Tamam, sen kazanırsan ben sana dondurma alayım, ben kazanırsam sen de bana harçlığından bir gazete al."
Cemil heyecandan gözleri çakmak çakmak, "Olur!" diye bağırdı.
Ve baba oğul kemiği iki ucundan çekip kırdılar. İkisinin de elinde kemiğın birer parçası vardı. Baba elindeki kemiği Cemil'e doğru uzatıp,
"Al, ölç bakalım, hangisi daha uzun" dedi.
Belli ki bu da oyunun bir başka kuralıydı. Cemil hemen babasının elindeki kemiği alıp kendi kemiğının yanına getirdi. O an babası, "Lades!" diye bağırdı.
Cemil neye uğradığını şaşırmişti. Dondu kaldı. Annesi hemen araya girip,
"Aa, üzme çocuğu Adem. Öyle hemen olmaz" dedi. Cemil'in gözleri dolmuştu, ağlamak üzereydi. Babası, "Peki peki, hadi bir daha tutuşalım" dedi.

Cemil'in bütün hevesi kaçmıştı. Yine de yeniden tutuştular. İki kırık kemiği birbirine değdirip ayırdılar, yeniden ladesli oldular.

Lades Cemil'in çok hoşuna gitmişti, durmadan lades tutuşmak istiyordu. Annesiyle, babasıyla, ağabeyi İhsan'la ardı ardına lades tutuştu. Ladesi kazandığında veya kaybettiğinde hemen oyuna yeniden başlamak isterdi. Babası bu huyuna güler, 'Yenilen pehlivan doymazmış' derdi. Cemil yense de yenmese de ladesle doymuyordu.

Ancak ev halkı giderek ladesten sıkıldı. Artık kimse Cemil'le lades oynamaz olmuştu. Bu yüzden Cemil kendisine yeni bir oyun geliştirdi. Çevresindeki insanlarla, onların haberi olmadan tek taraflı lades oynamaya başladı. Herkesle sürekli ladesli olduğunu düşünüyordu.

Babası eline bir şey verecek olsa, almadan önce içinden "Aklımda!" diyordu. Onun uzattığı bir şeyi babası eline aldığı anda ise yine içinden "Lades!" diye bağıırıyordu. Bakkala ekmek almaya gitse, parayı verirken sessizce "Lades", ekmeği almadan önce de "Aklımda" diyordu.

İlkokuldaydı Cemil, lades en sevdiği, giderek tek sevdiği oyun oldu. Arkadaşları ona "Ladesçi Cemil" diyorlardı, sonra Cemil'i unuttular, yalnızca Ladesçi demeye başladılar. "Hey Ladesçi, şu kalemimi versene!"

Ladesçi ladesi seviyordu. İsteyen arkadaşlarıyla açıkça, istemeyenlerle, bu arada öğretmenleriyle, onların haberi olmadan tek taraflı ve içinden lades oynuyordu. O, artık tam bir ladesçiydi. Kanmamaya ve fakat kandırmaya dayanan bir oyunun gözde bir temsilcisi olmuştu.

4 (dört)

Cemil'in ailesi gelişmekte olan küçük bir Anadolu kasabasında, Cennetşehir'de yaşıyordu.

Gelişmemiş ölkelere ve geri kalmış bölgelere "gelişmekte olan" denmesi, nezaket icabıdır; belki kandırmacanın kibar bir türüdür, belki de gerçekçi bir ifadedir.

Cemiller, bir kasabada yaşıyorlardı, sonra birdenbire bir şehirde yaşamaya başladılar. Taşınmadılar, kasabaları il oldu. Cennetşehir il oldu.

Bu duruma Türkiye'de sıkça rastlanır. Bir sabah bir kasabada uyanırsınız, o gün bir kararname imzalanır, akşama bir şehirli olursunuz.

Cennetşehir şirin bir ilçeydi. Cennetşehirlilerin aklına pek çok kasabalının başına gelen bir şey geldi. İl olmaya heveslendiler. İl olmak kârlıydı. Yıllarca uğraştılar. Kasabadan geçen büyük küçük devlet adamlarının yollarını kestiler. Onlara kuzu kestiler.

Ağırladılar. Kasabanın her tarafına "İl Olmak İstiyoruz" diye pankartlar astılar. Başkente telgraflar çektiler. Tanıdık tanımadık bütün milletvekillerini seferber ettiler. Çok çalıştılar. Sonunda il oldular.

İl olmak Cennetşehirlileri çok mutlu etti, kendileriyle gurur duydular. Bu başarıyı günlerce kutladılar. Artık kasabaları il olmuştu. Resmi kayıtlarda Cennetşehir "İl"

olarak geçiyordu. Ancak Cennetşehirliler il olduktan sonra yıllar boyunca, ağız alışkanlığıyla Cennetşehir'den söz ederken "Bizim kasaba" dediler. Gurbete gidenler sürekli kasabalarına dönmekten söz ettiler. Tabelalar sizi kandırabilir ama dil dürüsttür. Cennetşehir'in il olması bir kandırmacaydı. Cennetşehirliler hırslı insanlardı. İl olmak onlara yetmedi. Devletten ısrarla bir havaalanı, bir de üniversite kurmasını istediler. Milletvekillerini yine seferber ettiler. Kampanyalar açtılar, yüreklerini açtılar, kasaba eşrafına kesenin ağzını açtırdılar. Pankartlar astılar, davetler verdiler. Sonunda havaalanı ile üniversiteleri de oldu. Halk istedi, politikacılar da verdi. Başlangıçta iki tarafın da yüzü aktı. Önce havaalanı yapıldı, gayri resmi açıldı. Personel çalışmaya başladı. Henüz uçaklar inip kalkmıyordu. Resmi açılıшта incek dendi. Havaalanının resmi açılışı muhteşem oldu. Pek çok siyasetçi geldi, basın geldi. Şehir bayram yerine dönmüştü. Sevinç büyüktü. Fakat bir şey dikkati çekmeyecek gibi değildi. Davete gelenlerin tümü arabalarla gelmişlerdi. Uçakla gelen yoktu. Çünkü Cennetşehir'in havaalanı bulunan büyük şehre uzaklığı uçak gerektirecek kadar büyük değildi. Bu kadarlık mesafe için uçağa binmeye değmezdi. Açılış sırasında, halkın korkunç tezahüratı arasında piste bir tane ilaçlama uçağı indi. Bunu izleyen aylarda ve yıllarda ise Cennetşehir Hava Limanına inen başka bir uçak olmadı. Söylentilere göre pistin boyu kısaydı, büyük

uçakların havalanmasına ve inmesine uygun değildi. Havaalanı vardı ama kullanışlı değildi, iş olsun diye yapılmıştı, işlevsel değildi, işe yaramazdı.

Cennetşehir Üniversitesinin durumu havaalanından fazla farklı olmadı. Bir üniversiteye sahip olmak Cennetşehirlileri çok sevindirdi. Açılış yine muhteşem oldu. Ama zaman içinde görüldü ki, büyük şehirlerdeki öğretim üyeleri, taşra üniversitesi diye bu üniversiteye rağbet etmiyorlardı. Cennetşehir'de oturan liseli gençler bile kendi şehirlerindeki üniversiteye tercihleri arasında yer vermiyorlardı, büyük şehirlerin büyük üniversitelerini tercih ediyorlardı.

Sınav açıldı, pek çok Cennetşehirlili üniversiteye memur olarak girdi. İdarî personel kadrosu dolmuştu. Başka illerde oturan gençler Cennetşehir Üniversitesi'ni yazdıkları için sınıflar da dolmuştu. Her şey tamamdı yalnızca akademik personel yoktu, merkezden atanan rektör dışında öğretim üyesi yoktu. Dersler boş geçmeye başlayınca Cennetşehirliler üniversitelerini desteklediler, avukatlar, eczacılar, lise öğretmenleri, subaylar, yüksek tahsilli esnaf, mesleklerine, ilgi alanlarına uygun derslere girmeye başladılar. Üniversitenin yüzü güldü.

Havaalanı personeli ve üniversitedeki memurlar çalışkan ve dürüst insanlardı. Ancak gayretleri işleri düzeltmeye yetmedi. Belki bir şeyler ta başından yanlış planlanmıştı. Ya halkın arzusunda bir ayarsızlık ya politikacıların politikasında bir potluk vardı. Belki bilerek, belki bilmeden, muhtemelen fark etmeden ve fark ettirmeden, Cennetşehirliler ve politikacılar, hem kendilerini hem de birbirlerini kandırıyorlardı. Bu da bir tür ladesçilikti.

Aslında Cennetşehir'in adı da bir kandırmacaydı galiba. Adı Cennetşehir'di ama ne ağaç vardı içinde doğru dürüst, ne çevresinde bağ, bahçe, orman. Güneşin altında kavrulan dımdızlak bir şehirdi, cennet değildi. Yalnızca yakınlarında tarım alanları vardı.

Her şeye rağmen Cennetşehir zaman içinde gelişti. Hiç olmazsa nüfusu arttı. Şehir, dağın yamacından başlayıp düzlüğe doğru yayılmıştı. Nüfus artıkça son ağaçlar da kesildi, apartmanlar yapıldı. Cemillerin evi otoyolun yakınındaydı.

Bu şehrin insanları şehirlerini-kasabalarını severdi. Tozlu yollarını, fiskiyeli belediye bahçesini, mahalli yemeklerini severlerdi.

Kendilerini komşu illerden üstün görürler, öteye gidip İstanbul'u bile beğenmezlerdi.

"Cennetşehir Cennet misali. İstanbul dediğin iki uzun köprü, denizi desen pislikten köpürdü" derlerdi.

5 (Leş)

Cemil'in babası Adem Bey lise mezunu bir devlet memuruydu. Hayat boyu ek göstergelerini, katsayılarını hesapladı durdu. Muhasebeci değildi ama bütün memurlar gibi bordrodan anlardı. Birkaç defa memuriyetin yanı sıra ticarete girişti. Memurların ticaretle uğraşmaları yasak olduğu için bir kez eşi Hava Hanımın üzerine gösterip bir dükkân açtı. Yürümedi. Birkaç kez arkadaşlarıyla perde arkasındaki ortak olup talihini denedi, olmadı. Sonunda elli yaşlarına doğru pazarlamacılık yapmaya başladı. Eli para gördü, yüzü güldü. Yıllarca semt pazarlarında ucuz sebze meyve arayan Havva Hanım da rahatladı, manava, markete gitmeye başladı. Cemil ile ağabeyi İhsan'a güzel elbiseler aldı. Pazarlamacılığın yanı sıra memuriyeti de sürdürdü Adem Bey. Yaygın tanımlamaya göre "işini bilen" bir memurdu. İşini bilirdi, haddini de bildi. Dairedeki işlerini aksatmadı. Emekli olmadan önce bir ortakla birlikte şirket kurmayı bir defa daha denedi. Bu girişimi Adem Beyin tanımıyla köprüden önceki son çıkışı. Bu son çıkış da tam bir çıkış oldu, durumu daha da iyiye gitti. Artık zengin sayılırdı.

Adem Bey, gençliğinde gümrüğe girecekmiş memur olarak. Elinde üç tane tavsiye kartı varmış. Fakat ne yazık ki elinde beş tane kart bulunan, üstelik kartlarının kalitesi daha yüksek olan bir başkasına kaptırmış bu işi. Bu duruma hayat boyu esef etti Adem Bey. Yüzlerce defa "oraya girseydim başka olurdu" dedi. Cemil babasının neye üzüldüğünü anlayamazdı küçükken ama o da babası gibi , üzüldü.

Ladesçi Cemil, asıl adıyla Cemil Usanmaz, seksenli yılların başında herhangi bir travma almadan gelmişti dünyaya.

Doğumundan kalan, annesinin doğumuyla ilgili kehânet rüyasıydı yalnızca.

Zengin bir çocuktuk Cemil, iç dünyası zengindi yani.

Aslında bütün çocuklar zengindir. Doğaldırlar, dürüsttürler, dünyaya gözbebeklerinin hakkını vere vere, renkli renkli, zengin zengin bakarlar. Sonra, doğallıklarını, dürüstlüklerini kaybetmeye başlarlar. Doğallıklarını ve zengin bakış açılarını, ana babalarına, öğretmenlerine, müfredatlarına, komşu teyzelerine ödünç vermeye başlarlar ve giderek fakirleşirler. Dikdörtgen olur dünyaları, yalnızca parayı görürler. Belki çok para kazanırlar ama artık fakirdirler.

Çocuklar çoğunlukla kendilerini terk ederler büyürken, doğadan, kendilerinden, hatta yıldızlardan uzaklaşmaya başlarlar. Kendi vücutları içindedirler, göğün altında, toplumun ortasında gözükürler ama orada yokturlar, terk etmişlerdir. Kendi varlıklarını, toplumu, doğayı terk

etmişlerdir. Yaşamı terkilerinde taşırlar, kendilerince ciddi işlerle uğraşıp yaşamı yedekte yaşarlar, gerçek benliklerini yedekte tutarlar. Yabancılaşır, maskeli yaşarlar, dünyaya donuk yüzlerle bakarlar, zenginliklerini yitirirler.

Cemil Usanmaz da başlangıçta zengin bir çocuktur. Büyükleri onun zenginliğini de -asla kötü niyet taşımadan-elinden almaya çalışırlar ama o direndi. Örneğin arada bayram harçlığını annesine kaptırdığı oldu. Bayramda dedesinden harçlık aldığında annesi "Sen kaybedersin, ver ben saklayayım" derdi ve gerçekten de iyi saklardı. Cemil bayram harçlıklarını çok iyi saklayamadı fakat yaşama sevincini ve dünyaya bakış tarzını, ara ara kaybeder gibi olsa da ömür boyu saklamayı becerdi.

Beş yaşlarındayken Cemil, sokakta bir yerden bir yere giderken sürekli olarak hayali bir araba kullanırdı. Yürürken ellerini göğüs hizasına kaldırıp yalnızca kendisinin görebildiği bir direksiyon tutar, görünmez vitesini değiştirir, arada da "rın, rın, rın" diye ses çıkarırdı. Cemil, hayal kurmayı severdi ama hayatı boyunca gerçekleri de terk etmedi.

Ladesi öğrendikten sonra diğer oyunlara ilgisi azaldı Cemil'in. Varsa yoksa ladeşti sevdiği oyun. Kiminle olsa oynamayı seviyordu ama en çok, ikna ettiğinde ağabeyi İhsanla oynamak hoşuna gidiyordu.

İhsan, Cemil'den dört yaş büyüktü. Çok iyi bir öğrenciydi, öğretmenlerin gözdesiydi. Cemil açıkça söylemezdi ama ağabeyini kıskanırdı. Ağabeyini ladeşte yendiği anda

kendisini ondan daha güçlü hisseder, kısa bir süre için kıskanmaya ara verirdi.

Ağabeyiyle lades olduklarında, ladesli olduklarım unutmamaya çalışarak, ağabeyinin bir şeye ihtiyacı olmasını beklerdi.

Karşısındakinin isteği üzerine ona bir şey vermenin ladesi kazanmakta en etkili yol olduğunu bulmuştu. Bazen ağabeyi evden çıktığında topunu almadığını fark eder, tekrar içeri girmeye üşenir, "Cemil şu topu getirse-ne" derdi. O zaman Cemil mızızlanmadan hemen kalkıp itaatkâr bir kardeş tavrıyla topu getirirdi. Topu vermeden önce içinden "inşallah hatırlamaz" derdi. Ağabeyi topu aldığı anda ise sevinçten içi titreyerek "Lades!" diye bağırırdı. Ladesli olmadıkları zamanlar ağabeyinin hiçbir dediğini yapmazdı. Giderek İhsan bu durumu fark etti. Ladesli olduklarında Cemil söz dinleyen bir kardeş oluyordu. Cemil söz dinlediğinde "Aklımda" demeye başladı İhsan. Bunun üzerine Cemil karşı taktik geliştirdi. Ladesli olduklarında abisinin istediği şeyi hemen getirmemeye, ağırdan almaya, iki üç defa söyledikten sonra istemeden yapıyormuş havasıyla davranmaya başladı. Bir süre de bu taktik işe yaradı.

Cemil lades oynarken, dikkatli olmayı, kendi olanaklarını iyi kullanıp çevrenin eksiklerinden faydalanmayı öğreniyordu. Lades basit bir oyun değildir; bir sinir, bir strateji savaşıdır. Sizi gerçek hayata hazırlar.

Cemil, ağabeyi kadar olmasa da çalışkan sayılırdı. Ders dışı kitaplar okumayı severdi. Bir an önce büyümek istiyordu.

Kendisinden birkaç yaş büyük çocuklara özendiği,

onların neler düşündüğünü merak ettiği çok olurdu. İlkokul ikinci sınıftayken, beşinci sınıftaki abiler ona çok büyük gözükürdü. Bu yaşını başını almış abilerin neler düşündüklerini, neler hissettiklerini çok merak ediyordu. İçinden "onların yaşına gelsem de ne düşündüklerini anlasam" derdi. İlkokul beşinci sınıfa geçince, dört yıl önce böyle düşündüğünü hatırladı, şu an ne düşünüyorum diye düşündü, içine baktı, fakat yeni bir şey bulamadı. Hayal kırıklığına uğramıştı.

Sürekli, açıkça veya içinden, insanlarla lades oynuyordu Cemil. Almadan önce "Aklımda", verince "Lades" diyordu. İlkokul beşinci sınıfta sınıflarından bir kıza âşık oldu. Tabii bunu kimseye söylemedi. Kızın adı Gülşen'di. Çevresindeki hemen herkesle en azından içinden lades oynadığı halde, Gülşen'le hiç lades tutuşmadı. "İnsan sevdiği kişiyi kandırmamalı" diye düşünüyordu. Daha sonraki yıllarda Cemil Gülşen'i unuttu. Ancak büyüdüğünde bu olaydan çıkardığı dersleri unutmadı. Bir, birisini sevdiğinizi unutmak istemiyorsanız, onunla etkileşiminizden bir kâr elde etmeyi unutmalısınız. İki, sevdiklerimizi sevdiğimizi aklımızda tutmak, bazen ladesli olduğumuzu aklımızda tutmaktan daha zordur. Ve üç, sevdiklerimizi kandırmak, onlara karşı dürüst olmaktan her zaman daha kolaydır. Ne yazık ki.

Belki de şöyle bir slogan olmalı: "Sevince ladessiz sevmeli" diye. Ortaokul yıllarında Cemil tek taraflı lades oynamayı azalttı. İlgisi giderek kızlara yöneldi. Artık içinde manken resimleri bulunan bazı dergileri biriktiriyordu. Televizyon-

daki yarışma programlarında ünlü sunuculara yardım eden mini etekli kızlar da ilginç gelmeye başlamıştı. Bunları çok kapsamlı buluyordu. (Yarışma programlarını değil, kızları kapsamlı buluyordu.)

Yine ortaokul yıllarında Cemil, kafasını ilerde nasıl bir kızla evleneceği konusuna taktı. Zaman zaman "İlerde evleneceğim kız acaba şu an nerede, ne yapıyor?" diye merak etmeye başladı. Bazen haritaya bakarak, evleneceği kızın hangi şehirde, hangi semtte yaşıyor olabileceğini tahmin etmeye çalışırdı. Lisedeydi, bir gün yolda bir kız gördü. Kız inanılmazdı. Işık gibiydi, gözleri ay ışığı idi. Yüzünde can parlaklığı vardı, çevreye can saçıyordu. Baharda alman bir derin nefes gibi gelip geçti Cemil'in yanından. Ladesçi çarpılmıştı. Yavaşladı. Dönüp arkasından bakmak istedi, bakamadı. Bakılmazdı. O an derin bir sızı duydu Cemil içinde, bu kız ya benim sevgilim olmazsa diye, ondan uzağım diye, ya onu bir daha hiç göremezsem diye. Günlerce aynı saatte kızı gördüğü yerden geçti. Sorup soruşturdu. Kızı görmedi ama kim olduğunu öğrendi. Adliye başkatibi Hüdayi Beyin kızıydı. Adı Aybahar'dı. Cemil Aybahar'a âşık olmuştu. Aybahar'ı düşündükçe hep "Aklımda" diyordu. Hiç lades demedi. Aybahar hep aklındaydı.

Aybahar enstitüye gidiyormuş. Cemil zaman içinde, daha şimdiden Aybahar'ın çok talibi olduğunu öğrendi, içinden "Eşek herifler, kız daha küçücük, bu yaştaki kız istenir mi?" diyordu. Ama mümkün olsa Aybahar'ı istemeye annesini gönderirdi.

Aybahar'ı tanıdıktan birkaç ay sonra Cemil'in babası öldü. Aile derinden sarsıldı, Havva Hanım yıkıldı. Babasını kaybettikten sonra Cemil Aybahar'a daha da bağlandı. Ona babasının öldüğünü söylemek isterdi. Pek çok kez Aybahar'la tanıştıklarını, ona babasının öldüğünü söylediğini, Aybahar'ın ise kendisini bağrına bastığını hayal etti. Emindi, şimdi bile Aybahar babasının öldüğünü bilse başını bağrına basardı. Çünkü o güzel olduğu kadar, sevecen, iyi kalpli bir insandı, şefkatliydi. Cemil arada yolda Aybahar'ı görüyordu. Aybahar ciddi kızdı. Sokakta yere sert basar, yüzü asık yürürdü. Etrafına hiç bakmazdı. Cemil'e de bakmadı. Zaten Cemil Aybahar'ın yoluna çıkmadan, karşı kaldırımlardan, kaçamak bakışlar atıyordu Aybahar'a. Cemil o yıllarda karar verdi. Bir gün zengin olacak ve Aybahar'la evlenecekti. Artık lades oynarken Aybahar'ı düşünüp de oynuyordu. İçinden, "Eğer bu eli kazanırsam Aybahar'la evleneceğim" derdi.

Cemil giderek gelişen Cennetşehir Üniversitesi'nin İşletme Fakültesine girdi. Çalışkan bir öğrenciydi. İşletmeci olmak istiyordu. Zengin olmak istiyordu. Özetle, zengin bir işletmeci olmak istiyordu. Açıkça söylemese bile içinde ta derinlerde babasının tam gerçekleşmemiş hayalini gerçekleştirme isteği vardı. Zengin, güçlü, başarılı bir insan olmak istiyordu, itibarlı olmak istiyordu, annesini yaşlılığında rahat ettirmek istiyordu, bir de güzel bir eşi olsun istiyordu. Birkaç erkek arkadaşı vardı. İçlerinden birinin adı Ayvaz'dı. Kız arkadaşı yoktu. Aybahar hâlâ aklındaydı. Oğlanlarla arada futbol oynarlardı. Annesi bir tarafını kıracak diye endişe eder, engellemeye çalışırdı. Ağabeyi İhsan hukuku bitirdi, İstanbul'a yerleşti. Bir bankaya hukuk müşaviri olarak girdi. Sonra ayrılıp yazıhane açtı, serbest avukatlık yapmaya başladı. Üçüncü sınıftayken Cemil fakültede araştırma görevlisi olarak kalmaya niyetlendi. Araştırma görevlisi olursa önü açıktı. Gün gelir profesör olurdu. Bu arada lades oynamaya devam ediyordu. İsteyenlerle açıkça, istemeyenlerle habersizce içinden oynuyordu.

Bakkala gitse bakkalın elinden ekmeği almadan önce "Aklımda" diyordu içinden, uzattığı parayı bakkal aldığında ise "Lades!" diyordu sevinçle. Aklımda'yı ve lades'i kimseler duymuyordu dışarıdan. Bazen bu iki kelimedenden birini dalgınlıkla, dışarıdan duyulacak biçimde söyleyiverirdi. Çoğunlukla anlamazdı karşısındaki bunu, ama yine de böyle durumlarda, boğazını temizler gibi bir ses çıkarmayı alışkanlık edindi Cemil. Bir gün ekonomi doçenti olan bir hocasıyla birlikte otobüse binmişlerdi. Yaşamın güçlüklerinden, üçkâğıtçılığın ülkeye getirdiğı zararlardan konuşuyorlardı. Konuşma içinde bir ara hoca, Cemil'in elindeki romana bakmak istedi. Cemil, kitabı verir vermez, hafifçe "lades" dedi. Hoca, Cemil'in kendi söylediklerine ilişkin felsefi bir yorumda bulunduğunu zannetti. Duruma uygun bir şeyler söylemek istedi. Uygun bir şey bulamadı. "Evet, öyle" lamında kafasını salladı. Lades dediğı duyulunca Cemil'i ter basmıştı, çok rahatsız oldu, konuşmaya dikkatini veremedi. O andan itibaren hoca ne söylese anlamadan kafasını salladı. Eve geldiğinde annesi kapıda karşıladı, "Sana bir çay demleyeyim" dedi. Annesinin bu ilgisi hem hoşuna giderdi hem de rahatsız olurdu. Olurla olmaz arası bir şeyler mırıldandı. Havva Hanım oğlunu duymadı, mutfığa gitti çayın altını yaktı. Cemil üzerindeki kumaş pantolonu ve gömleği çıkarıp kot üstüne bir kazak giydi. Kitaplarını açtı, çalışmaya başladı. Az sonra annesi çayı getirdi. "Niye sen getirdin, ben alırdım" dedi.

Hep böyle söylerdi ama hiçbir zaman kalkıp almazdı.
Bir süre sonra telefon çaldı. Arayan, ağabeyinin liseden arkadaşı Demir Tiritçi'ydi. Demir diş hekimiydi. Akşamları belli bir saatten sonra randevu vermez, muayenehanesinde oturup müzik dinler, kitap okurdu. Arkadaşları gelirse oturup sohbet eder veya satranç oynarlardı. Cemil'e,
"Dersin yoksa gel, Ayhan da burada" dedi.
Telefon gelene kadar Cemil'in dersi vardı, telefon geldikten sonra canı çalışmak istemedi. Annesine
"Ben Demir abiye gidiyorum" dedi.
Annesi,
"Geç kalma" diye seslendi arkasından.
Cemil muayenehaneye girdiğinde Demir'le Ayhan sohbet ediyorlardı. Demir her zamanki gibi düşünceli görünüyordu. Ayhan, güler yüzlü, sakın bir gençti, lisede resim öğretmeni idi. Cennetşehir'deki tek sergi salonunda sık sık kişisel resim sergisi açardı. Kasabalı ona "Ressam Hoca" derdi. Resimlerini kimse almazdı, hatta birkaç öğretmen dışında sergilerini dikkatlice gezen de olmazdı. Mülki amirler açılışa çiçek gönderirlerdi. Ayhan halinden memnundu.
Demir'le Ayhan kalkıp Cemil'i kucakladılar. Demir Cemil'e,
"Naber lan ufaklık" dedi ve bir elense çekti. Cemil elinden zor kurtuldu.

Demir Cemil'den başkasına el şakası yapmazdı. Cemil başkaydı, ufaklıktı.

Demir ile İhsan lisede iyi arkadaşlıklar. Cemil küçük bir çocuktı o zamanlar. İkide bir uçurtmasını kaçırır veya tellere takar, sonra ağlayarak İhsan'la Demir'in yanına gelir, yardım isterdi.

Cemil,

"Demir abi, bak aklıma ne geldi. Seninle son bir kez şöyle büyük bir lades tutuşalım, nesine istersin?" dedi.

Demir,

"Sonuncu lades olacağından emin misin aslanım? En az otuz defa sonuncu ladesi tutuştuk seninle" diye karşılık verdi.

"Valla bu son abi. Bak şeyine tutuşalım istersen, eğer ben kaybedersem bu son ladesimiz olsun."

"Hep böyle diyorsun, sonra kazanıyorsun. Sen usta olmuşsun bu işte!"

Cemil ladesi kazanmak için, sürekli yeni taktikler geliştiriyordu.

Son buluşu Demir'in hazırladığı protez kalıplarını eline alıp "Abi bu ne?" diye sormaktı. Demir telaşla atılıp "Bırak şunu, düşüreceksin" diye elinden aldı birkaç kez. O an Cemil "Lades!" diye bağırırdı. Bir defasında

Demir ladeslenince, boş bulunup elindeki kalıbı yere bırakıvermişti. Cemil üzölmüş, mahcup olmuştu. Bir süre Demir'le lades oynamamış, sonra unutup eskisi gibi devam etmişti.

Cemil üniversiteyi bitirdi, kadro yoktu, araştırma görevlisi sınavı açmadılar, boştaydı. Bir gün annesine Aybahar'dan söz etti. Beğeniyordu, evlenmek isterdi. Büyük oğlu İhsan'ın henüz evlenmeye niyeti yoktu. Cemil'in bu erken tavrı Havva Hanımı sevindirdi Havva Hanım, Cennetşehir'deki bütün anneler gibi, oğlunun mürüvvetini görmek, bu dünyadan göçüp gitmeden önce onu sağlam bir kadına emanet etmek isterdi.

Havva Hanım, Aybahar'ın annesini buldu, tanıştı. Kadınların deyimiyle konuyu çıtlattı, ağzını aradı. Aybahar'ın annesi Nedime Hanım, isteksiz ve doymuş bir tavırla, Aybahar'ın talibinin çok olduğunu, henüz böyle bir şey düşünmediklerini söyledi.

Havva Hanım eve döndüğünde, Cemil onu bekliyordu. Fazla hevesli gözükmemek istediği, biraz da utandığı için, girer girmez bir şey sormadı annesine. Ne konuştuklarını kendiliğinden söylemesini bekledi. Ancak Havva Hanım da ağırdan aldıkça aldı. Girdi, çıktı, üstünü değiştirdi, ellerini yıkadı, sofrayı hazırladı. Cemil'in aklından, "Fıtk etti ha, cevap olumsuz herhalde ama insan bir söyleyiverir" diye geçmekteydi.

Nihayet olup biteni anlattı Havva Hanım. Cemil üzüldü ama Havva Hanım umutsuz değildi. Oğluna,

"Bu işler böyle. Öyle ilk seferde evet demez kimse, en azından bir çıtlattık, sıraya girdik yani. Kızın yaşı küçük sayılır, talibi çok, biraz da sana kalıyor bundan sonrası, üniversite mezunusun ama yetmiyor, inşallah iyi bir işe girersin, o zaman tekrar giderim. Hayırlısı. Belediyeye uğra diyorum, uğramıyorsun. Başkan babanı severdi" dedi.

Cemil içinden "Ah..." diye geçirdi. Artık babası yoktu ve Cemil belediyede işe girmek istemiyordu. Belediye kokuşmuş bir yerdi ona göre. Bir büyük şehre gidip şansını deneme isteği vardı içinde. Bu konuşmanın üzerinden bir ay geçti. O gün, güzel bir ayın güzel bir günüydü ve günün en güzel saatiydi Cemil için. Hayatı boyunca unutamayacağı bir şey oldu. Aybahar'la ilk defa konuştu.

Postanede sıra bekliyordu. Birden arkasında Aybahar belirdi. Cemil onu görür görmez tanıdı. Bulutlardan süzülen güneş ışığı benzeri aydınlık yüzüyle, nefes kesen ve insanı nefes nefese bırakan vücuduyla, sessiz bir şiir gibi süzülüp girmişti içeri. Cemil şiir okumazdı ama Aybahar i başkaydı.

Cemil ve birkaç kişi bankonun önündeydiler. Belirgin bir sıra yoktu. Aybahar, anlamaya çalışarak bakındı, sonra Cemil'e yönelip,

"Sıranın arkasında siz mi varsınız?" diye sordu.

Cemil şaşırdı. Kibar ve güvenli olmaya çalışarak "Evet" dedi. Sonra bir şeyler daha söylemesi gerektiğini düşündü. Heyecanını belli etmemeye çalışarak,

"Burası pul kuyruğu" dedi.

Aybahar:

"Ben fatura yatıracaktım."

Cemil eliyle yandaki gişeyi gösterip,

"O burası" dedi.

Aybahar, "Teşekkür ederim" dedi. Aynen böyle söyledi.

Cemil bu konuşmayı hayatı boyunca unutmadı. O gün pul için sıradaydı, aslında Aybahar için de sıradaydı, talipleri arasında yeri vardı. Uzun yıllar sırada kalacaktı. Tek kazanmışlı bir seçim için, sevgi için, aşk için, bu güzel kızla evlenebilmek için, yıllarca sırada kalacaktı. Postanede sıra mutlaka gelir ama bir kıza talip olduğunuzda sonuç belli değildir.

işte Cemil ile Aybahar ilk kez böyle konuştular. Aybahar'ı başka isteyenler de vardı. Anlaşıldığı kadarıyla Cemil belirsiz bir listede, belirsiz bir süre bekleyecekti. Havva Hanım, yarı görücü usulüyle, Aybahar'ı annesinden istemişti. Bu olaydan bir ay sonra Cemil hayatında ilk kez Aybahar'la konuşmuştu.

Eğer bu roman gelecekte de okunursa, okuyucular olup biteni anlamakta güçlük çekebilir. Nasıl oluyor da Cemil Aybahar'a annesi aracılığıyla evlenme teklif ettikten sonra onunla ilk kez konuşuyor diyebilirler. Kitapta bir basım hatası bulunduğunu, erkeğin kızla önce konuşup sonra evlenme teklif etmesi gerektiğini düşünebilirler.

Böyle düşünenler o zaman haklı olacaklar. Ancak insanlar bir zamanlar farklı davranırlardı. Hiç konuşmadan, hatta hiç tanışmadan evlenmek mümkündü o zamanlar.

Cemil hiç olmazsa Aybahar'ı sokakta birkaç kere görmüştü. Birbirlerini hiç görmeden evlenen nice insan olmuştur bu dünyada. Görüşmeden evlenmeye "görücü usulü" denilirdi. Oğlanın yakınları kızın evine gider, kızı beğenirlerse evlenme teklif ederlerdi. Nikah kıyılır, oğlan ile kız birbirlerini evlendikten sonra görürlerdi. Çoğunlukla da birbirlerini severlerdi ya da en azından çevre sevdiklerini düşünürdü. Buna da "nikahta keramet var" denilirdi. İşte böyleydi. O zamanlar paranın bereketi vardı, nikahın da kerameti.

Görücü usulü, ilginç bir adetti. Oğluna kız arayan annelere bir kadın çıkıp filancanın kızı hakkında şöyle derdi: "Maşallah, pek hanım hanımcıktır. Yaptığı yenilir, diktiği giyilir, üstelik pek mazbut ailedir. Evlerinden içeriye erkek sineğin tüyü girmemiştir. Oğlum olsa hemen isterdim vallahi." Oğlan annesi bu betimlemeyi heyecanla dinlerdi. Bu aşçı ile terzi karışımı namuslu kız, eğer bir de güzelse, artık görücü olarak evine gitmemek için hiçbir sebep kalmazdı.

Evine görücü gelecek kız tarafı strese girer, teftiş görececek banka şubesi gibi eli yüreğinde hazırlık yapardı. Gelin kızın kıyafeti, davranışları, evin genel temizliği ve düzeni, görücü hanımlar tarafından ciddi denetime tabi tutulurdu. Görücü hanımlar, bir müfettiş ciddiyeti ve ağırbaşlılığıyla ev halkıyla fazlaca muhatap olmadan ve göz teması kurmadan geçip salona otururlar, her an her

yerde bir açık yakalamaya çalışan keskin ve tecrübeli bakışlarıyla durmadan etrafı tararlardı.

Rahat çalışabilmesi için müfettişi odada yalnız bırakıp çıkan müdür gibi, evin hanımı da görücüleri salonda kısa bir süre yalnız bırakırdı. Bu süreyi iyi değerlendiren görücü hanımlar, beyaz eldivenlerini sehpaların, halıların altında gezdirirlerdi. Eldivenin gri bir renk alması, ev halkı için felâket olurdu. Bu arada görücüler, fizyolojik bir ihtiyaç olmasa bile, sırf teftiş amacıyla tuvalete giderlerdi.

Misafirleri evin büyükleri karşılar ve uğurlardı. Kahveyi gelin adayı genç kız ikram eder, görücülere yalnızca bir kahve içimi süresince gözükdü. Görücüler bu süreyi alabildiğine uzatmaya çalışır, gelin adayını rahatça inceleyebilmek için kahveyi mümkün olduğunca yavaş içerlerdi. Kimi görücüler, kızcağzın dişlerinin inci gibi olup olmadığını anlayabilmek için onu güldürmeye çalışırlardı. Gülsün de dişleri gözüksün diye kimisi fıkra anlatır, fıkra anlatmayı beceremeyen ise boşalan fincanı bir ileri bir geri çekerek komik olmaya çalışırdı. Gelin adayları da bu acemi komedyene ayıp olmasın diye gülerlerdi.

Bu kadar ince elemeye sık dokumaya rağmen, pek seyrek de olsa görücülerin oyuna getirildiği, kandırıldığı da olurdu bazen. Şöyle: Diyelim ki görücülerin görmek istediği kızın adı Ayşe'dir. Fakat Ayşe, yeteri kadar güzel değildir. Ayşe'nin içi çok güzel olabilir ama yüzü, ilk elemeyi kazandıracak kadar güzel değildir. Bu durumda ev halkı bir hileye başvurup başkasını gösterirdi görücülere. Örneğin, Ayşe'nin evli barklı, güzel ve genç yengesi, evin genç kızı diye takdim

edilirdi görücülere. Kimlik kartındaki fotoğrafa bakma adeti olmadığı için, görücüler bu genç hanımı Ayşe zannederlerdi. Görmeyi umut ettikleri görüntü ile gördükleri görüntü arasındaki farkı test etmek akıllarına gelmezdi, gelse bile test etmesi zordu. Beğenme aşamasından sonra, ikinci bir ziyarette kız istenir, gerekli basamaklardan sonra nikah kıyılırdı. Gelini gerdek gecesi ilk kez gören damatlar çoğunlukla hayal kırıklığına kapılırlardı. Bazı damatlar, kendi gördükleri kızın annelerinin gördüğü kız olduğunu sanırlar, muhtemelen de annelerinin biraz zevksiz olduğunu düşünürlerdi. Böylece kandırıldıklarını anlamazlardı. Kandırılma olayı ancak ertesi gün kayınvalide gelini gördüğünde ortaya çıkardı. Bazı damatlar ise kandırıldıklarını anlar, nikahı bozarlardı. Ama gerdek gecesi gelinin ağlayarak durumu anlatması karşısında, kaderine razı olup durumu sineye çeken damatlar da vardı. Hayvanlar alemindeki birleşmelerde böylesine kandırmacalar yoktur. Bu görücü kandırmacası insana özgü, hüznün verici, insanca bir şeydi. Ninelerimiz ladesi, sadece tavuk kemiğiyle oynamadılar. Bazen o kemik yerine, gerdek odalarında bütün varlıklarını ortaya koydular. Şu yılda, bu yılda erkekler ellerini kana bulamasınlar diye gerdek odalarına kırmızı mürekkep sokan kadınlar bile olmuştur. Hayatta kalabilmek için bazen kandırmak gerekmiştir. Cemil'in evlilik girişimi, tam olarak bir görücü usulü değildi. Annesi, geçiş dönemlerine özgü bir davranış sergilemiş, yarı görücülük yapmıştı. Beğenen Cemil'di, ileten annesi. Böylece yıllar sürecektedirgin bir bekleyiş başladı Cemil için.

Bir akşam, son müşteri de gittikten sonra, Cemil De-mir'in muayenehanesine uğradı. Aybahar konusunda konuşmak istiyordu. Kendisini dinleyecek bir ağabeye ihtiyacı vardı. Cemil kısa sürede zengin, Aybahar'ı hak edecek kadar güçlü olmalıydı, ancak ne yapacağını bilemiyordu. Kaygılı ve hüzünlüydü, tedirgin bir bekleyiş içindeydi. Kendisini dinleyecek güven verici bir ağabey diye gelmişti Demir'e. Demir, güven verici bir görünüme sahipti ama dinlemesini bilmezdi. Şirindi, hoştu, ancak az dinler, çok konuşurdu. Bazı insanlar vardır, az konuşarak kapatırlar kendilerini dış dünyaya, bazı insanlar ise, çok konuşarak kapatırlar kendilerini. Büyük laf yığınları içinde bulamazsınız onları. Hani kimselerin uğramadığı metruk köşkler vardır, bahçesindeki gelişigüzel büyümüş ağaçlardan görünmez olmuş köşkler. Sarmaşıklar sarmıştır her yanlarını. İşte çok konuşan bazı insanlar, kaygılarıyla baş etmeye çalışırken o köşkler gibi, yaprakların, kelimelerin arkasına saklarlar kendilerini, farkında olmadan. Nice mantıklı kelime söylerler ama duygularım göremezsiniz arada.

O insanların ve köşklerin içleri zengindir mutlaka ve mutlaka birkaç kırık cam vardır pencerelerinde, hüznü sonbaharlardan hatıra. Onca kelime, onca yaprak arasında kimseleri göremezsiniz. Kırık camları, hayal kırıklıklarını göremezsiniz. Aslında insanlara sarılmak isteyen nice ev, sarmaşıklara sarılmakla yetiniyor bu dünyada.

İşte Demir de böyleydi. Çok konuşurdu, konudan konuya geçerdi. Neşeliydi, canlıydı. Demir'i tanımayan birisi konuşmalarına bakıp içkili zannedebilirdi. Ancak iç dünyası dünyaya kapalıydı. Hissettiklerini değil, düşüncelerini anlatırdı. Sözlerini tarasan, öfkesi dışında bir duygu çıkmazdı altından. Keyifle, keyiflendirerek karşıladı Cemil'i. Kısa bir haberleşmenin ardından,

"Senin canım sıkın bir şey var koç" dedi.

"Nereden anladın Demir abi?"

"Ayağından."

"Ayağımdan mı?" diye sordu Cemil.

"Evet. Çocukluğundan beri canını sıkın bir şey olunca sağ ayağını sallarsın sağa sola."

Cemil şaşırdı, güldü:

"Ne kadar dikkatlisin. Hiç farkında değilim."

"Elbette evlâdım, dış hekimiyim ben. Bir ufacık mekânda, binlerce farklılığı fark ede fark ede insan ağzında dikkatli olduk böyle sonunda."

"Vauv, süper. Süpersin abi!"

"Evet, problem?" diye sordu Demir.
"Bir kız var, abi."
"Aferin."
"Harika bir kız."
"Aferin!"
"Evlenmek istiyorum."
"Salak!"
"Galiba aşığım."
"Tam salak. Tedavisiz salak."
"Aşık olmak suç mu, abi?"
"Evlâdım, aşk bir yalandır, kandırmacadır. Âşık olduğunu iddia eden hem kendini kandırır hem karşısındakini." "Ben gerçekten aşığım, âşık olduğumu hissediyorum." "Olmaz öyle şey, yanlış hissediyorsun." "Ama ben..."
"Gez, toz, keyfine bak ama evlenme." "Evlenmeden gezemem, abi." "Niye?"
"Kız çok mazbut, ailesi de." "Kız mazbut." "Evet."
"Yani şimdi benim gezdiğim kızlar mazbut değil mi?"
"Estağfurullah abi. Hepsi ablam olur." "Ha güzel. Demek ki neymiş, sen salakmışsın."

"İyi de abi, şimdi ordan bu sonuca nasıl ulaştık?"
"Bak aslanım" dedi Demir, "Sen bu kızı beğendin. Tamam. Gezmek istiyorsun ama kız mazbut olduğu için gezemiyorsun. Gezebilmek için evleneceksin. Öyle mi?"
"Eh, öyle sayılır."
"Evlâdım, evlendikten sonra gezebilen kaç çift var bu dünyada? Para kazanma telaşı, parayı harcama teşrifati, ev işleri, illâ çocuklar... Gezmeye zaman mı kalır? İnsanlar rahatça gezebilmek için evleniyorlar ama evli oldukları için gezemiyorlar. Şimdi bu salaklık değil de ne? Kendini aldatma değil de ne? Evlilik doğaya aykırıdır, doğal değildir. Hayvanlar evlenmezler, birlikte olurlar yalnızca."
"İyi de abi, hayvanlar dışçıye de gitmiyorlar, dışçılık de mi doğaya aykırı? Bak neyi merak ettim?"
"Sor açıklayayım."
"Sen hiç âşık oldun mu abi?"
"Şimdi konuyla ne alakası var bunun? Bireysel değil, toplumsal düşünüyoruz. İnsanlar, hem kendilerini aldatıyorlar hem birbirlerini. Bak şu dergilere, bir aldatma geyiği almış başını gidiyor. Aileyi sarsar bu tür meraklar, zemini çürütür. Ben evliliğe kendimden ötürü karşıyım ama oyuna gelmek istemem, aileye karşı değilim, aile sarsılırsa ben de sarsılırım."
"Abi" diye karşılık verdi Cemil, "Ben de kendimden ötürü âşık oldum. Kimse oyuna getirmedi valla. Medyanın kurbanı değil, meydanın kurbanıyım. Meydanda gördüm bu kızı."

İkisi de birbirini dinlemiyordu, Demir:

"Yok efendim eşini aldatmak çok yaygınmış, yok efendim insan dediğin aldatırmış. Bak, bak, bak namertlere!"

"Kibar kız, eğitimli" dedi Cemil. Demir, sürdürdü:

"Efendim, aldatacaksan evlenme. Evlendin aldatmayacaksın. Ben tutarlıyım. Evlenmem de, aldatmam da. Aferin bana!"

"Annem annesiyle konuştu."

"Benimki temiz iş. Önce 'Birlikte olmak istiyorum sizinle', sonra 'Eyvallah, müsaadenizle'. Açık kart, basit şart."

"Adı Aybahar. Bir sürü talibi var, birkaç yıl evlendirmeyecekler.

Bu arada iyi bir işe girmem para biriktirmem gerekiyor."

"Bence eşini aldatmak, lokantaya sefertasıyla yemek götürmeye benziyor. Hem komik hem illegal etkinlik. Şimdi kimi lokantanın kapısında ne yazıyor: 'Dışarıdan yemek getirmek yasaktır.' Tamam, adamın kuralı böyle. Girersen kurala uyacaksın, uymayacaksın hiç girme. Sefertasıyla gidiyor kimisi lokantaya. Garsonun eleştirici bakışlarından kurtulmak için hafif bir şeyler ısmarlıyor önce. Sonra çaktırmadan masanın altına girip midesinin üstüne çömele çömele sefertasındakileri yemeğe başlıyor gizlice. Ara ara masanın altından çıkıp sandalyesine oturuyor, üstünü başını düzeltip iyi bir izlenim vermeye çalışıyor çevresine. İşte eşini aldatmak aynen böyle."

"Evet abi. Diploma yetmiyor, iyi bir de iş gerekli."

"Sen lades seviyorsun, kanmadan kandırmak istiyorsun ama senin oyun diye oynadığın şeyi, ciddi ciddi her işte yapıyor kimileri, sürekli kandırarak birbirlerini. Herkes herkesi kandırıyor ve herkes devleti, devlet de kendi kendini. Dürüst olmama konusunda milli mutabakat var galiba. Dün bir ev aldı amcam seksen milyara, tapuda bir milyar gösterdiler. O evin bir milyar olmadığını alıcı biliyordu, satıcı biliyordu, komisyoncu biliyordu, tapudaki memur biliyordu ve devlet biliyordu. Herkes biliyordu ama kimse belli etmiyordu. Dürüstsüzlük konusunda milli mutabakat var bu ülkede. Birkaç yüz tane hortumcu mevcut ama binlerce pipetçi var çevremizde. Pipetçiler, hortumculara sövüp sayarlar ama kendileri bir mağazaya girdiklerinde KDV pazarlığı yaparlar. Hortumcu milyarlar götürür, pipetçi birkaç TL."

"Birkaç TL olmaz abi. Aybahar'ı hak etmek için milyar gerek..."

"Sonuç: Herkes ladesçi. Şu gazetelere bak!"

Demir sehpanın üzerine gelişigüzel atılmış gazete-dergi yığınının gösterdi:

"Flaş haber: Petrol zengini birisi, kızının düğününü yapmış ülkesinde, beş bin tane altın yaldızlı, içine hiç içki değmemiş kadeh ısmarlamış. Çok etkileyici değil mi? Hani bizde 'içkinin katresi haram' denir. Adamın içki içildikten sonra yıkanmış kadehe bile tahammülü yok. Hiç içki değmemiş kadeh ısmarlıyor. İyi de birader, şuna 'yeni kadeh aldım' dese olmaz mı? Olmaz. Ladesçilik yapacak ille. Kelime oyunuyla, hem kendini kandıracak hem herkesi."

Demir gazetelerden birini alıp okumaya başladı:

"Bak ne yazmış köşe yazarı: '... bu kişi muhtemeldir ki ülkesinin petrollerini dünyanın zenginlerine verip dünya kadar para kazandı. Ülkesini sömürdü, yetimlerin hakkını yedi, doğmamış çocukların hakkını yedi. Rabbin huzurunda, boyunca günaha girdi ama içki değmemiş kadeh ısmarlıyor şimdi, görülmemiş bir sevap kazanmak için. Eğer, onca insanın hakkını yemek yerine, o beş bin kadehle her gece içki içseydi bu kadar günah etmezdi.' Petrol zengini aynen bizim Bektaşî gibi. Şimdi içkinin katresi haram ya, erenlerden birisi, içki kadehini alıp eline, parmağını içkiye deydiren bir damlasını bir fiskede atıyormuş yere, sonra da 'bu meretin katresi haram, gerisine devam' deyip içiyormuş bir dikişte. Ya kendisi de ladesçi ya ladesçilerle dalga geçiyor Bektaşî."

"Kim içki içmiş Demir abi?" diye sordu Cemil.

"Boşver."

"Demir abi, ben sanırım İstanbul'a gitmek istiyorum. Şansımı orada deneyeceğim. Daha anneme, abime söylemedim."

"inşallah, hayırlısı" dedi Demir söylenilenleri tam işitmemiş bir ses tonuyla. Sonra sahafları andıran sehpaaların birine uzandı, dergi yığınının altından bir kitap çekti.

"Al sana petrol zenginine, Bektaşî'ye benzeyen birisi daha" dedi,

"O da şu kitapta. Enver Paşa'nın babası da paşaymış. Enver Paşayı bilirsin."

"Duydum abi, Enver Sedat."

"Az okuyorsun aslanım. O Mısır devlet başkanıydı. Benim dediğim İttihatçı Enver Paşa. Neyse, bunun babası da paşaymış. İkide bir 'Ben hayatım boyunca harama uçkur çözmedim' dermiş. Oğlu Enver Paşa, tek başına Osmanlıya en büyük zararı veren kişi. Keyfi bir kararla Birinci Dünya Savaşına sokmuş devleti. Çanakkale'de kıyıma sebep olmuş. Doksan bin canı Sarıkamış'ta dondurmuş ve sonuçta koca imparatorluğu kuşa çevirip Sevr'e teslim etmiş. Bunun babası yine bir gün gururla 'Ben harama hiç uçkur çözmedim' dediğinde bir dostu, Enver Paşa'yı kastederek 'Paşa hazretleri, keşke helâle de hiç uçkur çözmeseydiniz, sevabınız daha büyük olurdu' demiş. Ya. İnsan evlâdı küçük sevaplar beklerken büyük günahlar işler bazen."

"Uçkur ne demek abi?" diye sordu Cemil.

"Boş ver. Sen beni bir gün öldüreceksin. Siz hiçbir şey okumaz mısınız? İnanılmaz cahilsiniz."

"Haa, anladım galiba. Adam 'Hiç geneleve gitmedim' demek istemiş."

"Eh, sayılır. Yalnız, Osmanlı paşaları geneleve gitmezlerdi, evlerindeki cariyelerle idare ederlerdi."

"Ha bak, cariyenin ne olduğunu biliyorum. Aybahar'la evlensem, cariyeye falan istemem."

"Sadece petrol zengini veya Bektaşî değil, herkes ladesçi, herkes aldatmaya çalışıyor, hem kendini hem herkesi. Benim dışımda herkes üçkâğıtçı, herkes birbiriyle ladesli."

"Ben de aldatıyor muyum abi?"

"Sen aldatmanın üstadısın, en büyük ladesçisin aslanım. Sen ve herkes. Bak ne yazıyor şu gazetede..."

Demir sehpanın altındaki yığından bir gazete çekti:

"Batı'da elli bin tablo incelenmiş, yüzde kırkı sahte çıkmış.

Rönesans'ta bile bazı ünlü ressamlar, öğrencilerine yaptırdıkları tablolara kendi imzalarını atmışlar."

"Bir arkadaşım... Ayvaz... hani bir kez beraber gelmiştik buraya. O da İstanbul'a gitmek istiyor galiba."

Demir Cemil'i dinlemiyordu, Cemil de Demir'i. Demir devam etti:

"Dürüstsüzlük konusunda milli mutabakat var, daha da ilerisi evrensel konsensüs de mevcut bu konuda. Üçkâğıtçılık, hem işi hem hobisi insanların. Buzdan jeton yapanlar, OGS'den bedava geçmek için arabanın plakasını havluyla örtenler, apartmanlarda otellerde millet korkmasın diye 13. katları 14 yapanlar, sahte para basanlar, çek-senet tahrif edenler, sakat taklidi yapıp dilenenler, gizli akıl ahlakını buldular. Dünyadaki bütün ülkelerde birer milli savunma bakanlığı var, bir tane milli saldırma bakanlığı yok. Bu hesaba göre hiç savaş olmamalı. Ama var. Acaba bu da senin lades misali bir kandırmaca mı? Ünlü bir batılı politikacı 'Siyaset de sosis de halkın gözü önünde yapılmaz, yapılsaydı kimse yemezdi' demiş. Bence sosis halkın gözü önünde yapılabilseydi satışlar artardı. Kandırmak kanına işlemiştir insanın. Dünyadaki ilk reklam filmini duydun mu? Solgun hasta bir çocuk görüntüyor ilk sahnede, doktoru 'Şu marka yulaf ezmesi yemeli' diyor, ikinci sahne aylar sonrasını gösteriyor, çocuk şiş-

manlamış ve bir kase yulaf ezmesini iştahla kaşıklıyor. Bu filmde iki yalan varmış: Birincisi, biri zayıf diğeri şişman iki ayrı çocuk kullanılmış, ikincisi, ikinci çocuk yulaf ezmesini yememiş, elindeki kaseye sevdiği bir tatlıdan koymuşlar. İşte böyle, o günden bugüne dünya siyasetini özetlemiş bu film bilmeden. Sana medeniyet getirdiğini söyleyen işgalcin, önce mideni satın alır senin. Ruhunu kurtarmaya çalışırken mideni verirsin."

"Evet abi, karnımızı doyuracak bir iş gerekli bize."

"Gözü açıklar ladesçi, gözü görmeyenler de. Dün ne oldu biliyor musun: Birkaç görmeyen kardeşimiz jeneratörlerini, portatif amfilerini kurdular bizim sokağın başına, sesi sonuna kadar açıp şarkı söylediler ve 'Biz görmeyen kişileriz, bize yardım edin' dediler. Kutuya para atanların adına da müşteri kızıştıran düğün evi sahipleri gibi 'Ahmet Beyden on lira' diye mikrofonla ilan ettiler sokağa. Sonra evleri dolaştılar. Açık göz politikacılara, size iki anahtar vaat ediyorum diyenlere, kapkaççılara alıştık da, âmâların tavrı zoruma gitti. Hani kendilerine acınmasını asla istemezlerdi? Bu yaptıkları neydi? Belli ki çağa uymuşlar, onlar bile birer ladesçi olmuşlar. Belki de şirinler. Kimisi şirinlikle kandırır herkesi: Bir ülkede kalemi olmayan dolmakalem kapakları satılıyormuş pazarlarda çok ucuz fiyata. Kancası dışarıya gelecek şekilde ceketinin cebine takıyormuşsun kapağı, herkes senin dolmakalemin olduğunu düşünüyormuş."

Cemil ile Demir birbirlerini dinlemeden konuşuyorlardı, ikisi de bunun farkında mıydı, belli değildi. Her ikisi de karşısındaki dinlesin diye değil, sadece söylemek

için söylüyordu. Yapıkları iletişim değil, iletmekti. Pek çoğumuzun yaptığı dinlemeden konuşmak, eşimizi, çocuğumuzu, ana babamızı, arkadaşlarımızı, vatandaşı, okuyucumuzu dinlemeden konuşmak, kendi kendimizi kardimanın en yaygın şekli galiba. Bir ara Cemil teypte kısık sesle güzel bir türkü çaldığını fark etti, nedir diye sordu. Demir, "Nurettin Reçber, Anadolu insanının soylu ve duygulu sesi, kendini söylüyor, kendinden söylüyor ama herkesi söylüyor" dedi. "Tanıyor musun abi?" "Hiç görmedim ama bazen görmeden görüşmek mümkün." "Sen Klasik Batı Müziği dinlemez miydin abi, Mozart'ı filan?" "Hepsini seviyorum, hele şu Ege türkülerini. Tam emin değilim ama bir insanın kendi ülkesinin müziğini dinlemesi içeriye dürüstlük, evrensel müziği dinlemesi dünyaya dürüstlük, ben hiçbir zaman yapamayacağım ama kendi ülkenin kültüründen yola çıkıp evrensele ulaşmak sanırım torunlarımıza karşı dürüstlük." Cemil'in içinden, "Demir abim döktürüyor, keşke İhsan abim de burada olsaydı" diye geçti. O gece geç saatlerde ayrıldı Demir'in muayenehanesinden. Kendini rahatlamış hissediyordu. Gece rüyasında bir çift ayakkabı gördü. Ayakkabılardan birinin üstü delikti. Görünmesin diye deliği gazeteyle örtü. Sabah rüyayı hatırladığında yine rahatladı ama rüyanın ne anlama geldiğini bilemedi.

Cemil ile Ayvaz'ın arkadaşlıkları gittikçe ilerlemişti. İki ağabeyi vardı Ayvaz'ın. Babası toptancılık yapardı. Hemen her gece kahveye giderdi, otoriter, çocuklarına mesafeli bir adamdı. Çok ilgilenmezdi oğullarıyla ama ilgisiz de sayılmazdı. Sıklıkla şunları söylerdi:

"Okuyun adam olun. Bakın lise mezunlarına bile iş yok. Okumayana kız bile vermiyorlar bu zamanda."

"Hayatta güçlü olacaksın, parasız kalmayacaksın, işini bileceksin, aklını kullanacaksın. Gemisini yürüten kaptan olacaksın bu dünyada."

Ya da bazen,

"Tuttuğunuzu koparacaksınız. Ekmeğinizi taştan çıkaracaksınız" veya

"Bu dünyaya alık alık bakmayacaksın, alıkları kendine baktıracaksın" derdi.

Ayvaz böyle bir ortamda büyüdü. Aile ortamlarında sevgi vardı, çocuklar sevilirlerdi ama bağımlı kılınırlardı, akıllı olmak, aklını kullanmak övülürdü ama çocukların akıllarını açıkça kullanmaları, bir fikir ya da yaratıcılık sergilemeleri babaya saygısızlık sayılırdı. Akıllı olmalıydın ama aklını açıkça kullanmamalıydın. Ev ortamlarında adetâ bir 'gizli akıl ahlakı' vardı. Bu ortam, görünürde saygılı ama alttan alta istemeden üçkâğıtçı üreten bir ortamdı.

Annesi ebeydi Ayvaz'ın. Küçükken, sokakta hiç tanımadığı bazı kadınların, önlerinde durup çocuklarına "Öp ebenin elini" demeleri hoşuna gider, gurur duyardı. O yıllarda ebenin ne olduğunu pek bilmiyordu. Biraz büyüdü, öğrendi, keyfi kaçtı. Özellikle ergenliğine doğru annesinin ebe olması, utandırmaya başladı Ayvaz'ı. Yetişkinler yaşamı doğal karşılamadıklarında çocuklar da doğal olmayan davranışlar sergilerler yaşam karşısında. Ayvaz lise ikiye geçtiği yaz ince bir kitap okudu. Truva şehrini ortaya çıkaran Schlimann'ın hayatını anlatıyordu. Çok etkilenmişti. Bu kitap, Ayvaz'ın uzun yıllar boyunca ders kitapları dışında okuduğu tek kitap olacaktı. Kitap, Schlimann'ın çocukluk hayaliyle başlıyordu. Küçükken babası Schlimann'a Homeros destanı okurmuş. Destanda sözü edilen Truva şehri çocuk Schlimann'ın çok ilgisini çekmiş. Büyüdüğü zaman o şehri bulmaya karar vermiş. Amacına ulaşabilmek için ticaret yaparak para biriktirmiş, çok sayıda dil öğrenmiş. Olgun yaşa ulaşan Schlimann Osmanlıya gelmiş, elinde Homeros'un kitabı, karış karış dolaşmış bütün Ege'yi. Sonunda Çanakkale kıyılarında bir tepede karar kılmış. Bu tepede kazı yapabilmek için izin gerekiyormuş. İzni alması kolay olmuş. Osmanlı "taş" dermiş tarihi eserlere, arkeolojiden de anlamazmış. Ve Schlimann koca tepeyi bir grup ameleyle kaldırtıp buluvermiş Truva'yı, alıp götürmüş nice hazineyi. Dünyada kazı meraklısı çoktur ama böylesi görülmemiştir. İşte Alman'ın bu öyküsü Ayvaz'ı çok etkilemişti. Lisedeyken, arkeolog olmaya karar verdi. Hazine bulmak istiyordu. Liseyi bitirdiğinde puanı tuttu, arkeoloji bölümüne girdi.

Ancak ne yazık ki son sınıfa geldiğinde arkeolog olmak ile gömü bulmak arasında fazlaca bir ilişki bulunmadığını anladı. Piyasada gömü meraklısı nice maceracı vardı ama bir arkeolog onlar gibi davranamazdı. Zaten gömücüler de kumarbazlarınkine benzer bir tür haz dışında pek bir şey bulamıyorlardı toprakta.

Ayvaz üniversiteyi bitirdiğinde memur olmak istedi. Kültür Bakanlığı'nın açtığı sınava girdi. Ancak büyük bir aksilik oldu, sorular karıştı. Arkeoloji yerine Din ve Ahlak Bilgisi kitabından sorular soruldu sınavda. Ayvaz'ın dini inancı vardı ama liseyi bitireli epey zaman geçtiği için soruları cevaplayamadı, sınavı da veremedi.

Cemil de Ayvaz da işsizdi. Ben işsizim düşüncesi, küskün ve soğuk bir duygu olup kaplamıştı yüreklerini. Hafiften utanç verici. Askere gitmeye karar verdiler. Bu arada derinlerde bir sızı gibiydi İstanbul fikri.

Cemil ile Ayvaz askere gittiler o sene. Dört aylık kısa devre.

Cemil askere giderken Havva Hanım çok ağladı. Eşinin ölümünden sonra, geçici süreyle de olsa bu ikinci ayrılıktı onun için.

Cemil askere uyum sağladı. Yalnız içinden lades oynamayı artırmıştı. Mutfakta, molalarda veya çarşı izninde birinden bir şey almadan önce "aklımda" diyordu içinden ya da verdiği zaman "lades". İçinden lades oynamanın yanı sıra, birisiyle konuşurken karşısındakinin söylediği kelimeleri de saymaya başladı içinden. Yan yana dizilmiş insanları, sofradaki tabakları da sayıyordu.

Cemil bir gün belli belirsiz birçok kişinin, Demir'in dediği gibi bilmeksizin lades oynadığını düşündü. Bazı asker arkadaşları, mutfakta görev almaya çalışıyorlardı. Güneşin altında talim yapmak istemediğinizde mutfak korunaklı bir yerdi. Ancak aynı kişiler, ödünç komando üniformasıyla fotoğraf çektirip çarşı izninde memlekete göndermekten de geri durmuyordu. Hiç kimse mutfakta çalıştığını yazmazdı karısına, sevgilisine. Kaytarmak için, mutfak kadar cazip bir yer de koğuştı, ilk ay, herkese sivilde ne iş yaptığını sordular. Berberi, şoförü, aşçıyı belirlemek istiyorlardı. Yarhisarlı bir genç mesleği sorulduğunda "'Koğuşçuyum komutanım" deyivermişti. Herkesi güldüren bu cevap genç için hiç de komik değildi.

Bir grup arkadaşıyla birlikte Cemil de badanacı olduğunu söyledi. Aslında hiçbirinin bu işten anladığı yoktu ama millet güneşin altında talimdeyken gölgede badana fikri iyi görünmüştü gözlerine. Uzun süre çağırın olmadı, unuttular. Derken bir cumartesi çarşı iznine çıkmaya hazırlanırken adları okundu. Herkes çarşıya çıkarken badanacılar badana yaptılar cumartesi pazar. Bu yüzden birçok hafta sonu izne çıkamadı Cemil. Çarşı iznine çıkabilen bazı arkadaşları onlara takılıp "Ava giden avlandı, badanacı önce kendisi boyandı" dediler.

Birbirlerinden ayrı Cemil de Ayvaz da askerlik boyunca İstanbullu arkadaşlarıyla konuşmaya çalıştılar. İstanbul'da ne iş yapılır, nasıl yaşanır sorup sordu.

Göç etmek, İstanbul'a göçmek giderek konuştukları tek konu oldu o yaz. Cemil, İstanbul'a gitmek konusunda ilâhi bir çağrı aldığına inanmaya başlamıştı. Ayvaz ise uzaktan akrabası olan büyük politikacı Barbaros Özgüç'ün uzaktan uzağa kendisiyle ilgilendiğini, üstü kapalı bir şekilde ama yürekten onu İstanbul'a çağırdığını düşünüyordu. Böylece iki genç farklı nedenlerle Cennetşehir'den Cennetşehir İstanbul'a birlikte göç etmeyi düşünmeye başladılar.

Cennetşehir'den İstanbul'a göç etme fikri biraz korkutucu, biraz heyecan vericiydi. Önceleri belli belirsiz bir istek şeklindeydi. Birkaç defa "İstanbul'a taşınısak nasıl olur" diye konuştular.

Giderek sürekli bu konuyu düşünür, konuşur oldular.

Göç etmek bazen biyolojik, bazen de toplumsal bir emirdir. Ama hepsinde, insanda ve hayvanda, başlangıçta bir derin arzu, bir uzaklara gitme isteği uyanıyor galiba.

Balıklar, kuşlar, ren geyikleri ve daha nicesi, her göç mevsimi uzaklara gittiler. İhtimal ki nedeni üzerinde düşünmediler.

Gitmeleri gerekti, gittiler. Başlangıçta insanlar da öyle. Yıllar, yıllar öncesinde, arabadan, attan önce, doğdukları topraklardan aileler, klanlar halinde yola çıkıp adım adım yayıldılar yeryüzüne. Afrika'dan Asya'ya, Avrupa'ya,

Bering Boğazı'ndan Amerika'ya... İnsanların büyük göçleriydi bunlar. Galatlar, Hattiler, Kimmerler... daha kimler kimler göç ettiler. Topraklarını savunamayan, topraklarının tapusu olmayan insanların ülkesi yeni göçler aldı sürekli.

İnsanoğlu, insankızı, göçle yayılıp dünyaya, adımlarıyla, kollarıyla tutunabilmek için yaşama, dört bir yönden dört bir yana göç etti sürekli. Açlıktan ötürü ya da savaşçı kavimler geldiğinde göç etti. Örneğin, büyük kuraklıktan sonra, yüzyıllar süren büyük göçler oldu Orta Asya'dan dört bir yana. Sonra kavimler göçü oldu.

Yerleşik düzene geçmiş, bakımlı bahçeli, güzel şehirli nice devlet, göçebe kavimlerin atlarına, oklarına dayanamadı. Et yiyen göçebe, ot yiyen yerleşik yerle bir etti.

Destanlara bakılırsa, Orta Asya'da büyük kuraklıklar olduğunda, hayvanlar, kuşlar, çocuklar "göç, göç" diye bağırdılar. Hep suya doğruydı göç, "suyun ucuna" ya da Akdeniz'e doğru. Kısrağa binenler, kısrağın başına vardıklarında, suyu buldular. Bir kısrağ başı gibi Akdeniz'e doğru uzanan Anadolu, suydı, suya doğruydı. Ayvaz'la Cemil bir gün Cennetşehir'de kahvede oturuyorlardı.

Televizyon, bir uzak ülkede iç savaştan kaçanları gösteriyordu. Bir elleriyle bohçalarını, bir elleriyle çocuklarının ellerini tutmuş kadınlar ve erkekler koşmaktaydı. Peşlerinde tüfekli adamlar.

Adeta kanlı canlı bir göç vardı ekranda. Naklen göç!

Kahvedekilerden bir genç ekrana bakıp yersiz, beylik bir laf etti:

"Göç yolda düzülür" dedi. Dişçi Demir gence dönüp, "Göç yolda düzülür bu dünyada ama göç edenler de yolda düzülür" dedi. Onun bu sözü tarihe geçmiştir, en azından Cennetşehir tarihine.

İşte böyle, ya can pahası için ya ekmek parası uğruna, evinden dışarıya uğrayıp göç etmiştir insanlar bütün çağlarda. Hâlâ böyle. Evlerinde oturabilen insanlar ülkesinde kaçak işçi olabilmek için ufacık teknelerde günlerce yolculuk yapıyor kimileri denizlerde. 60'lı yıllarda büyük bir göç başladı Türkiye'den Almanya'ya. Göç edenler şimdi ne kadar mutlu acaba? Atasözleri hep bizden önce doğmuştur. Ancak doğumuna tanık olduğum bir atasözü duydum. Avrupa'da şöyle diyorlar oraya yerleşmiş kardeşlerimiz: "Kebap kokusu duyup geldim buraya; gördüm ki eşek dağlıyorlarmış." Göç tek yönlü olur genelde, oysa iki yönlü oldu mübadelede, Türkiye'den Yunanistan'a, oradan Türkiye'ye. İnsanlar birlikte yaşamak yerine, köşe kapmaca oynadılar hep birlikte. Bazı oyunlar acıdır. Rembetiko şarkıları o günlerin ayrılık acısını anlatır. Ve kimi insanlar hayatta bir defa göç eder, kimisi birkaç kez. Kimi göç yıl sürer, kimisi yıllarca. Göç yolunda doğan, göç yolunda büyüyen insanlar olurmuş eskiden. Göç etmek bir yaşam biçimidir kimileri için. Dört mevsimin göçle geçtiği günlerde, geceleri yatak yorgan serilen yere çadır değil, "yurt" denirdi. Yörüklerin, nomadların yurdu bir yerdı ya da her yer yurduydı onların. Her göç bir derin sızıyla başlar. Yolculuk öncesi uzakların özlemidir yolcunun kalbindeki. Geride dönülmeze hasret, ileride seni çağıran haz verici hayaliyle harikalar bahçesi vardır. Eşyaları, bohçaları yükleyip kağınlara, kamyonlara, son kez kilitleyip bir kapıyı ve son kez bakıp geriye, bir sabah erken yola çıkarsın. Yol yorar seni ve belki bir gün hedefe ulaşırsın.

11 (onbir)

İstanbul'a göçmek, farklı bir şeydir Sidney'e göçmekten, Frankfurt'a göçmekten, İzmir'e veya Marakeş'e göçmekten farklı bir şeydir. Çünkü her şehrin kendine özgü bir kişiliği olduğu için, her bir göç de kendine özgü bir kişilik taşır, her göçün bir kişiliği vardır. Seçilen yer daha yolun başında yolcuyu ve göçü etkilemeye başlar. Nereye gidildiği, nasıl gidildiğini belirler. Uzaktan, taşradan bakıldığında İstanbul uzak ama ulaşılabilir bir cennettir. Bir taşma nice kenti feda edebileceğiniz bir mücevherdir. Nef i Erzurum'dan baktığında İstanbul'u böyle görmüştür. Varıp İstanbul'a geldiğinde ise içindeki adamları beğenmemiştir. İstanbul, ta Bizans'tan beri kendini size saklamıştır. (Veya size öyle gelir.) Onun başka sevdikleri, sevenleri de vardır. Ama bu şehir, başka hiç kimseye vermediklerini size verecektir. (Size öyle gelir.) İstanbul surların, denizlerin, vapurların, martıların, şehridir. Bedenini sımsıkı saran surlar içindedir. Ta uzaklardan duyarsınız ki, vapurları gittiğinde, suda izi kalırmış geride. Eğer hiç deniz görmemişseniz, hayret edersiniz. Ve hissedersiniz ki eğer bu şehirde yaşarsanız, gemilerin izi

gibi sizin de iziniz kalacaktır bu dünyada. Bir gün göçüp bittiğinizde bu şehir ömrünüzü uzatacaktır. Siz öyle sanırsınız. Suları, surları, çarşıları, pazarları, kuyumcuları, antikacıları, sarayları, yalıları, köşkleri, konakları, cumbalı evleri, balıkları, balıkçıları, bütün sokak satıcıları birleşince İstanbul kendisi zaten zengin bir şehirdir. İçinde yaşayanları da zengin edecektir. Bunu herkes bilir.

Bunu herkes bilir, bu yüzden İstanbul'un 'taşı toprağı altındır' denir. Suların içinden çıkan altın size iyi gelir. İstanbul'da gök, ev, deniz, bir de siz. Kendinizi o şehirde düşünmek size iyi gelir. Eğer İstanbul'a gitmeye karar vermişseniz, sizin kadar telaşlıdır martılar. Köprüler, vapurlar, adalar, sokaklar, size iyi gelir.

İstanbul hayattır, İstanbul sevgilisi şair haklı: İstanbul, görmüş geçirmiş bir kadın gibi, davetkâr, işveli, size el eder uzaktan sürekli. Ancak bu davette bir acı gerçek gizlidir. İstanbul sizi yok edebilir. Dalga dalga saçlarıyla, kıyılarda kıvrılan etekleriyle, inip kalkan göğsüyle sizi çağırdığında kalkıp gidersiniz yanına, onun bedenine sahip olabilirsiniz, ama ruhunuzu elinizden alabilir ve siz ruhsuz bir beden olabilirsiniz bu şehirde istemeden. Altına hücum edenler, mutlaka bir bedel öderler.

İstanbul'un taşı toprağı altındır, ancak bu altının nasıl çıkarılacağı size kalmıştır. Bu altını alnınızı terleterek de, aklınızı üçkâğıtçılığa kullanarak da çıkarabilirsiniz. Galiba nicesi ikinci yolu seçti İstanbul'da, bakınız nasıl: Düşünce davranıştan önce gelir, 'İstanbul'un taşı toprağı altındır' diyenler yanı sıra şöyle bir hikâye söylediler:

Adamın biri su muhallebisi yapıp satarmış eski İstanbul'da. Muhallebisi çok kötüymüş, bir yiyen bir daha yemezmiş. Ama adam kırk yıl evini geçindirmiş, yani aradığı altını bulmuş İstanbul'da. Diyelim İstanbul'dan uzakta oturuyorsunuz ve taşını toprağını altın bildiğiniz bu şehirle ilgili yukarıdaki hikâyeyi duydunuz. Demek ki bu şehir çok kalabalıkmış sonucunu da çıkarabilirsiniz ya da üçkâğıtçılık yapsam bile aç kalmam o şehirde sonucunu da. Seçim size kalmıştır. İstanbul'da yaşamak zordur. Siz İstanbul'a göçersiniz. Sonra görürsünüz ki İstanbul da sizi göçertmiş. Pazarda sandığı kaptrabilir, denizde ya da ticarete batabilir, parada, pulda, huyda, ahlakta iflas edebilirsiniz, göçebilirsiniz. Sonra ne bileyim, İstanbul çok deprem geçirmiştir İstanbul'un kendisi de göçebilir. Boğaz ve Haliç zaten bir deprem göçüğüdür. İstanbul hassas bir şehirdir, size küsebilir, darılabilir, fayları size kırılabilir. Sanırım şair değilim ama şiirlerim var; şimdi, 'Yağmurda Yangın' adlı şiir kitabımdaki şiirlerden bir tanesini paylaşmak istiyorum sizinle. Bu şiir, Mayıs 98'de, yani 17 Ağustos Marmara Depremi'nden önce yazıldı, çünkü İstanbul'un depremleri meçhul değildi.

BOSFOR

Deprem derinden vurdu milleti;
on iki bin yıl önce çöktüğü doğrudur Bosfor'un
— ki Boğaz da denmeli -

—

Ya yine çökerse diye korktuğum da doğrudur.
Böyle şehirler zaten hep beni bulur.

Ya çökerse İstanbul;
Denkler, bohçalar, çoluk-çocuk sana geldik ey İstanbul!
Biz göçtük, sen göçme.

Bosfor'un yosmaları
etek kaldırdı kaldırımda civanım,
al bohçanı gel, sana da yer var.

Herkesin izi kalmıştır sende,
Herkeste izin senin de.
(Ayasofya'da Vikinglerin imzası var.)
Böyle zengin şehir görülmemiştir.

Kadınlar kadını, güzeller güzeli İstanbul:
Parmakların uzun, adaların kınalı.
Dört bir yandan sar beni;
börekti, mantılı, gözlüklü çantalı,
zengin ve dolgun bir kadın gibi,
surlarınla, dalga-dalga gecekonduvarında,
saçlarınla, saçaklarında,
kuşlarınla, kanatlarınla, kollarınla
dört bir yandan sar beni, sar beni.

Bosfor çökerse çöksün,
sen zaten üstümdesin.

Tarih boyunca göç dalga dalga geldi İstanbul'a. Son dalga gecekondularla.

İstanbul'a susayan, İstanbul için içi yanan, İstanbul'a ulaştığında hayretle görür ki, bitmemiştir içindeki İstanbul hasreti. İstanbul'a ulaşan kişi, denizler, sular içindedir ama susuz kalır, çünkü tarih boyunca İstanbul susuz bir şehir olmuştur. Sarnıçlar, kemerler susuzluğunu geçirmemiştir.

Suyu kıt ve pahalı bir şehirdi İstanbul. Bir eşek yükü suyun fiyatı, bir işçinin bir günlük kazancına eşitti kimi gün. İşte bu yüzden, suyu kıt diye, İstanbul'a göçmekten çekinirdi halkın nicesi. Bunu bilen bir vezir, suyunu bol bilip halk akın akın gelmesin diye şehrin su sorununu çözmek isteyen Sinan'a izin vermemiştir.

Köylüyü köyde tutamayan vezir, şehri ona çirkin gösterir. Yahut Köy Enstitülerini yok eden sistem, systemsiz kentleşme içinde gecekondulara teslim eder kendini. Köyler yamaçlara kurulabilir, gecekondular da kentlerin yamaçlarına kuruldular şimdi. Aslında köylünün yeri, şehrin ayak altı değildir.

İstanbul müthiş bir yerdir. Dünyada, içinden balık tutulan bir denizin geçtiği tek şehirdir İstanbul.

İstanbul balıklı şehirdir, balıkçı şehridir. Bu yüzden kerteriz defterleri yazılmıştır. Kerteriz defterleri gerekmiştir.

Kerteriz defterleri, balıkların göç yollarını, toplanma yerlerini gösterir. Hangi mevsimde, hangi balık Boğazın neresinde, hangi kayalıkta, hangi nirengi noktasından kaç kulaç ötede bulunur, ölçülüp biçilmiş, eski terzilerin defterlerine benzer çizgili defterlere yazılmıştır.

Mercanların, palamutların, lüferlerin, karagözlerin, eşkinelerin, kalkanların, orfozların huyunu suyunu bilen tecrübeli balıkçılar, yaşlanıp da artık balığa çıkamaz olduklarında, balığa, denize ilişkin bildikleri şeyleri, yazılı resimli bir kerteriz defterine kaydeder, sudan, denizden anlamayan acemi beyzadelere satarlardı. Karada define haritası neyse, denizde de kerteriz defteri odur. ikisi de altın getirir.

Define avcıları başkasına ait bir haritayla, başkasının altınını ararlar. Oysa herkes kendi içindeki define için harita yapabilir. Ve birisi çıkıp denizlerin değil, yaşamın kerteriz defterini yazmalıdır. Nerede, nasıl, niçin yaşamalı?

Evet, İstanbul'un bir kerteriz defteri olmalı. Yokluğa, yorgansızlığa, yangına yenik düşmemek için, üçkâğıtçıya, gaspçıya çarpılmadan yaşayabilmek, kısacası keriz yerine konulmadan yaşayabilmek için İstanbul'a dair bir kerteriz defteri gereklidir. Biri mutlaka bunu düşünmüş olmalı.

Cemil'in İstanbul'a gitme rüyasını görüp görmediği hâlâ tartışılır Cennetşehir'de. Çoğunluk onun böyle bir rüyayı gerçekten gördüğüne inanıyor.

Rüyanızda görmediğiniz şehre gidemezsiniz. İstanbul'a gitme rüyasını Cemil ve Ayvaz birlikte gördüler o yaz. Cemil gerçekten bir rüya gördü.

İstanbul'a gitmeyi yıllardan beri derinden derine istiyordu Cemil. Giderek yoğunlaştı ve önlenemez bir tutkuya dönüştü bu isteği. Kim bilir, belki istediği için, belki ilahî bir işaretti bu isteği. Bir pazar gecesi şu rüyayı gördü:

Bir öğleden sonra. Cennetşehir loştur. Sanki çok bulutlar vardır gökte ya da güneşler tutulmuştur. Saatine bakar Cemil. Saatin kaç olduğunu defterine yazması bildiği bir istek olur. Kalemını arar, düşürdüğünü fark eder. Kendi kimliğini de düşürmüştür çünkü emindir, kendindedir.

Kalemiyle kimliğini bulmak için birilerine sormak ister. Sokaklar bomboştur, duvarlara, ağaçlara, yerlere, her yerlere yapışmış katranımsı bir karanlık vardır. Birileri, birbirlerini alıp götürmüşlerdir, kalkıp gitmişlerdir. Boştur Cennetşehir. Tam o sırada bir ses duyar Cemil. Ak sakallı bir ihtiyarın sesini. Bu ihtiyar aslında, annesi Cemil'e hamileyken sesi duyulan ihtiyardır.

Ses, "İstanbul'a git genç adam, İstanbul'a; senin rızkın İstanbul'da" derken tam o sırada cebi çalar Cemil'in. (Yani cep telefonu çalar. Yanlış anlaşılmasın diye söyledim. Sizin çağınızda cep telefonu olmazsa "Cep de çalar mı?" diye düşünebilirsiniz belki.) Neyse, rüyayı uzatmayalım. Cemil'in cebi çalar. Arayan şöyle der: "Cüzdanınızı düşürmüşsünüz Taksim'de. Biz bulduk. İçinde para yok. Kartlarınız, kimlikleriniz, ehliyetiniz hepsi yerinde. Size ulaşmak için çok masraf ettik. Cüzdanı almaya gelirken yanınızda biraz bahşiş getirirseniz iyi olur." Telefonu kapatınca duygulanır Cemil, ne iyi insanlar var diye dünyada.

Rüya bitti.

Ancak o günden itibaren İstanbul'a gitme rüyası başladı gönlünde Cemil'in. "Göz görmeyince gönül katlanır" derler. Doğrudur, göz görmeyince gönül katlanır. Gözün gördüğü bir rüyadan vazgeçmeye gönül katlanmaz çoğu kez. Bu rüyayı ilahî bir işaret saydı Cemil. İstanbul'a gitmek, giderek bir istek, vazgeçilmez bir emir oldu kalbinde. İstanbul'a gitmesi gerekiyordu, İstanbul'a göçmesi, İstanbul onu çağırıyordu. Gitmeliydi, görevliydi. Çağrıya cevap vermeliydi. Cemil hiç kimseye, Ayvaz'a bile söylemedi ama içindeki ses, İstanbul'da zenginlik bulacağını, güçlü olacağını ve Aybahar'la evlenebileceğini söylüyordu ona. İstanbul sayesinde parası, itibarı, işi ve güzel bir eşi olacaktı.

Bir şey daha. Havva Hanım Cennetşehir'de kalmaya kararlıydı. Cemil, zengin olup Cennetşehir'de annesini daha iyi şartlarda yaşatacağı. Yaşlandığında yanma alacaktı. Aybahar buna hayır demezdi.

İstanbul Ayvaz'ı da çağırıyordu. İstanbul rüyası onun kalbine de düşmüştü. Ancak Ayvaz'ın gerekçesi somuttu. Ayvaz, Barbaros Özgüç'ün kendini İstanbul'a çağırdığını düşünüyordu.

Şimdi siz, koskoca Barbaros Özgüç ufacık Ayvaz Açıkğöz ile mi ilgilenecek, diyebilirsiniz. Ama ilgileniyor işte. Barbaros Bey çok büyük bir politikacıdır. Büyükten küçüğe ülkemizde potansiyeli olan herkesi tanır, her fırsatı değerlendirir. Oy veya para gelme ihtimali olan her şeyle ilgilidir. Bir orkestra şefi gibidir. O devasa donanmasında tek bir kayıktan bile haberi olan Barbaros Hayrettin Paşa gibidir.

Rivayete göre Barbaros Beyin asıl adı Mahmut Özen'miş. Takdir edersiniz ki Mahmut Özen bir politikacı için uygun bir ad değildir. Yani nasıl söylesem, bir lider adı değildir. Bir defa Mahmut sıradan bir ad. Sonra adı Mahmut Özen olan bir politikacıyla çok dalga geçen olur. Yok "vermedi Mâbud ne yapsın Mahmut" derler, yok "efendim bu başkalarına özeniyor" derler. Derler de derler. İşte bütün bunları hesaplayan Mahmut Özen (iyi bir politikacı her şeyi hesaplar), kendine uygun bir ad bulmaya karar verdi. Hani bazı şarkıcılar, sinema sanatçıları da kendi adları yerine, yaptıkları işin piyasasına uygun bir ad seçerler ya, o da öyle yaptı. Tabii bu arada imaj

danışmanlarına da danıştı ve sonuçta Barbaros Özgüç adında karar kıldı.

Yine rivayete göre yetkililer, Barbaros Özgüç'ten aldıkları yetkiyle, dedikodu çıkmasın diye, geriye dönüp kendisiyle ilgili tüm evraktaki, örneğin okul kayıtlarındaki Mahmut Özen'leri daksille silip Barbaros Özgüç yaptılar. Böylece dedikodu çıkmadı. Hem çıksa ne yazardı, ülkemizde politikacılarla ilgili dedikoduların hiçbir zaman kendilerine zararı olmamıştır.

Bir insanın kendi adını beğenmeyip piyasaya uygun ad edinmesi, bazı psikologlara göre bir kimlik bunalımı sayılsa da politik arenada günün birinde oy bunalımı çekmek yerine, bugün kimlik bunalımı çekmek, her zaman daha tercih edilen bir şey olmuştur. Barbaros Özgüç bu adı niçin tercih etmiştir? Yine rivayete göre, imaj danışmanları, Barbaros Hayrettin Paşa'dan ilham alarak bu adı önermişlerdir. Barbaros Paşa, savaşta tek filikaya bile hâkim olan, savaşın en hareketli anında bir işaretiyle en uzaktaki gemisine yön verebilen bir komutandı, Kanunî'nin verdiği Hayrettin lakabını hak eden hayırlı bir insandı. Başlangıçta Barbaros Hayrettin adını alacaktı, ancak "Mahmut Özen, Kaptanpaşaya özendi" demesinler diye Barbaros Özgüç'de karar kıldı. Özgüç soyadı, güçlü olduğu imajını vermek için seçilmişti.

Barbaros Paşa, cenk arkadaşı Turgut Reis için, tevazu gösterip "Turgut benden yeğdir" dermiş. Belki bu yüzden Barbaros Özgüç de arada "Halkım siyaseti benden daha iyi bilir, ülkedeki bütün Turgutlar benden yeğdir" diyerek tevazu gösterir. Ancak elinde konuşma metni bulunmadığı bir gün, nedendir bilinmez boş bulunup "Ül-

kemizdeki bütün Turgut'lar bütün Barbaros'lardan iyidir" diye bir laf etti. Ertesi günü pek çok Barbaros bozulup tepki gösterdi. Bunun üzerine Barbaros Özgüç hemen bir açıklama yapıp "Söylediklerim yanlış anlaşıldı, sözlerim amacını aşmıştır" dedi, durum tatlıya bağlandı.

Bu tür mantığa bürümleri, ülkemizdeki, dünyadaki pek çok politikacıda görmek mümkündür, 'Yanlış anlaşıldım, sözlerim amacını aşmıştır" derler. Aslında bu da bir tür kandırmaca, bir çeşit ladesçiliktir. Dünyanın, haddini ve amacını aşmayan insanlara ihtiyacı vardır.

Arada kırdığı küçük potlar, küçük amacını aşmalar bir yana, Barbaros Özgüç müthiş bir insandır. O, bir matematikçi kadar, bir muhasebeci kadar hesaptan kitaptan anlar, Mahmutpaşalı bir tüccar kadar piyasayı bilir, bir orkestra şefi kadar kulağı delik, bir Fatih kadar karizma-tiktir. Barbaros Özgüç, ufku geniş, ufukları engin, kazanma ve kazandırma konusunda kendisine ufuk dayanmayan bir liderdir.

Barbaros Özgüç bir kraldır ve doğal olarak (dolar olarak) bazı prensleri vardır. Ayvaz da kendince şu an bu prenslerden biri olma yolundadır.

Ayvaz, Barbaros Özgüç'ün uzaktan akrabasıydı. Ayvaz'ın rivayetine göre -yani zannettiği kadarıyla-Barbaros Bey kendisini prensleri arasına katmak istiyormuş. Bu konuda bir imada bulunmuş, dolaylı mesaj vermiş. Şöyle ki:

Haziran ayında Barbaros Özgüç Cennetşehir'e gelmişti. Cennetşehirliiler çılgına döndüler. Sevinçten tabii. Ayvaz o büyük kalabalığı yarıp Barbaros Beyin yanına ulaşabildi ve,

"Barbaros abi, ben Ayvaz, sizin kayınbiraderinizin bacanağının yeğeniyim. Bebekken beni kucağınıza almışsınız" dedi.

Sonra aralarında şu konuşma geçti:

"Ayvaz, nasılsın oğlum? Neler yapıyorsun?"

"Ömrüne duacıyım abi. Ticaretle uğraşmaya çalışıyorum."

"Burada olmaz. İstanbul'a gel. Senin İstanbul'a gelmen lâzım."

Barbaros Beyin Ayvaz'a adıyla hitap etmesi Cennetşehirlileri çok etkiledi. "Hafızasına kurban olduğum, bir görüşte nasıl da hatırladı" dediler. Ertesi günü gazetelerde "Barbaros Özgüç bebekken kucağına aldığı genci yirmi yıl sonra gözlerinden tanıdı" diye haberler çıktı.

Kalabalık içinde geçiveren bu küçük konuşma Ay-

vaz'ın hayatında büyük bir dönemeç oldu. Barbaros Beyin

"İstanbul'a gel" demesi, Ayvaz'a göre bir işaretti. Açık bir işaret.

Barbaros Beyin kendisini bir prens olarak seçtiğine, İstanbul'da ticaret yaparsa destek olacağına yürekten inanmaya başladı.

Evet, Barbaros Özgüç Ayvaz'ı prens olarak seçmişti. Ortalık yerde, laf olsun diye söyler görünüp apaçık davet etmişti onu İstanbul'a. Destekleyecekti.

Barbaros Özgüç'ün prensi olmak demek gerçek bir prens olmak

demekti bu dünyada. O prenslerini koruyup kollar, zengin ederdi.

İşte İstanbul'a gitme sevdası Ayvaz'ın kalbinde o yaz böyle başladı.

İstanbul'da güçlü ve itibarlı olacaktı. Kim bilir, belki bir gün bir küçük Barbaros Özgüç bile olabilirdi.

Ekim ayı geldiğinde İstanbul'a yerleşmeye karar verdi iki kafadar. Onlara "kafadar" diyebilirsiniz. Diyebilirim. Ancak ufuklarının dar olmadığı kesindi. Kafalarının dar olup olmadığını ise zaman gösterecektir.

Ne tür bir iş yapacakları konusunda, başlangıçta hiçbir fikir yoktu kafalarında. Yalnızca büyükten başlamaları gerektiğini düşünüyorlardı.

Cemil bir kişisel gelişim kitabı görüp almıştı korsan kitap satan bir sokak satıcısından. Kitabın adı "İş Kurma Sanatı" idi. "Bir iş kuracağınız zaman büyük düşünün, hayallerinizi kısıtlamayın" diyordu. İşte onlar da, bir büyük şehirde, büyük hayallerle başlıyorlardı işe.

Kitaptaki bazı cümleler Cemil'i etkilemişti. Örneğin şu:

"Ufkunuzun neresi olacağını başkalarının kalemine bırakmayın. Siz çizin. Ancak elinizde bir kurşun kalem bulunsun. Gerekğinde silip daha ilerisini çizebilmek için. Ve yelkenleriniz için rüzgâr beklemeyin, bulutu ve rüzgârı da siz çizin."

Cemil ile Ayvaz, ufuklarını, bulutlarını çizmeye gidiyorlardı İstanbul'a.

Birkaç defa İstanbul'a gidip şehrin iş imkânlarını anlamaya çalıştılar. İhsan'da, arkadaşlarında kaldılar. İstanbul'a yerleşme fikirlerini beğenenler de oldu, beğenmeyenler de. "Ne işiniz var İstanbul'da, oturun oturduğunuz yerde" diyenler çoğunlukta idi. "İyi yapıyorsunuz" diyenler oldu. "Öyle hemen ticaret yapılmaz. Önce devlet memuru olun, birkaç yıl çevre edinin, ticareti sonra düşünürsünüz" diyen de vardı.

Sonunda Küçükfincanlı'da bir daire kiraladılar, iki oda bir salon. Havva Hanım'ın üç aylıklarından biriktirdiği parayla içini hafifçe döşediler.

Evde ufak tefek eksiklikler vardı, pencere kapanmıyordu, mutfaktaki tahta dolabın kapakları kırılmıştı. Ayvaz "Bir marangoz çağıralım" dedi. Cemil "Ben yaparım" deyip hepsini tamir etti, Cennetşehir'den küçük bir alet kutusu getirmişti. Cemil'in elinden bu tür işler geldiğini Ayvaz ilk kez yakından görüyordu, hayret etti.

İstanbul ile gerçek tanışmaları kira olayında oldu. Evi tuttuktan bir hafta sonra badana yapıyorlardı. Yerler gazete kaplı, elleri yüzleri boya içindeydi. Kapı çalındı, açtılar.

Genç bir kadınla erkek selâm verip girdiler. Erkek girer girmez, "Badanayı biz yaptıracağız sanıyorduk, teşekkür ederiz" dedi.

Kadın salona şöyle bir bakıp, "Güzel bir renk ama keşke bana sorsaydınız. Ben açık yeşil severim" dedi.

Cemil de Ayvaz da şaşkınlık içindeydiler. Biraz konuşunca mesele anlaşıldı. Komisyoncu evi iki defa kiralamıştı. Aynı ev için, iki ayrı komisyon almıştı.

Ertesi gün ev sahibini buldular. Sonuçta ev Cemil'lerde kaldı. Genç çift komisyoncuyla mahkemeye vermek istedi ama adam, ofisim diye gösterdiği yerden ayrılmıştı. Bulunamadı.

İşte Cemil ve Ayvaz İstanbul'la böyle tanıştılar. İstanbul kendi üslûbunca "Hoş geldin" demişti onlara.

İlk iş teklifi ansızın çıktı ortaya. Ayvaz'ın eski mahalle arkadaşlarından Ramazan'ın bürosundaydılar. Cemil büronun ne amaçla kullanıldığını bir türlü anlayamadı. Sorduklarında Ramazan "Alım-satım işleriyle uğraşıyoruz" dedi. Ama ne sattıkları belli değildi.

Ayvaz ve Cemil iş kurmak istiyorlardı, ancak acilen paraya ihtiyaçları vardı. Şu sırada her türlü geçici işe girebilirlerdi. Bunu söylediklerinde Ramazan,

"İş kuracağız diye ısrar etmezseniz kolay iş bulabiliriz" dedi.

Heyecanla ne olduğunu sordular. Ramazan, Satılmış Beyin firmalarından birinde, güvenlik teşkilatı için adam arandığını söyledi. İnanılmazdı. SATILMIŞ BEY!

Satılmış Beyin adını duyan ya sevinçten ya korkudan titrerdi.

Cemil ile Ayvaz da titrediler. Ramazan, titremelerinin geçmesini bekledi. Sonra firmanın büyüklüğünü, gücünü anlattı.

Cemil, söz konusu firmanın özel güvenlik firması olduğunu düşündü. Fakat konuşma ilerledikçe anlaşıldı ki silah kullanacak bir tür fedai aranıyor.

Ramazan kül tablasına uzandı. Tabla Cemil'in önündeydi. Cemil uzanıp verdi. Vermeden önce de "lades" dedi içinden.

Ayvaz, Ramazan'ın bazı örtülü işler çevirdiğini sezinliyordu. Bu konuşmada emin oldu. Ramazan, mafyanın karanlık uzantılarından birisi idi. Ayvaz, arkadaşını yanlış yere getirdiğini düşündü, kendini mahcup hissetti. Ama hemen ardından, belki kendini rahatlatmak için, iyi ki geldik böyle böyle çevre edineceğiz diye geçirdi aklından.

Ramazan'ın yanından ayrıldıklarında Cemil de huzursuzdu.

Ayvaz'a,

"Adam bize mafyaya girmeyi öneriyor. Boşuna mı işletmeci, arkeolog olduk. Hiç olmadı, gider mezar kazarız daha iyi" dedi.

Ayvaz mesleğinin mezar kazıcılığı olarak tanımlanmasına bozulurdu. Cemil pot kırdığını fark etti, düzeltmek için,

"Yani meselâ" diye ekledi.

Ayvaz,

"Doğru, mafya bize göre değil" diye karşılık verdi.

Akşam İhsan'ın yazıhanesine gittiler. Ramazan'dan söz ettiler.

"Böyle insanları nereden bulursunuz. Uzak durun" diye uyardı İhsan.

Biraz ürkmüşlerdi. Ama her şeye rağmen ertesi gün Satılmış Beyle görüşmeye gittiler. Randevuyu Ramazan almıştı.

Satılmış Bey, Barbaros Özgüç'ün politika danışmanıydı. Onun bir politika virtüözü, bir büyük adam olduğunu söyleyenler kadar, bir üçkâğıtçı, bir mafya babası, ismiyle müsemma bir satılmış, birileri tarafından satın alınmış bir uşak olduğunu söyleyenler de vardı. (Takdir size kalmıştır.)

Şöyle ya da böyle, Satılmış Bey önemli birisiydi. En azından adı insanların ilgisini çekiyordu. Pek çok kişi nasıl olup da bir ana babanın çocuğuna böyle bir isim koyabileceğine hayret ederdi.

Çünkü günümüz Türkçe'sinde "satılmış" olumsuz bir sıfattır. Para veya benzeri çıkarlar karşılığında, inançlarına aykırı davranışlar sergileyenlere "satılmış" deriz, satılmış kişilerin birer kukla olduklarını düşünürüz. Oysa eskiden "satılmış" sıfatı, Tanrıya satılmış, Tanrıya adanmış anlamında kullanılırdı.

Çocuğu küçük yaşta ölen, düşük yapan anneler, oğlana Satılmış, kıza Satı adını koyarlar, böylece onu Tanrıya verdiklerini, armağan ettiklerini düşünürler, uzun ömürlü olacağına inanırlardı. Orhan veya Çağrı benzeri bir isimdi Satılmış.

Çocuğa Satılmış adını koymak, bir din emri değil, kültürel, muhtemelen köklerini tektanrılı dinler öncesinden almış antropolojik bir olaydır. O günden bugüne galiba burada da bir ladesçilik, bir tür sanal satış söz konusu. Nasıl ki günümüzde kimi tüccar, alacaklılarından mal

kaçırabilmek için, malını yakınlarına kâğıt üstünde satıyor, "satmış" gibi davranıyor, yani sanal satış yaparak haciz memurunu eli boş döndürmeye çalışıyorsa, çocuğunu yüce Tanrıya satan da benzerini yapıyor, kâğıt üzerinde satıyor, sanal satış yapıyor. Biri Azrail'i aldatmak istiyor, biri haciz memurunu. Belki de herkes kendini aldatıyor.

Pek çok kavram zamanla anlamını yitirdi, değerler değişime, erozyona uğradı, bu arada satılmış kelimesinin anlamı da değişti. Kutsallık paraya, dürüstlük üçkâğıtçılığa dönüştü. Kendini Tanrıya değil, paraya-kula armağan edenlere "satılmış" denmeye başladı. O gün Satılmış Beyle görüşemediler. Satılmış Beyin sol kolu olan Rasim Babayla konuşabildiler. Satılmış Beyin sağ kolu çolak olduğu için, en yakını Rasim Babaya "Benim sol kolum" derdi. Rasim Baba ufak tefek, posbıyıklı, kır saçlı, babacan görünümlü, kelimelerin üstüne basa basa konuşan, üç dört kelimeye bir durup boşluğa bakan ama boşluğa bakan gözlerinin gerisinde sürekli düşünen bir insandı. Lafı evirip çevirdi "görev" dedi, "güvenlik" dedi, sadakat, hizmet gibi kelimeler kullandı. Cemil ile Ayvaz m anladığı kadarıyla, çok yüksek bir ücretle paralı koruma olmalarını istiyordu. Ramazan'ın söylediklerini, daha şık bir Şekilde tekrarlamıştı.

Ayrılırken Rasim Baba,

"Acele etmeyin çocuklar. Karar vermek için zamanınız var.

Kapımız size her zaman açık. İstikbâl vaat eden

gençlersiniz. Barbaros Bey de Satılmış Bey de sizden çok şey bekliyorlar, ikisinin de size selâmı var dedi.

Rasim Babanın son cümlesi Cemil ile Ayvaz'ı derinden sarstı. Yolda Cemil,

"İnanılmaz bir şey! Demek Barbaros Bey de, Satılmış Bey de tanıyor bizi. Üstelik güveniyorlar da" dedi. Ayvaz,

"Barbaros Bey beni tanır da, hayır, Satılmış Bey nereden öğrenmiş bizi, ona hayret ettim" diye karşılık verdi.

"Güzel de korumalık, fedailik gibi bir şey önerdi bu da."

"Bilemiyorum... Böyle büyük adamlar, iki ufak tetikçiyle uğraşmazlar. Belki tetikçi adıyla alacak önce, deneyip yükseltecek sonra. Ben bir Barbaros abiye gözükeyim. Son görüşmemizden bu yana epey zaman geçti. Bakalım ilgisi desteği nasıl."

Cemil ve Ayvaz'la görüştükten az sonra Rasim Baba Satılmış Beyin yanına girdi. Satılmış Bey, pencere kenarında büyük maroken bir koltukta, yüzünde her zamanki, sanki az önce sinirlenmiş de sakinleşmeye çalışıyor ifadesiyle oturuyordu.

Rasim Baba,

"O iki çocukla görüştüm şef dedi.

"Nasıllar?"

"Fazla temizler, çok saflar. Sizin, Barbaros Beyin selâmınızı güvendiğinizi söyledim, hemen inandılar. Tetikçi değil de işletmeci olmaya niyetleniyorlar."

"Peki bunlar Kaplan'ı temizleyebilir mi? Silah kullanmayı biliyorlar mı?"

"Yok, hiçbir şey bilmiyorlar. Öğretiriz. Parayla, sabırla. Ne eblehleri erkek ettik bugüne kadar. Bunlara da öğretiriz" diye karşılık verdi Rasim Baba.

"İyi de Rasim Baba, elimizde bunca sınanmış, becerikli tetikçi varken bu salakları niçin seçtin?"

"Satılmış Beyim, bizim tetikçilerin hepsi bildik kişiler piyasada. Hangisini kullansak bizden olduğunu bilirler. Bu çocuklar sıfır kilometre, üstelik üniversite mezunu ikisi de. Kimse tanımaz, bunlardan böyle bir şey ummaz."

"Tamam baba. Sana uyarsa, bana da uyar. Şu Kaplan itini temizleyelim de."

Kaplan lakaplı kişi, kamuoyunda saygın birisi olarak tanınır, toplumun kendisine sevgisi ve saygısı tamdır.

İstanbul'a geldiklerinde Ayvaz'ın kalbi boştu. Satılmış Beyin şirketinde işe girsek mi diye düşündükleri günlerde, kalbi sanal bir aşkla doldu birdenbire.

Ayvaz, Barbaros Özgüç'ün kendisini bir prens olarak seçtiğine, bu yüzden İstanbul'a yönlendirdiğine samimiyetle inanıyordu.

Barbaros Beyin Cennetşehir'deki sözlerini ciddi bir işaret kabul etmişti. Bu konuda ikinci işaret gecikmedi.

Bir sabah Ayvaz, hem kendimi gösterip hatırlatayım hem de bir havayı yoklayayım diye erkenden Barbaros Özgüç'ün makamına gidip kapıda beklemeye başladı. Az sonra Barbaros Özgüç adamlarıyla birlikte gözüktü.

Ayvaz sakın görünmeye çalışarak kalabalığı yaran bir ses tonuyla, "Barbaros abi günaydın, ben Ayvaz, emrin üzerine İstanbul'a taşındım" dedi.

"Hayırlı olsun Ayvaz. Çoluk çocuğu da getirdin mi?" "Ben evli değilim abi."

"Yahu o zaman evlendirelim seni. Arada uğra bana" diyen Barbaros Bey, binaya girerken yanındakilere,

"Ben bu çocuğu bir yerlerden tanıyorum ama tam çıkaramadım" dedi.

"Adını söylediniz ama, tanıdığınızı sandık" diye karşılık verdiler.

"Adını, farkında olmadan kendisi söyledi, ben tekrarladım, siz hatırladığımı sandınız. O da hatırladığımı sandı."

Barbaros Beyin yaptığı küçücük bir ladesçilikti.

Bir danışmam,

"Siz buna İstanbul'a taşınmasını mı söylediniz?" diye sordu.

"Valla hiç hatırlamıyorum. Bir vesileyle bir şeyler demişimdir.

Çoğunlukla İstanbul'a gelmeyin diyorum ama demek ki buna gel demişim."

Barbaros Özgüç Ayvaz'ı doğru dürüst tanımıyordu, İstanbul'a davet etmemişti, prens olarak da seçmemişti. Ancak Ayvaz bunların tam tersine inanıyordu. Üstüne üstlük Barbaros Beyin ikinci bir işaret verdiğini düşündü.

Barbaros Özgüç ona "seni evlendirelim" demişti. Kiminle? Bir ihtimalle, büyük bir ihtimalle yeğeni Gülnaz Özgüç'le. Gülnaz, Barbaros Beyin bekâr olan tek yeğeniydi, erkek kardeşinin kızıydı. İzleyen günlerde Ayvaz, Barbaros Beyin kendisini yeğeniyle evlendirip hem prens hem de damat edinmek istediğine giderek daha güçlü bir şekilde inanmak istedi, inandı. Bütün bunlar bir tesadüf olamazdı.

Yalnız son konuşmalarındaki bir cümle Ayvaz 'ı hafifçe rahatsız etmişti. Barbaros Bey Ayvaz'a "çoluk çocuğu getirdin mi?" demişti. Ayvaz, bekâr olduğumu bilmiyor, acaba beni tam tanımıyor mu, diye endişe etti. Ama daha sonra, herhalde herkesin içinde yakınlığımızı belli etmemek için böyle davranmıştır diyerek kendini rahatlatı.

Olup biteni uzun uzun konuştular Cemil'le. Artık ikisinin de birer sevgilisi vardı. Aybahar ve Gülnaz. İkisi de Don Kişot'un sevgilisi Dulcinea'dan daha yakın, daha güzel.

Ayvaz Barbaros Özgüç'ün kendisini Gülnaz ile evlendirmek istediğini Cemil'e öylesine bir heyecanla anlattı ki, Cemil'in de aklı yattı bu işe. Hatta Cemil ilâhi bir işaret bile sezinledi bu işte. Ayvaz ile Gülnaz! Bu kafiye tesadüf olamazdı. İsimlerindeki bu kafiye evrenin bu evliliğe olur verdiği anlamına geliyordu Cemil'e göre.

İş arıyorlardı. Geçici. Gazetelere baktılar. İş az, işsiz çoktu. İşsizlerin nicesi üniversite mezunuydu. Ne bir işletmeci arayan vardı ne bir arkeolog. Fakültelerin arz kapasitesiyle toplumun talebi arasında kapatılamaz bir açık vardı bu ülkede. İş aramaya devam ettiler.

Sonunda ikisi de iki ayrı mağazada birer tezgâhtarlık buldu. Asgari ücretle, sigortasız, yol parasız. Razıydılar, nicesi gibi. Tezgâhtarlık yapmak için üniversitede okumamışlardı ama razı oldular, nicesi gibi.

Cemil'in patronu Nazmi Bey ilk gün birkaç temel öneride bulundu, gömlek gruplarının fiyatlarını söyledi ve işe başlattı.

Şunları söylemişti Nazmi Bey:

"Hiç oturma, sürekli müşterinin peşinde dolaş, müşteri seçimi sana bırakırsa önce pahalı olanı, sonra ucuzunu göster. Böylece ucuz mal, olduğundan daha ucuz gözükür gözlerine. Fiyat söylerken de 'Size şu kadar lira' de. Kendilerini özel hisseder enayiler. Sonra en önemlisi, iki gömleğin fiyatını sordular diyelim, arkadan sordukları üçüncü gömlek daha pahalıysa, doğrudan fiyatını söyleme, sadece Ha, o çok pahalıdır' de. Böylece, özellikle gençler seninle kalker, pahalı şeyler satın alabileceklerini göstermek

için o gömleği alırlar. Arada bir de, 'Bu gömlek çok iyidir, dün Ahmet Bey bundan dört tane aldı' de."

"Ahmet Bey gerçekten dört tane aldı mı?"

"Tabii ki almadı."

"E, o zaman yalan olmaz mı?"

"Olmaz. Bunlar satış taktiğidir. Bu taktikler olmasa aptal müşteriler almazlar."

"Nazmi Bey bir şey soracağım? Mağazamızın adı 'Just Storeies'. Uluslararası bir zincirin parçası mıyız?"

"Yok değil. Uluslararası zincirin parçası sansınlar diye böyle koyduk. Mağazanın adı Türkçe olursa yerlidir diye gelmez enayiler. Şu caddede adı Türkçe tek mağaza yok, Türkçe koyarsan kıro derler, club yazacaksın Simit Center, Hair Designer diyeceksin ki dil biliyor, kalitelidir sansınlar."

"Bu da satış taktiği yani?"

"Eh, öyle."

İlk müşterisi, gözlüğü olmadığı için bir etiketi okuyamadı. Cemil'e sordu. Etiketle 39.99 lira yazıyordu. Cemil,

"Size 40 liraya olur" dedi.

Müşteri eğilip zorlanarak etiketi okudu:

"Burada 39.99 yazıyor ama bana niçin 40 lira?" dedi.

Müşteri gittikten sonra Nazmi Bey,

"Bir daha etiketi yuvarlama, kusurlu söyle. Biz de biliyoruz bir kuruş veremeyeceğimizi. 39.99 yazınca 'otuz küsur' olarak kalır müşterinin aklında. Ucuza aldım sanır" dedi.

"Nazmi Bey, bu biraz göz göre göre kandırmak olmuyor mu? Müşteriyi aptal yerine koymak gibi" diye sordu Cemil.

"Göz göre göre kandırmak, en etkili kandırmadır. Müşteri de bunu istiyor zaten. 40 lira verdiğinde bir kuruşunu iade edemeyeceğimizi o da biliyor. Ama yine de etiketin üzerinde 40 yazmasın, 39.99 yazsın istiyor. Otuz küsur ödedim'i yaşamak istiyor. Sonuçta herkes memnun bu işten."

Cemil, Demir abisinin "dürüstsüzlük konusunda milli mutabakat var" sözünü hatırladı. Nazmi Bey devam etti:

"Yani, kelek keleş gelmeseydi kelekçi iş yapamazdı bu âlemde. Biri keleş gelmeye hazır, öteki getirmeye. Öyleyse, bir anlamda dürüstlük var bu işte."

"Öyleyse ben de dürüst davranabilir miyim?" "Tabii, biz zaten her zaman dürüstüz."

Cemil örtülü bir öfke duydu, bir şeylerin zıddını yapmak istedi ama neyin, bilemedi.

Patrondan aldığı "biz her zaman dürüstüz" şeklindeki ileti, Cemil'i hem sevindirmiş hem de çelişkili gelmişti. Ertesi gün kısa bir süre kasadaydı. Kasaya geçtiğinde Nazmi Bey,

"Kredi kartı kullanan herkesten kimlik iste, çünkü kart çalıntı olabilir, sahte olabilir" dedi.

Bu, Cemil'in tuhafına gitti. Cennetşehir'de hiçbir tezgâhtar, kredi kartınızı uzattığınızda sizden kimlik istemezdi. Güven vardı.

Kimse bu konuda sahtekârlık yapmazdı.

Kasaya gelen ilk müşteriler elli yaşlarında bir karı kocaydı. Kültürlü insanlara benziyorlardı. Üçkâğıtçı görünüşleri yoktu. Ama kredi kartlarını uzattıklarında Cemil patronunun talimatı uyarınca,

"Efendim, lütfen kimliğinizi göreyim. Çünkü elinizdeki kartı birinden çalmış veya bir yerde bulmuş olabilirsiniz. Kartın size ait olduğundan emin olmam gerekiyor" dedi.

Bunun üzerine, müşteriler birden bağırmaya başladılar, adam "Sen bize nasıl hırsız dersin" dedi. Gömlekleri almadan gittiler.

Cemil üzüldü, fazlaca dürüst olmanın zor olduğunu düşündü. O günden sonra müşterilerden sadece kimliklerini göstermelerini istedi. Kimliğin istenmesindeki mantığı dile getirmedi.

Aslında sadece kimlik görmek istediğinde, müşteriyi üçkâğıtçılıkla, sahtekârlıkla suçlamış oluyordu. Ancak insanlar açıkça dile getirilmediği takdirde, bu dolaylı suçlamaya ses çıkarmıyorlardı. Ama siz bu dolaylı suçlamayı basitçe seslendirip "Kredi kartınız sahte olabilir, kimliğinizi göreyim" dersanız sinirleniyorlardı. Galiba bu müşteriler kendi kendilerini kandırıyorlardı, kendi kendilerine lades oynuyor, "mış gibi" yaşıyor, kimliklerini sessizce uzatırken "suçlanmamış gibi" hissediyorlardı.

Bardağı taşıran damla gecikmedi. Bir müşteri iki gömleğin fiyatını sordu. Cemil söyledi. Müşterinin fiyatını sorduğu üçüncü gömlek öncekilerden daha pahalıydı. Cemil bu gömleğin fiyatını söylemek yerine, patronunun

talimatını hatırlayıp abartılı, biraz da sinsice bir itaatle, "Efendim, bu çok pahalıdır. Sizin gücünüz bunu almaya yetmez. Hadi alın da görelim bakalım" dedi. Bu sözleri biraz işini hakkıyla yapma isteğiyle ama daha çok da gizli bir öfkeyle söylemişti. Müşteri kızdı, kıyameti kopardı.

"Çok pahalıdır, siz bunu alamazsınız" lafı Cemil'e pahalıya mal oldu. İşten atıldı. Nazmi Bey işten çıkarma gerekçesi olarak "Bu mağazadaki dürüst atmosfere uyum sağlayamadın, tuhaf sözler sarf edip insanları kızdırdın" dedi. Cemil, mağazadan çıkarken, elindekileri Nazmi Beyin eline tutuşturup "lades" dedi içinden. O gece Ayvaz'a "Beni dürüst olmamakla suçladı, asıl o mağaza dürüst değildi. Bundan sonra dürüst olmayan bir işe girmeyeceğim" dedi. Ve bir hafta geçmeden, dürüst bir iş buldu. Bir devre mülk firmasına eleman olarak girmişti. İşe girdikten az sonra, ilk işinin şimdikine oranla çok daha dürüst olduğunu fark etti.

Yeni işinde önce eğitim verdiler. Eğitimde yarı yapılandırılmış bir tiyatro yoluyla bir mizansen içinde, kendini müşteriye acındırma ve müşteriyi kandırma yolları öğretildi resmen. Mizansen özetle şuydu:

Devre mülk tanıtımına katılan karıkocaya Cemil tanıtım yapacaktır. Ancak bu sırada kendisini uzaktan sürekli gözetleyen bir müdür vardır. Aslında bu kişi müdür falan değildir, sadece müdür rolü oynamaktadır. Roller değişebilirler. Bir başka sefer Cemil sözde müdür olabilir.

Cemil, müşterilerin en ufak bir sorusu karşısında "Müdürüme danışayım" diyecek ve müşteriye, müdürden çok korktuğunu, onun kendisini sürekli azarladığını söyleyecektir. O kadar ki, müdür gelip de müşterilerin bulunduğu masaya oturduğunda, Cemil yandaki boş sandalyeye oturmayacak, müdürün yanına diz çökecektir. Müşteri, "Şu sandalyeye otursanıza" diyecek olursa Cemil müşterinin kulağına hafifçe "Oturamam, kızar" diyecektir. Bu sırada, müdür rolündeki arkadaşının üzerinde şık bir takım, Cemil'de ise köyden yeni gelmiş genç havası veren giysiler olacaktır. Bütün bunlar görünürde pazarlama taktiği ama aslında bir acındırma, kandırma seansı idi.

Cemil, bir süre, rahatsız ola ola bu işte çalıştı. O günlerde gördüğü bir rüyada, vücudu kirlenmişti, uzun uzun yıkandı, temizlenemedi. Yeni işindeki arkadaşlarından birine, dürüst davranmadıkları için rahatsız olduğunu söyledi. Arkadaşı,

"Satış taktiği bunlar, oğlum. Para kazanmakla dürüstlüğün ne ilgisi var? Para kazanmak için aklımızı kullanıyoruz. Biz almasak ellerinden, nasıl olsa bunlar o parayı bir başkasına kaptıracaklar. Namusumuzu satmıyoruz yani!" diye karşılık verdi.

İşte böyle dedi arkadaşı, insanoğlu namusunu satmaktan çok korkar ama namussuzluk etmek rahatsız etmez onu.

Cemil o günlerde bir akşam eve dönerken, palyaço kıyafetli bir genç, pastahanenin önünde şeker dağıtıyordu, içinden, ben böyle bir iş yapamam diye geçirdi, palyaçoluk

ayıp geldi. Ama daha sonra, palyaçoluk daha dürüst bir iş, asıl benimki ayıp diye düşündü. Yine gizli bir öfke duydu işine karşı. İzleyen günlerde işyerinde kimin elinden bir şey alsa "aklımda", birine bir şey verdiğinde ise "lades" dedi.

Akşama doğru yaşlıca bir çift geldi, yeni emekli olmuşlardı. Emekli ikramiyelerinden beş bin dolar verip çocukları ve torunları için devre mülke girmek üzereydiler. Cemil bu karıkocayı daha önce gördüğünü hissetti. Düşündü, çıkaramadı, tanır gibiydi, hatırlayamadı. Bir huzursuzluk hissetti. Belki daha iyi bir satıcı olabilmek için, belki bunca dürüstsüzlüğe duyduğu gizli öfkeyle, kendisine öğretilen satış tekniğini abartıverdi. Tam pazarlık bağlanmıştı ki, müdür rolündeki arkadaşının dizlerine kapanıp "Müdürüm lütfen bana kızmayın, işten atmayın beni" dedi. Sonra müşterilerin önünde yere kapanıp "Allah rızası için beş bin dolar verip bu mülkü alın. Allah çocuklarınızı bağışlasın, Allah torunlarınızın acısını göstermesin" diye yalvarmaya başladı. Herkes donup kaldı. Müşteriler kaçır gibi gittiler. Satış kaldı. Cemil beş dakika sonra işten atıldı. Arkasından "Öyle abartılır mı?" diye bağırarak gerçek müdüre, "Abartmadım. Biz zaten bunu yapmıyor muyuz burada? Ben açık davrandım yalnızca. Arkasını gösterdim, röntgenini çektim işlemin" diye karşılık verdi.

Eve yürüyerek döndü. Şehir karmakarışıktı. Yollarda, kaldırımlarda terk etmiş araçlar, cankurtaran hızıyla seyreden ama kimsenin canına önem vermeyen şoförler, insanlar, insanlar, insanlar, kuşlar, kuşlar, yerlerde çöpler,

izmaritler, egzozlar, kornalar, kornalar, kornalar vardı insanlar ve arabalar hızlıydı. Bunca kalabalık, bunca şey arasında Cemil kendini yalnız hissetti. Cennetşehir böyle değildi. Orada misafir bile olsanız kendinizi yalnız hissetmezsiniz.

Bir vitrinin önünde durup elbiselere bakmaya başlamıştı ki bir köpek sessizce yanma yaklaştı. Cemil korkup irkildi. Köpek başını indirip kuyruğunu sallamaya başlayınca "Aman Allah'ım bu sevmek istiyor" diye düşündü, korktuğu için utandı, suçluluk duydu. Eğilip köpeği sevmeye başladı. Köpek sırtüstü yatıp ön ayaklarını kıvırdı. Bu, "Sana güveniyorum, beni istediğin gibi sevebilirsin" iletişıydı. Cemil şaşırdı, çömelip uzun uzun sevdi köpeği. Tam kalkıyordu ki ikinci bir köpek çıktı ortaya. Bu köpeğin derisinde sorun vardı, uyuza benziyordu. Boynunu Cemil'e doğru uzatıp durdu, diğer köpeğin sevildiğini görmüş, o da sevmeye gelmişti. İnanılmaz bir şeydi bu. İnsanların korktuğu, uzak durduğu uyuz bir sokak köpeği sevmek istiyordu. Acı veren derin bir hüzün kapladı Cemil'in içini, bu köpek bu haliyle sevmek istiyordu, sessiz bir boyun eğişle beni de sev diyordu. Cemil titizdi, elini sık yıkardı, bir an köpeğe elini sürmek istemedi. Sonra her şeye rağmen eğildi, onu da sevdi. Elimi üstüme sürmeden eve gider iyice yıkarım diye düşündü. Köpeklerden zor ayrıldı, biraz hüzünlü ama daha çok rahatlamış bir şekilde yoluna devam etti. Koca kentte kaybolmuş sokak köpeklerini sevmişti. Bu köpekler yiyecek değil, sevgi, dostluk istiyorlardı. Büyük şehrin hengâmesi içinde insanların kaybettikleri değerleri, farkında

olmadan bu sokak köpekleri yaşıtıyordu şimdi. Dostluk, güven, sevgi...

İşyerinde olanları evde Ayvaz'a anlattı. İşten ayrıldığı için arkadaşının bozulacağını düşünüyordu. Ayvaz aldırmadı:

"İyi yapmışsın takma kafanı. Benim mağazada da aynı numaralar oluyor ama ben aldırmiyorum. İkiyüzlülük seni rahatsız ediyor."

"Benim" dedi Cemil, "Adım ladesçiye çıkmış. Oysa bu ülkede, bu dünyada herkes benden daha ladesçi, herkes birbirini ve kendini kandırıyor sürekli. Demir abimin dediği gibi, hortumcular var, pipetçiler de. Hortumcular milyarlar götürüyor, pipetçiler KDV pazarlığıyla.

"Demir abi der, akşam eve misafir geldi diyelim, çocuk misafire oyuncasını vermiyor. Baba hemen 'Çok ayıp kardeşle paylaş' der. Ama kendisi, vergi vermemek, kazancını diğer kardeşlerle paylaşmamak için kırk takla atar. Ondan sonra çocuğu bir ufacak oyuncası paylaşmadı diye utanır. Kendine gelince haklı, başkasına gelince ahlaklıdır."

Bir hafta sonra Ayvaz da işten atıldı. Patronu Cumaya gidiyordu.

Ayvaz,

"Cemal abi, bana sigorta yaptıracak mısın?" diye soracak oldu.

Cemal ağabey,

"Bir düşünelim" dedi.

Cuma dönüşü düşündü, Ayvaz'ı işten çıkardı. Cemal Bey aslında iyi bir insandı ama sigorta, vergi onu korkuturdu.

Ayvaz hemen bir iş buldu. Yeni patronu eski komünistlerdendi.

Seksen öncesi öğrenci olaylarının önde gelen isimlerinden. Ayvaz onun sigorta yaptıracığından emindi. Komünistleri sevmezdi ama hak yemez olduklarını düşünürdü.

Yanılmıştı. Bir zamanlar babasının evini satıp yoldaşlarına paylaştırmaya çalışan eski komünist Avni Dönmez, zaman içinde gelişmiş, aşama geçirmiş ve çağdaş bir kapitalist olmuştu. Bir tane bile sigortalı eleman çalıştırmıyordu. Avni Dönmez dönmüştü.

Ayvaz oradan da ayrıldı.

İş aramaya devam ederken sürekli yeni projeler üretiyorlardı. Çok kazanç getirecek büyük bir işe ihtiyaçları vardı. Bir gün ani bir ilham geldi Ayvaz'a:

"Bak Cemil kardeşim, öyle maaşla, mesaiyle olmayacak bu iş. Seni Aybahar bekliyor, beni Barbaros ağabeyimin yeğeni Gülnaz. Üstelik Barbaros ağabeyimin gözü üstümde. Büyük bir vole vurmalyız, voliyi iyi salmalıyız" dedi.

"İyi de nasıl?"

"Bak, ben şöyle düşündüm. Hemen itiraz etme, hayâli ihracat işine gireceğiz. Önce Avrupa'da bir adres belirleyeceğiz. Müşterimiz orada oturuyor diye. Tabii öyle bir adam yok. Sonra burada yetkili yerlere baş vuracağız."

"Aslanım, bu çok yapıldı. Artık yemezler" diye karşı çıktı Cemil.

"Abi, her zaman yerler. Bu yöntem çok iyidir. Dün gazetede okudum. Babanın yeğeni uygulamış. Biz de Barbaros babanın yeğeni sayılırız. Beni prens seçti zaten. Biz neden beceremeyelim?"

"Onlar yeğen değil, yiyen. Biz haram yiyemeyiz."

"Ne alaka yahu! Herkes yiyor da biz niye yiyemeyelim? Bizim midemiz küçük mü? Peki tamam, haram. Kazanalım parayı, hayır hasenat yaparız. İstanbul'un susuz semtlerine çeşme yaptırırız. Sonra çeşmenin masrafını vergiden düşüp hem kâra gireriz hem sevaba."

"Bu arada hapse de girebiliriz" dedi Cemil.

"Abi, bu hayali ihracatta, mal gerekmiyor, alıcı gerekmiyor, sermaye gerekmiyor. Sadece bir satıcı, biz yani, bir de gerekli belgeler. Çevren oldu mu, tamam bu iş. Çevreyi ayarladın mı tamam. Çevre düzenleme kısaca. Bak, hayali ihracat demeyelim istersen, adı sana kötü geliyor. 'Çevre Düzenleme' diyelim, rahat edersin."

"Olmaz abi. Biz bunun için mi geldik bu şehre, üç kuruş kazanacağız diye rezil mi olacağız millete?"

"Tamam, üç kuruş için riske girmeye değmez. İyi. Beş kuruşluk işlere bakalım. Devlet ihalesine girelim meselâ. Okul, hastane, hükümet konağı yaparız."

"Biz ne anlıyorsunuz müteahhitlikten?!"

"Kim anlıyor ki? Bak, bu işte çok para var. Bütün büyük adamlar devlet ihalesi yoluyla palazlandılar."

"Biz palazlanamayız, palaz gibi boğazlarlar bizi." "Ağzını hayırlı aç oğlum." "Başımıza iş açılır, olmaz!"

"Bak o zaman çok garantili bir zengin olma yolu. Hayvancılık yapacağız!"

"Ne anlıyorsunuz, nereden buluruz hayvanları?"

"Hayali hayvancılık bu. Şimdi prosedür şöyle. Büyükbaş hayvan, inek minek yetiştireceğiz diye devletten kredi isteyeceğiz. Bize 'Yerin, arazin var mı?' diye soracaklar. Cennetşehir'de dedemden kalan tarlaya uyduruk prefabrik dört duvar konduracağız. Öyle ağıl mağıl değil ha, otursan oturulmaz, yatsan yatılmaz. Sonra bu konuda çok tecrübeli olan yetkililer gelecekler, bizim binaya bakıp 'Burada hayvancılık yapılabilir' diye rapor verecekler."

"Yapılır mı sahiden?" diye sordu Cemil.

"Adamlara göre yapılır. Sonra biz parayı alıp pnırr! Krediyi bir seferde veriyorlar, toptan. Öyle, ineği aldın mı, yemini aldın diye tek tek sormuyorlar. Adamda ne ahır var ne ahlak. Onlar da biliyorlar, bu adam bu krediyi alınca kaçacak ama yine de veriyorlar."

"İyi de niye veriyorlar?" diye sordu Cemil.

"Demir abi der ya dürüstsüzlük konusunda milli mutabakat var diye. Adamlar mutabakata uygun davranıyorlar."

"Desene, alan da memnun satan da. Su dövmüyor kimse, altın dövüyor havanda. Havanda su döven, işçiyle memur yalnızca. Yandım Allah, hele bir de sigortasızsa! Yok yok hayvancılık da yapamayız. Hele ki Cennetşehir'de. Milletin parasını çarptı derler. Ahır, ağır gelir bize."

"Peki son teklifim: Banka hortumlayalım."

"Saçmalama, bize göre iş değil."

"Sen, kendine yardım kitapları filan okuyorsun. Ne diyor onlarda, büyük düşün diyor, ben yaparım de, diyor."

"Nasıl bulacağız hortumluk bankayı?"

"Önce satın alacağız."

"Paramız mı var?"

"Parasız alacağız. Devlet kredi verecek. Bizim adımıza birileri satın alacak bize verecek."

"Ne zoru var bunların?"

"Zoru yok, zorlama yok. Herkes gönüllü. Biz bankayı hortumlayıp içini boşaltınca, paylarını alacak bize yardımcı olanlar."

"Peki bize kim yardım edecek?" diye sordu Cemil.

"Satılmış Bey meselâ."

"Meselâ. Oğlum, Satılmış Bey ruhumuza sala' okutur camiden. Yani hortumdan pay mı vereceksin Satılmış Beye?"

"Öyle deme. Yalnızca küçük bir hediye. Herkes memnun olsun diye."

"Yine aynı şey: Dürüstsüzlük konusunda milli mutabakat var vatanda. Herkes herkesle lades oynuyor her ortamda."

Ayvaz:

"Peki bundan da vazgeçtim, bak bu son teklifim, günlerdir düşünüyorum, banka yerine kan hortumlayalım."

"Bismillah o ne!" diyerek yerinden sıçradı Cemil. Ayvaz devam etti;

"Gazetelere ilân verip Cengiz Han'ın genlerini bulduk diyeceğiz. Eğer vücudunuzda Cengiz Han'ın genlerinden bulunup bulunmadığını öğrenmek istiyorsanız bir ünite kan gönderin, analiz edeceğiz diye garanti vereceğiz. Ondan sonra kanlar yağacak, biz de satacağız. Kan gönderenlere de laf olsun diye sizde Cengiz Han'ın geni vardır, yoktur diyen meyiller atacağız."

"İyi de aslanım, Cengiz Han'ın genleri insanların vücutlarında niçin bulunsun, olmayan geni ne diye merak etsinler?"

"Bak abi, şimdi bu Cengiz Han her zaferinden sonra, ki habire de zafer kazanırmış, esir ettiği güzel kadınlarla yatarmış. Bir tahmine göre günümüzde yaşayan iki yüz kişiden birinde Cengiz Han'ın genleri bulunuyormuş. Bence biraz akıllı olan herkes o iki yüz kişiden birisi olup olmadığını öğrenmek ister. Eğer Cengiz Han bizim büyük büyük büyük ninemizle yatmışsa, onun genlerini taşıyoruz demektir. Tabii bu durum her ne kadar dedemiz için utanç verici ise de bence bizim için gurur verici bir durum. Cengiz Han'ın genlerini taşıyıp taşımadığını herkes

merak eder. Bak göreceksin, binlerce kişi kan gönderecek, biz de o kanları satıp köşeyi döneceğiz."

"Kim alır oğlum o kanları?"

"Abi senin kan gibi malın olsun, bir alan çıkar" dedi Ayvaz ve devam etti;

"Diyelim Cengiz Han tutmadı, yakışıklı bir oğlanla güzel bir kız buluruz, bunlar birbirine aşık, evlenecekler, lâkin ikisi de kanser, kan gerekiyor deriz. Abi millet üzüntüden perişan olur, izdiham olur, izdiham. "

"Yapma abi ya, duygu sömürüsü bu."

"Yok abi duygu değil, kan sömürüsü. Kan pahalı, hayat zor.

Diyelim bu da tutmadı, yüzde yüz garantili bir başka yöntem: Bir televizyon kanalı ayarlayacağız, zengin, fakir, gecekondulu, farklı ekonomik çevrelerden beş altı genç çıkaracağız, bunlar ağır hasta, aslında değiller tabii, az ömürleri kaldı diyeceğiz, hangisinin ne kadar ömrü kaldığını tahmin edin, SMS ile mesaj çekin, her hafta ömrüne en az gün biçilen hasta evden atılacak diye de kural koyacağız. Abi millet üzüntüyle, telâşla telefonları kitler vallaha."

"Peki biz bundan nasıl para kazanacağız?"

"Abi o SMS'lerin hepsi teğet geçmeyecek, bir kısmı bizim banka hesabına degecek."

Cemil,

"Hayâl bunlar Ayvaz ya" dedi. Ayvaz,

"Peki şimdi en sona sakladığım planımı söylüyorum, sıkı dur. Bazı ünlü ve eski sanatçıların jübile konserleri olacak diye bilet satacağız, şöyle soğuk damgalı, yüksek fiyatlı."

"Konseri biz mi düzenleyeceğiz?" "Yok abi, ne konseri, her şey hayali."

"Ya Ayvaz, hayali ihracat, hayali hastaya kan toplama, hayali konser, abi hiç mi gerçeği yok bunların?"

"Olmaz olur mu abi, bunların hepsi hayatın gerçeği."

"Diyelim ki bir oğlanla kızı kanser diye yutturduk millete, kanları topladıktan sonra ya ölmezlerse, ki ölmeyecekler, ne yaparız?"

"Biz onca kanı hortumladık, pardon topladıktan sonra, bizim gençler pırr, arazi olacaklar ortadan. " "Ölüp araziye mi gömülecekler?"

"Yok canım araziye uyum sağlayacak, ne yerededir ne gökte, belki sandık odasında, belki yüklükte. Toz olacaklar."

"Olmaz." "Olur."

"Olur mu olur." "Eh, olabilir."

"Olabilir. Ama biz yine de bulaşmayalım kana, pisliğe." "Sadece bir fikirdi."

"Güzeldi, güzel; üretelim ama kullanmayalım. Kan ha, pes ya!"

Ayvaz, banka hortumlama ya da benzeri bol kazançlı bir iş için yine Satılmış Beye gitti. Rasim Babayla konuşmaya razıydı, ancak bu defa Rasim Baba elinden tutup Satılmış Beyin huzuruna götürdü. Ayvaz çok sevindi, kendine değer verildiğini hissetti. Ayvaz, Satılmış Beyin karşısındaydı. Satılmış Bey oturmasını söyledi. Bu büyük bir iltifattı. Dört bin yıldır gizli kalmış bir firavun mezarına ilk kez girdiğinde kendini firavunun huzuruna kabul edilmiş hissedip hayat boyu düşlediği hazineye ulaşmanın heyecanı ile titreyen bir arkeolog gibi tir tir titriyordu Ayvaz Satılmış Beyin karşısında. Bir arkeolog olan Ayvaz o güne kadar hiçbir gömü bulmamıştı ama şimdi Satılmış Bey'i bulmuştu. Birkaç dakika konuştular. Satılmış Bey, cevaplarını pek fazla merak etmediği izlenimi veren bir yüz ifadesiyle sorular sordu. Ayvaz ise sınavda olduğu düşüncesiyle cevaplar verdi. Bir ara bütün cesaretini toplayıp, "Efendim, ben büyük işler yapmak istiyorum. Eğer desteklerseniz minnettarlığım sonsuz olacak" dedi. Bu cümleyi Rasim Babaya söylemek için önceden hazırlayıp ezberlemişti. Şimdi asıl hedefe söylüyordu. "Büyük

işler" derken kastettiği, devlet ihalesi veya banka hortumlamaktı. Açıkça söylerse ayıp olacağını, "Büyük işler" demesinin yeterli olacağını, anlayacaklarını düşünmüştü.

Satılmış Bey anladı ama yanlış anladı. Onun büyük işten anladığı Kaplan'ın vurulmasıydı.

"Tabii, tabii. Sen o büyük işe giriş, desteğimiz arkanda" dedi.

Ayvaz da Satılmış Beyi yanlış anladı. Yanlarından ayrıldığında bu iş oldu diye düşündü sevinçle.

Ayvaz, Satılmış Beyden büyük iş yapma olurunun aldığını, ancak tarih konusunda ısrarcı olmaması gerektiğini, vakti gelince kendisini arayacaklarını düşündü.

Ayvaz ayrılınca Rasim Baba Satılmış Beyin yanına girdi.

Satılmış Bey:

"Bu, Kaplan'ı onlara vurdurmak istediğimizi biliyor mu? Büyük işler diye bir laf etti."

Rasim Baba:

"Yok Beyim, asla! Büyük iş derken bence hayali ihracatı falan kastetti. Bu tür işlerde ona destek olmamızı istiyor galiba."

"Deli mi bu?"

"Yok Beyim, genç ve idealleri fazlaca yüksek. Bir de hayatın sillesini yememiş. Hayal ettiği her sofrayı yiyip yutabileceğini sanıyor yalnızca. Kaplan'ı bunlara temizletmeden önce size bir göstereyim dedim. Nasıl buldunuz?"

"Valla iriyarı, biraz da salak. Aslında aradığımız adam tam bu. Arkadaşı da böyle mi?"

"O daha da salak, Beyim."

"Aman son ana kadar kimi vuracaklarını bilmesinler."

"Söyler miyim Beyim? Birini vuracaklarını geç öğrenecekler, kimi vuracaklarını ise son anda."

"Güzel. Elden geldiğince az bilgi verin ki elleri vakitsiz titremesin. Bilgili tetikçi, önce kendisi tekler, sonra geri teper. Tetikçi, namluyu kime çevireceğini bilmemeli. Eski çağlarda savaştan önce kiminle savaşıcağı söylenmezmiş askere."

"Doğru, öyle" dedi Rasim Baba.

"Bunları doğrudan tetikçi yapmayalım. Daha başında işkillenip uzak dururlar sonra. Madem sabıkaları da yok, bize bağlı olmayan şirketlerden birine yüksek maaşla memur-müdür diye sokuver. Kamufle edelim iyice."

Uç gün sonra bir şirketten iş teklifi geldi. Şirketin adı Güven Alım Satım Basım Yayım Hususî İthalat Umumî Menfaat Kâr Paylı Ortak İştirakli Anonim Ticaret ve Limited Şirketi'ydi. Çalışanları şirketlerine kısaca Güven Ticaret derlerdi. Şirketin bir yetkilisi, Rasim Beyin kendilerini önerdiğini söyledi. Umduklarının çok üstünde bir maaşla işe başladılar.

İkisi de mutluydu, ancak bu işi, sadece küçük bir basamak olarak görüyorlardı, büyük bir iş kurma isteklerini kaybetmediler.

İlk maaşlarından annelerine gönderdiler. Sonra bir cuma akşamı Cemil Cennetşehir'e gitti. Görünürde annesini ziyarete ama aslında Aybahar'ı görmeye. Cemil'in içinde, Aybahar'la arkadaşlık etme, çıkma isteği vardı. Gerçi küçük yerlerde bu biraz büyük iş sayılırdı ya denemeye değirdi.

Havva Hanım çok sevindi, bağrına bastı Cemil'i. Demir sevindi, komşular sevindi, içlerinde tam sevinemeyen Cemil'di. İki gün kaldı Cennetşehir'de, Aybahar'ı göremedi. Bir defa yalnız yakalasa yeterdi, olmadı. Ya hiç çıkmadı ya denk gelmedi.

Buruk ayrıldı Cemil Cennetşehir'den. İnşallah bir dahaki sefere diye geçirdi içinden.

Vedalaşırken Demir,

"İstanbul zengin şehir. Tiyatrolara, konserlere, sergilere gidin, ot gibi yaşamayın. İstanbul'da yirmi yıl oturup Boğazı, denizi görmeyen, otuz yıl yaşayıp Topkapı'yı, Adaları gezmeyen sebzeler var. İstanbul'a gidiyor insanlar ama İstanbul'u bulamıyorlar, İstanbullu olamıyorlar" dedi. Sonra Demir tanıdığı bir sahafın adresini verdi, "Çoğu Beyazıt'tadır, bu Taksim'de, adı Raif. Git tanış, iki kitap alırsın, sohbet edersiniz. Benden de selâm söyle" dedi.

Cemil İstanbul'a döndü.

İki kafadar hayatlarından memnundu. İyi kazanıyorlardı Güven Ticaret'te, ciddi bir iş yapmıyorlardı ama iyi kazanıyorlardı. Belki de çok şey yapıp az kazananlar ile az şey yapıp çok kazananlar şehriydi İstanbul.

Bu arada Ayvaz, uzun vadede evliliğe hazırlıyordu kendini Gülnaz Özgüç'le. Gülnaz'ın neler yaptığını basından izliyordu. Yüzde yüz emin değildi evleneceğinden, ancak geniş düşündüğünde ufkunda ta uzaklarda bir yerlerde Gülnaz vardı. Sulara süzülen zarif bir yelkenli gibi uygun rüzgârların kendisini yanına sürükleyeceği, narin ve güzel, uzak bir sevgiliydi Gülnaz. Beklemeye değirdi. Cemil'in Aybahar'ı, Ayvaz'ın Gülnaz'ı vardı. Daha el ele tutuşmamışlardı, ne dilden dile, gönülden gönüle bir söz söylemişlerdi birbirlerine yüz yüze, ne bir mesaj atmışlardı "benim" diye. Ama yine de benim bir sevgilim var'ı yaşıyorlardı sokaklarda. Yollarına çıkan kadınlara bakmıyorlardı. Daha doğrusu bakmamaya çalışıyorlardı. Bakarlarsa sanki vefasızlık olacaktı. Bu konuda sözlü bir mutabakat yoktu aralarında, sözsüz bir uzlaşmaydı yalnızca. Uzlaşmayı Ayvaz bozdu. İşyerinde bir arkadaşından duyduğu sözü aktardı Cemil'e: "Eğer perhizdeyseniz, canınızın çektiğini yiyemezsiniz ama mönüye bakmanın bir sakıncası yoktur." Güldüler. Bu söz onları rahatlattı, yine de tamamen gevşeyemediler. Arada bir kızlara kaçamak bakışlar atmak dışında illegal bir davranışta bulunmadılar İstanbul'da. Yolda güzelce bir kadın gördüklerinde fazlaca belli etmeden kazara bakıyorlarmış gibi bakıyorlardı. Cemil birkaç defa Ayvaz'a, "Abi, akşamları tiyatroya falan gidelim" dedi. "Ertesi sabah kalkamayız, çalışıyoruz." "Hafta sonu gidelim."

"Tiyatroya gidip de ne yapacağız? Televizyon seyrediyoruz ya."

"E, konsere gidelim o zaman" diye üsteledi Cemil.

"Abi hepsi satılıyor. CD'si, kralı varken konseri ne yapacaksın?"

O hafta sonu ilginçti. Cumartesi sabahı ağabeyi İhsan'ı cepten aradı, sokakta gördüğüm köpekleri ne yapayım, bir köpek bakımevi bulup götürüyüm mi diye sordu. İhsan,

"Bir veterinere götürüp aşılat, sokakta kalsınlar, onlar eski İstanbul'dan yadigâr" dedi.

"Nasıl yani abi?" diye sordu Cemil.

"Eski İstanbul, Osmanlının başkenti, bir köpek cennetiydi. Batılı gezginleri hayrete düşüren binlerce köpek yaşırdı sokaklarında. Merhametli insanlar, ki herkes öyleydi, onları kollayıp beslerdi. Yalnız, mekruh saydırmış köpekler, yani pis, dokunmadan beslerlermiş."

"Nereden biliyorsun bunları abi?"

"Benim okumam var oğlum, okuyorum. Cami, dükkân, ev kutsalmış; sokaklar kutsal değilmiş, sokaklar köpeklere terkedilmiş, her türlü yemek ve çöp atılabilirmiş."

"Bugün hâlâ köpekleri beslemek ve çöp atıp tükürmek sokaklara, bir eski alışkanlık mı acaba?"

"Kim bilir, eski kentin ayak sesleri, yeni kentin içine sinmiş belki. Cemil, oğlum bu arada köpekleri götürürken dikkatli ol. Sonra bana da az uğruyorsun" dedi İhsan.

Cemil "Tamam abi" diye cevapladı.

Telefonu kapatınca iki tasma alıp köpeklere taktı Cemil. Biraz yadırgadılar ama fazla direnmediler. Yakındaki bir veterinere götürdü.

Veteriner aşıları yaptı, markaladı, uyuzun tedavisine başladı. İşlem bittiğinde "Sokak köpeklerine iyilik olsun diye uğraşıyorsunuz" diyerek sadece ilaç parası aldı, tedavi ücreti istemedi. Cemil ısrar edip tedavi ücretini de ödedi. Parası bitti.

Köpekleri sokağa bıraktı. O gün güzel bir gündü.

LADESÇİ II. BÖLÜM

Sayfacı

Demir, İstanbul'un kültür yaşamından yararlanın diye tembih etmişti. Cemil o Cumartesi veterinerden sonra sahaf Raif Beyle tanışmaya Taksim'e gitti.

Eski, nadir kitap satıcılarına sahaf denir. Bazısı el yazmasıdır bu kitapların, dünyada tek kopyadır. Bazısı artık basılmayan, piyasada az sayıda kalmış kitaptır.

Sahaflardaki kitapların çoğu eskidir. Ya okunup satılmış elden düşmedir -yani İngilizce'den tercüme söyleyişle ikinci eldir- ya da bir yangın veya sel felâketi geçirmiştir. Sahaf kitaplarının çoğu ölümden dönmüştür, çöplükten dönmüştür, bazıları ise daha bir aristokrattır, kataloglara girmiştir, pahalı müzayedeler görmüştür. Cemil sahafa gitmeden önce Taksim'i, İstiklal Caddesini görmek istedi. Taksim'de indi, Atatürk anıtının etrafını dolaştı. Sonra İstiklal Caddesi boyunca yürüdü. Caddenin iki yanında, heykellikabartmalı eski yapılar vardı. Art Nouveau adı verilen bu yapılar yüzyıl önce yapıldıklarında bir arabeskti belki ama şimdi bir güzellik abidesi.

Hacı Abdullah'ta yemek yedi. Bu lokantada sergilenen kavanozlarda, otuz kırk yıldır bozulmadan duran reçeller,

kompostolar vardı. Lokantadan çıkışta Ağa Camii'nden aşağıya, Galatasaray Lisesine doğru yürüdü. Sağda solda kutusunu yere koyup gitar, flüt çalan gençler vardı. İsteyen kutuya para atıyordu. "Bugün burada, yarın büyük salonda. Bunlar da bizim gibi zengin ve ünlü olmak istiyorlar" diye geçirdi içinden. Demir'in, sokakta müzik çalıp para toplayan âmâları eleştirdiğini hatırladı. Ama burada gördüğü Cemil'e kötü gelmedi. Vermek zorunda değildiniz, isteyen veriyordu. Hem sanatın bir karşılığı olmalıydı. Demir abim bazen abartıyor diye düşündü.

Yere bağdaş kurmuş gitar çalan bir gencin önünden geçiyordu.

Genç uzun saçlıydı, yüzünde üzgün bir ifade vardı. Cemil önündeki kutuya para koymak istedi. Ancak kendi yaşındaki birisine para vermesinin ayıp olacağını düşündü. Sanki daha büyükler vermeliydi. Kararsızlık içinde yürüdü.

Yol kalabalıktı. Tek yürüyenler de vardı ama çoğunluk iki kişiydi.

İki kız veya bir kızla bir oğlan birlikte yürüyorlardı. Çoğu sevgiliydi, birbirlerine sarılmışlardı. Cemil kendini yalnız hissetti.

Yanında Aybahar olsun isterdi.

İnsanlar kenara çekildi. Kırmızılı sarılı, çingırağını çala çala bir tramvay geçti. Eski günlerdeki gibi. Arkasına Çocuklar asılmıştı.

Az sonra bağrıışmalar duydu. İnsanlar sağa sola doğru koşmaya başladı. Bir grup köylü kadın çok sayıda polisle itişiyordu.

Polislerin bazıı kadındı. Cemil korktu. Bir dükkânın önünde durdu. Gerekirse içeri girerim diye düşündü. İnsanlar kapılara çıkmış seyreliyorlardı.

"Ne oluyor?" diye sordu yanındaki adama.

"Bunlar Cumartesi Annesi, oğullarını arıyor hepsi" diye karşılık verdi adam.

Cemil bir an bu kadınların evden kaçmış çocuklarını aradıklarını düşündü.

"Çocukları evden mi kaçmış" diye sordu.

Adam, anlamsız bir soruya cevap vermek istemeyen gözlerle baktı ve,

"Yok, kaçmamışlar, kaçırılmışlar" dedi.

Cemil anlamadı ama adamın soğuk bakışları karşısında tekrar sormaya cesaret edemedi. Adamın yanında güzel, alımlı bir kız vardı, elindeki kitapları göğsüne bastırmış, endişeyle olup biteni izliyordu. Cemil'e dönüp soğuk ve öfkeli bir sesle,

"Siz galiba bu ülkede yaşamıyorsunuz" dedi.

O sırada polisler ellerindeki pankartları toplayıp kadınları dağıtmaya çalışıyor, bazılarını kollarından sürüklüyorlardı. Coplar inip kalkıyordu. Kız ağlamaya başladı. Cemil de çok rahatsız oldu, bir şeyler yapmak istedi. Aralarına girip "Durun, yapmayın!" demek geçti aklından. Cesaret edemedi.

Cemil'e çok uzun gelen bir süre sonunda olay bitti. Cemil, adam ve kız yan yana duruyorlardı. Yorgun bir ifadeyle,

"Cumartesi annesi ne?" diye sordu Cemil.

Kızın öfkesi geçmişti. Hiçbir duygu taşımayan bir yüzle, eksik ezberlediği bir metni okuyormuş gibi monoton bir sesle, bölük-pörçük anlatmaya başladı:

"Bu kadınlar oğullarını arıyorlar her cumartesi. Çünkü bir gece gittiler, giderildiler. Çok beklediler, gelmediler. Neredeler, niye gittiler, bilemeyecekler. Bekliyorlar, bekleyecekler."

Kızın güzel olduğunu fark etti Cemil ve hafifçe, "Teşekkür ederim, bilmiyordum" dedi. "Onlar da bilmiyor, kimse bilmiyor. Bence bu polisler de bilmiyor" diye karşılık verdi kız.

"Peki niçin müdahale etti polisler?" diye sordu Cemil, yanlarındaki adam,

"İzinsiz gösteri" diye cevapladı ve mağazaya girdi. Kız yüzünde gergin bir ifadeyle,

"İzinsiz gösteriler görülmemiş şeyleri gösterir, izinli gösterilerse bildik şeyleri. Eğer bu kadınlar izin alabilseler, söyleyecekleri önemsiz demektir" dedi.

Cemil, onun son sözlerini duymadı. Hayatında hiç olmadığı kadar heyecanlıydı. Bu kızı beğenmişti. Güzel ötesi, etkileyici bir kişiliği vardı. Beyaz gömleğin altına koyu renk pantolon giymişti. Elindeki iki kitapla dimdik duruyordu. Güçlü ve onurlu. Yüzünde kendine güvenen, nereye gittiğini bilen, tanımadıklarını uzak tutan, dost bildiklerini bağrına basmaya hazır, candan ama biraz hüzünlü bir ifade vardı. Kız bir şeyler daha söyledi, Cemil bunları da işitmedi. Az sonra ayrılacaklardı. Oysa bu kızı tekrar görmek istiyordu. Tanımak istiyordu. Aklından hızla, tekrar görüşelim dese veya telefonunu istese ayıp olur mu diye geçirdi. Kendini kızın yanında bilgisiz ve mahcup da hissediyordu. Birkaç saniyelik kararsızlığın ardından,

"Cumartesi annelerinin ne olduğunu bilmediğim için üzgünüm"
sözleri döküldü ağzından. Samimi ve üzgündü.

Kız kabul edici bir ifadeyle,

"Olabilir. Ben biliyorum da neye yarıyor" dedi.

Cemil eğer bir telefon almadan ayrılırsa, çok derin bir pişmanlık
duyacağını düşündü. Kalbi öylesine atıyordu ki, bütün vücudunun
sarsıldığını hissetti. Sonra,

"Ben Cemil, işletme mezunuyum, Güven Ticaret'te çalışıyorum"
dedi.

"Gerçekten mi, bunların hepsi doğru mu?" diye sordu kız.

Cemil hafifçe şaşkın ve samimi bir ifadeyle gözlerini açarak,

"Evet hepsi doğru, ben dürüst bir insanım" dedi.

"Eğer herkes dürüst olsaydı bunca sıkıntı olmazdı. Eğer herkes
dürüst olsaydı, demin o anneler o coplan yemezdi ve bu şehir bu
kadar çirkin olmazdı. O kadınların hepsi anneydi, belki bazıları
anne bile değildi."

"Aralarına anne olmayanlar mı karışmış sizce?" diye sordu Cemil.

"Belki" dedi kız. "Ama ben aslında, oğlunu kaybeden bir kadın

başka bir çocuğu yoksa, anne bile sayılmaz demek istedim.

Bazıları anneydi deminki kadınların, bazıları eski anne. Ama
sonuçta hiçbiri o muameleyi hak etmedi."

Bu sözler Cemil'e acı geldi. Annemin başına böyle bir şey gelse ne
yapardı acaba diye geçti içinden.

"Adım Aysen. İstanbul Üniversitesi Coğrafya'dayım, mastır
yapıyorum."

Cemil bütün cesaretini toplayıp sordu:

"On dakika bir şey içelim mi?"

Aysen saatine bakıp,

"On beş dakika, on beş dakikam var" dedi.

Onun bu tavrı Cemil'i rahatlatmış ama hemen ardından, yapmaması gereken bir şeyi yaptığı düşüncesi, derinlerden gelen bir suçluluk duygusu kapladı içini.

Biraz yürüdüler, ara sokaklardan birinde bir kahvenin "Cafe" yazan tabelasının altında yola kurulmuş bir masaya oturdular. Aysen çay istedi, çay söylediler. Yeni tanıştığı bir kızla yakınlık kurmak, oturup konuşmak Cemil için yepyeni bir yaşantıydı. Dünyanın, kendi dünyasının, hiç ayak basılmamış bir yerine gelmiş gibi hissetti kendini.

Oturunca birkaç dakika az önceki olaydan söz ettiler. Sonra birbirlerine kısaca kim olduklarını, neler yaptıklarını anlattılar.

Cemil, Cennetşehir'den İstanbul'a niçin geldiğini, gelmeden gördüğü rüyayı anlattı. Barbaros Öz-güç'ten, Satılmış Beyden söz etmedi.

Aysen liseyi bitirdiğinde, pek çok bölüme girebilecek durumdaymış; hukuka, siyasa girebilirmiş. Ama o içindeki sesi dinlemiş. İçindeki ses, dünyayı dolaşmasını, dünyadaki dağlarla, göllerle, şehirlerle, insanlarla tanışmasını söylemiş ona. Dünyayı gezmeden önce öğrenelim demiş. Antropolojiyle coğrafya arasında seçim yaptıktan sonra coğrafyaya girmiş.

"Babam avukat olmamı, annem ise mimar olmamı istedi. Ben, babam olsaydım avukat, annem olsaydım mimar olacaktım. Ben, kendim oldum, coğrafya okudum" dedi.

"Kendim olmak" sözünü Cemil ilk kez işitiyordu. Aysen coğrafyada yüksek lisans yaptığını, ayrıca fotoğrafçılık kursuna gittiğini anlattı.

Ayrılırken Cemil Aysen'e "Tekrar görüşebilir miyiz?" diye sordu. Aysen, "Evet, olabilir" diyerek kâğıt peçeteye telefon numarasını yazdı. El sıkışıp ayrıldılar.

İkisi de birbirinden hoşlanmıştı. Aysen Cemil'in çocuksu, saf bir insan olduğunu, sade görünüşünün altında bir iç zenginliği ve dürüstlük taşıdığını ve bir de klasik erkeklik gururundan uzak, bilgili kadınlara içten bir saygı besleyen bir erkek olduğunu düşündü. Cemil ise Aysen'in güzel, kendine güvenli, dik başlı ama kabul edici ve sevecen, gönlü herkese açık ama sınır koyabilen, güçlü ve kültürlü bir genç hanım olduğunu sezinledi.

Aysen kendi yolunda yürürken sizin de yanında yürümenize izin verebilirdi ama elini tutmak isterseniz, büyük bir ihtimalle dönüp yüzünüze hayretle bakardı.

Cemil bugüne kadar böyle bir kadınla tanışmamıştı. Çevresinde böyle birisi ya olmamış ya o dikkat etmemişti. Aysen'den ayrıldığında içi karmakarışık, kafasında alarm zilleri çalıyordu. O güne kadar ilk kez bir genç kızla bu şekilde tanışmıştı ama inanılmaz bir suçluluk duygusu da vardı içinde. Kafasındaki binlerce Cemil, "ne yaptın sen" diye bağırıyordu. Aybahar'a ihanet etmişti.

Cadde boyunca ve ara sokaklarda uzun süre, binaları, insanları fark etmeden yürüdü. İçinde bir sürü Cemil konuşuyordu.

Cemil:

"Sen Aybahar'a ihanet ettin."

Cemil:

"İstanbul'a geldin bozuldun."

Cemil:

"Bu ihanet değil. Aybahar'ın annesi anneme söz verseydi eğer, ihanet sayılırdı elbet. Sözlüm değil, flörtüm değil. Aybahar'la bir pastanede şöyle bir gizlice konuşamadım bile. Söz vermedik birbirimize."

Cemil:

"Olsun, sen içinden söz verdin ona. Kendi kendimize verdiğimiz sözleri de tutmak gerekli. Bekleme listesinde sin Aybahar'ın."

Cemil:

"Bir listede arada olan kişi, bir başka listede başta olduğunda eleştirilmemeli. Aybahar'ınkinde aradayım, Aysen'inkinde birinci."

Cemil:

"Aysen'in listesinde birinci olduğunu sana kim söyledi? Ladesçi! Ladesçi Cemil, ne kendini kandır ne beni."

Cemil:

"Lades benim için bir oyun. Ben dürüstüm."

Cemil:

"Kendine, birilerine ve devlete oyun oynayandan geçilmiyor bu ülke. Sen de öyle. Şimdi sen Aysen'e bağlanırsan, annen gidip biz vazgeçtik diyecek mi? Hayır. Ya Aybahar'lar tüm talipler içerisinden seni seçerlerse. Kararın ne, Aybahar mı, Aysen mi, söyle?"

Cemil:

"Ama Aysen'le tanışmamız inanılmazdı, güzeldi." Cemil:

"Sen bu şehre zengin, güçlü olmak için geldin, istediğin güzellik mi?"

Uzun süre dolaştı Beyoğlu'nda, kafası karmakarışık. Heyecanlı, mutlu, suçlu hissediyordu kendini. Ve bir de, zengin ve güçlü olma konusunda, eskiye oranla daha güçlü bir istek vardı içinde.

Akşama doğru sahafa gitmeye karar verdi. Adrese bakıp heykeli arkasına, Alman Hastanesini sağma alıp yürüdü, sahafi buldu sonunda. Sağ kolda, derme çatma çatısı naylon ve teneke kaplı bir dükkândı. Kapıdan kafasını uzatıp,

"İyi akşamlar. Sahaf Raif Bey siz misiniz?" diye sordu Cemil. Kırk yaşlarında, kısa boylu, şişmanca bir adam

"Ben Raif, ancak sahaf değil, sayfacıyım" diye yanıtladı.

"Ben Cemil, Demir Tiritçi'nin size selâmı var, tanışmamızı istedi."

Bu sözleri duyan Raif,

"Vay bizim Demir. Tiridi çıkmadı mı onun hâlâ?" diyerek sıcak bir ifadeyle Cemil'in elini sıktı, dükkâna buyur etti. Bir sidi çalarda müzik çalmaktaydı.

Cemil ilk kez bir sahafa giriyordu. Ufacık dükkân kitaplarla doluydu. Raflar, dikine enine kitaplarla, yerler kitap yığınlarıyla kaplıydı. Dolaşacak yer yoktu. Birer küçük hasır tabureye oturdular.

Sidide ağır ve vakur bir müzik çalıyordu, klasik Türk müziği. Bir grup insan döne döne ilerliyordu sanki.

"Sahaf değilim, sayfacıyım dediniz. Yanlış mı söyledim?" diye sordu Cemil.

"Sahaflık büyük iştir, üstat olmayı gerektirir. Bu sığata lâayk ağabeylerimiz var. Bizim, haddimizi bilip 'sayfacıyım' dememiz gerekir. Sahaf, yalnızca kitap satmaz. Sattığı ve satmadığı kitaplar hakkında derin bilgi edinmiştir. Nasıl ki, parmağındaki yüzüğü satan her kişi 'ben sarrafım' dememeli, eski kitap satan herkes de kendini sahaf bellememeli. Sarraf altının kalbini bilmeli, sahaf bilgiyi toplamayı ve sarf etmeyi sevmeli. Ben sayfacıyım sonuçta." Raif in sözlerinde incelik, belki de ayrı bir büyüklük vardı. Tavrı, takdire değerdı, taklidi zordu.

Cemil düşündü:

"Siz sahaf değilim, sayfacıyım diyorsunuz. Ne olduğumuzu biliyorsunuz, işiniz ortada. Bense ne olduğumu bilmiyorum galiba. İşletme mezunuyum, bir yeri işlettiğim yok.

Bir fabrikada çalışıyorum iyi bir maaşla ama ne iş yaptığımı anlayamadım hâlâ."

Cemil konuşurken Raif onu gözüyle, kulağıyla, kalbiyle dinliyordu.

Bir ara Cemil müziği fark etti, müzik küf kokulu loş dükkânı, capcanlı bir ruhla dolduruyordu. Biter gibi olduğunda yeniden alevleniyordu. Oturmuş bir kültürün, oturmayan insanları, dik başlı ve gururlu, ayakta çalışanlardı sanki.

"Raif abi, bu çalan ne?" diye sordu Cemil.

"Gazi Giray Han'ın mahur peşrevi. Giray Han benim atalardan, mızrağına değil mızrabına hayran olduğum bir besteci" diye cevap verdi.

Tam anlamadı Cemil, yalnızca "peşrev" diye aklında tutmaya çalıştı. Demek ki bu bir peşrevdi.

Raif:

"İki tür sayfacı var bu şehirde. Birinci grup benim gibi haddini hududunu bilen sayfacılar. ikinci grup üçkâğıtçılar. Bunlar, Osmanlıca el yazması kitapları alıp sayfalarını yırtar, sonra üzerlerine minyatür çizip tek tek satarlar. Bu bir kültür talanıdır, orman yağması gibi eski kültürün yağmalanmasıdır. Biz bütün halinde satarız eski kitabı, asla yırtmayız. Onlar ise yırtıcı. Yüz elli sayfalık yazma bir eseri benden yüz liraya alır bunlar. Sayfalarını yırtıp minyatür yapar, her birini yirmi liraya satar, üç bine yakın kazanırlar."

"Yetkililer niçin ilgilenmiyor?"

"Geleceğini korumayan bir ülke geçmişini de korumaz. Sadece geçmişe saygısı olduğunu iddia eder. Bugün

ormanı koruyamayan toplum, eski ağaçlardan yapılmış kâğıtlara tek tek kamış kalemle yazılan kitapları da koruyamıyor işte.

Ormanlarımızı gerçekten koruma altına aldığımız gün, yazma eserleri de koruyacağız. Her ikisi de hâlâ kalmışsa eğer."

"Üzıldüm."

"Üzülme, her toplum lâyığını bulur. Tencerenin büyüklüğü önemli değildir, her konuk kendini midesi büyüklüğünde doyurur. Biz milletçe neye lâyıgız, tereddüt ediyorum bazen, Anadolu'muzda ne yaparlar biliyor musun? Bir dedenin eski Türkçe kitapları vardır, yalnızca o okuyabiliyordur. Adam ölür. Çocukları, torunları bir çuvala koyarlar kitaplarını, tarlaya gömerler."

"Niye?"

"Şimdi kitaplar Arap alfabesiyle yazılmıştır. Halkımız Arap alfabesiyle yazılmış tüm kâğıtları, Kuran-ı Kerim'i çağrıştırdığı için kutsal sayar. Aslında bütün kâğıtlar değil, Kuran kutsaldır ama böyle ince ayrıntılara dikkat etmez halkım. İşte bu eski yazıyla yazılmış kitaplar dede öldükten sonra ortalarda durursa, çoluk çocuk yere atar, üzerine basarız, günaha gireriz düşüncesiyle tutup toprağa gömerler. İşte biz, bodrumlarda çürüyen, çöplüklere atılan, sıklıkla yok pahasına çuvala satılan kitapları toplarız. Bazen bir kitap buluruz, efsanemiz olur. Aslında her sahaf bir gömü meraklısı gibi hayatının hazinesini arar sürekli. Bazı müşterilerimiz de öyle, gelip gömü ararlar bu kitap yığını içinde."

"Unutamadığınız bir anı var mı abi?"

"Dünya sahaflarının efsane isimleri vardır, Hans Peter Kraus meselâ, nadir kitap ustası. 1501 tarihli Aisopos, 1608 tarihli ilk Kral Lear ve nice el yazması kariyeri olmuştur.

"Türk sahafların efsanesi dersin Divanü Lügati't Türk'ün bulunuşudur. Osmanlının son döneminde, İstanbul'da yaşayan, aslen Diyarbakırlı olan Ali Emiri Çelebi adlı bir kitap kurdu varmış. Bir gün bir sahafta yeni gelen kitapları karıştırırken Arap alfabesi ile kaleme alınmış, dili Türkçe bir kitap buluyor. O güne kadar gördüğü en eski tarihli Türkçe kitap, 1072'de yazılmış Divanü Lügati't Türk. Çelebi önemli bir şey bulduğunu anlıyor, eli ayağı titremeye başlıyor. Kitabın fiyatını soruyor. Sahaf abimiz üçkâğıtçı guruptanmış, aslında kitaba iki altın fiyat biçmiş ama Çelebi'deki heyecanı görünce ayaküstü beş altına çıkarıvermiş. Çelebi'nin üzerinde o kadar para yok. Hemen kitabı dükkâna bırakıyor, dükkânın kapısını sahafın üzerine kilitleyip eve koşuyor, beş altınla dönüp kitabı satın alıyor.

"Kitap çalınacak diye aylarca eve kapanıyor, kitabı da kimseye göstermiyor. Olay duyuluyor. Devrin başvekili Talât Paşa ile Ziya Gökalp evine gidiyorlar. Ziya Gökalp de Diyarbakırlı, Çelebi'nin hemşerisi. Rica minnet kitabı alıyorlar elinden bastırmak için. Kilisli Rıfat Bey yayımlıyor. İşte bize ait bir nadir kitap efsanesi." Hikâye ilginçti, Raif i dinlerken bir yandan da Aysen'i düşünüyordu Cemil. Raif e söz etmek istedi, vazgeçti. Cumartesi annelerini anlattı kısaca.

"Raif abi, neden Galatasaray Lisesi'nin önünde toplanıyorlar?" diye sordu.

"Bilmem, onların da bir taktik vereni vardır, orayı uygun görmüştür. Eğer kendileri seçtilerse, muhtemelen sezgiyle, Tevfik Fikret'e yakın olsun diyedir."

Cemil "Niye?" diye sordu, Raif cevapladı:

"Fikret, Galatasaray'ın efsanevi müdürüydü yüzyıl önce. Şair, öğretmen, 31 Martta 'Beni çiğnemedi giremezler' diye okulun önüne dikilen bir hürriyet abidesiydi. Hürriyetini kaybeden ya da oğlunu, Fikret'e yakın dursa çok mu?"

"Üniversitede bazı arkadaşlarım 'Fikret ahlaki yozlaşmaya yol açtı' derlerdi" dedi Cemil.

"Tamamen yanlış. Ahlsızlık, umulmadık kıyafette görülmedik zarafetle çıkar karşına, ahlak da öyle. Fikret, aydınlık bir ahlakçıydı özetle. Fuat Köprülü'yü duydun mu?"

"Maalesef duymadım."

"Dünyaca ünlü edebiyat tarihçisi. Ahmet Yesevi'yi, Yunus'u bize o öğretti. Dünya görüşü Fikret'inkine tam uymuyor belki ama 1918'de 'Tevfik Fikret ve Ahlakı' diye bir kitap yazdı Köprülü."

Raif köşede karmakarışık duran kitap yığnına elini daldırdı. Kolu, neredeyse omzuna kadar kitapların içine girdi. Çekip bir kitabı çıkardı.

"Bak, bu kitap" dedi. "Köprülü bu kitapta Fikret'i ö-ver. 'O, hisarın yanındaki Aşıyan'da, hisara benzer bir namus ve erdem kalesiydi' der. Okuman için verirdim ama eski yazıdır."

"Siz eski yazı biliyor musunuz?" "Satıcı sattığını bilmeli."

Raif ayağa kalktı, yukarıdaki bir rafa uzandı, bir kitap çıkardı. "Al bu kitabı" dedi. "Oku. Mukadder Yakupoğlu'nun, 'Varoluş, Ahlak ve Ölüm'. Bireysel ahlakın üstünlüğünü anlatıyor. Ona katılıyorum. Toplumsal ahlak, ezbere ahlaktır, işe yaramaz. Bireysel ahlak ise yüceltir toplumu. Oku, sende kalabilir."

Cemil: "Sağol abi."

"Ha bir de gerçek bir hazine var elimde. Yeni geldi. Bizim Demir Tiritçi bırakmış dükkâna ben yokken. Nere- den bulmuşsa. Satıp parasını vereceğim. Altı defter."

Raftan altı tane defter indirdi Raif. Sarı saman kâğıtlı, çizgili okul defterleriydi bunlar.

"Ahır Kapılı Ayyaş Ahmet diye birisi yazmış altısını da" diye açıkladı Raif. 'Yaşamın Kerteriz Defterleri' diyor. Balıkçılara balıkların yerini bildiren, nerede ne avlanacağını anlatan kerteriz defterlerine benziyor bunlar da; ne zaman, nerede, ne düşünmek, nasıl davranmak gerektiği konusunda Ayyaş Ahmet'in görüşleri. Bence değerli. Elle yazılmış, dünyada tek kopya. Her birinde bir konu. Birinci defterin adı Zenginlik Üzerine. İkinci defter, Aşk Üzerine, üçüncüsü güç, dördüncüsü mutluluk, beşincisi dürüstlük, altıncısı şöhret üzerine. Tanesi 150, altısı 800 lira."

Bunları götür oku dememişti Raif, belli ki değerliydi. Altısına da baktı Cemil. Zenginlik, güç ve aşk defterleri çekici geldi. Üçünden birini ya da üçünü birden almak isterdi, hatta şöhreti de. Yalnız yanında yeterli para yoktu, veterinere vermişti. Veresiye de istemedi.

"Hangisi cazip geldi?" diye sordu Raif.
"Hepsi ama daha çok zenginlik, güç, aşk."

Raif,

"Sen Cennetşehir'den İstanbul'a bunlar için geldin galiba" dedi gülerek. "Zenginliğe, güce, aşka ihtiyacın var. Herkes bunlara ihtiyacı olduğunu düşünüyor. Ama ben olsam dürüstlüğü seçerdim. Ülkemizde ve dünyada en fazla dürüstlüğe ihtiyaç var bugün. İnsanlar, dürüst olmadan zengin, güçlü, mutlu olabileceklerini zannediyorlar. Gerçek zenginlik, gerçek güç, gerçek aşk, gerçek mutluluk, gerçek şöhret dürüstlüğe dayanır. Hırsızlık ve savaş, üçkâğıtçılıkla eşitir. Hz. Muhammed bak nasıl özetlemiş: 'Savaş bir hiledir' demiş. Truva nasıl düştü? Bir tahta at soktu düşman bağrına, yenildi. Wellington Dükü Waterloo Savaşı'ndan önce gerekenin iki katı ateş yaktırıp gece, ordusunu kalabalık göstermiş, Napolyon'un moralini bozmuş. İşte bir savaş hilesi daha. "Atatürk, 'Milletin hayatı tehlikeye girmedikçe savaş bir cinayettir' demiş. Kaç tane kral, imparator dikkat etti bu inceliğe. Tarih boyunca krallar milletlerinin hayatının tehlikede olduğunu ileri sürüp komşularına saldırdılar. Çağlar boyunca güçlü ülkeler, suda giden gemilere bindiler, sudan mazeretlerle zayıf ülkeleri yediler. Aisopos'tan günümüze kuzular hep tehdit olmuştur kurtlara. Eti budu yerinde bir kuzu, önce korkutur kurdu, kurt her ihtimale karşı yer onu. Güçlü ve üçkâğıtçı kral, önce kendini kandırır, sonra milletini. Üçkâğıtçılığa dayalı bu tür insan halleri insanlığı mahvetti. İşte bu yüzden dürüstlük gerekli."

"Bir büyük ülke, küçük ülkeyi kandırıp yense bu tarihe uygundur bence. Büyük balık küçük balığı yer bulduğu yerde" diye karşılık verdi Cemil.

Raif,

"Böyle düşünmemeli. Sen balık mısın derler sonra adama. Tarihte insan insanı yenmedi, savaş insanlığı yendi. Savaş en büyük ahlaksızlıktır. Büyük balık küçük balığı yedi diye insanın balığa özenmesi gerekmez. Balıkların aklı ve ahlakı yoktur. İnsan aklından ve ahlakından vazgeçmese iyi olur. Bir de şu: Balıklar kendilerini geliştiremezler, insan ise kendi iradesiyle kendini geliştirebilir sessizce. Gelişmek kısık ateş gibi diri tutar dürüstlüğü. Bak şu kitap ahilikle ilgili" diyerek uzanıp bir kitap aldı raftan ve devam etti:

"Bir günlerin güzelliğı ahiliğın yedi temel ilkesi vardı, dürüstlük en önemlisi. Ancak gelişme, geliştirme fikri yok bu ilkeler içinde. Çalma, hırsı kapılma diye ne yapmaması gerektiğı söylenirdi esnafa ama ne yapması gerektiğı söylenmemiştı, kendini geliştir denmemiştı. Gelişme fikri yoksa eğer, önce düzen bozulur, sonra iş, sonra dürüstlük gider."

Raif arada bir eser daha çaldı, "Bu da Türk Sanat Müziğı'nin çağdaş kadın bestecilerinden Türkân Öncü'nün bir bestesi" diye açıkladı. Cemil bunları daha çok dinlemeliyim diye düşündü. Cemil, Raif in verdiği kitapla ayrılırken, birkaç gün sonra paralı gelip zenginlik, güç, aşk adlı defterlerden birkaçını almaya niyetliydi. Raif in önerdiği dürüstlük adlı defteri almayı düşünmüyordu. "Ben zaten dürüstüm. Benim paraya, güce, sevgiliye ihtiyacım var" diye geçirdi aklından.

O gece Cemil Ayvaz'a Aysen'den söz etti. Aybahar'a karşı suçluluk hissettiğini söyledi. Ayvaz sıkıntılı bir yüzle,
"Ne suçu abi" dedi. "Aybahar'la ne flört ettin ne ailesi bir söz verdi. Tabii konuşacaksın başka kızlarla. Rahip misin sen? O Ayla'nın kız arkadaşı varsa..."

"Ayla değil, Aysen."

"Tamam işte, Aysen yengemin fazladan bir kız arkadaşı varsa, onu da bana ayarlasın."

"Ya Ayvaz, bu Aysen öyle kızlardan değil, çok farklı bir kız."

"Abi sen Gülbahar'a da farklı diyordun. Hangi kızı beğensen farklı oluyor."

"Senin Gülnaz Özgüç de farklı değil mi aslanım?"

Ayvaz yüzünü buruşturarak,

"Bırak Allah aşkına şu Gülnaz'ı" dedi. "Gazetede gördüm, birileriyle mi geziyor ne. Ofsayta düştük galiba."

"İnanma, mümkün değil. Barbaros Bey izin vermez böyle şeylere. Gezemez kimseyle."

"Yok abi, bunlar sosyetikler sonuçta. Öyle geleneği göreneği taktıkları yok."

Hafta içinde Cemil Aysen'i telefonla aradı. Samimi bir konuşma geçti aralarında. İlişkilerinin adı tam konmamıştı ama bir arkadaşlık başladığı kesindi. Ancak bu arkadaşlığı flörtl, sevgili ilişkisine nasıl dönüştüreceğini tam bilemiyordu Cemil. Flört etseler, evliliğe dönüşecek miydi? Bunu düşündüğünde, acı verici bir kararsızlık hissediyordu.

Ayvaz'a danıştı. "Zamana bırak" dedi Ayvaz. Aslında o da bu konuları fazla bilmezdi.

Ertesi Cumartesi Cemil biraz zorca ikna etti Ayvaz'ı, Sultanahmet'e gittiler. Sultanahmet Camii'ni, Ayasofya Müze'sini ve Topkapı Sarayı'nı gezdiler. Topkapı'yı gezerken Ayvaz birçok kez "İşte tarih bu!" dedi. Hoşlanmıştı. Tarih kitabı okumazdı ama tarihi severdi.

Sultanahmet'ten Taksim'e yöneldiler. Yolda Ayvaz, "Büyük düşünelim" dedi. "İstanbul'da iş kuralım, devlet ihalesine girelim diyoruz. Yeterince büyük düşünmüyoruz"

"Daha nasıl büyük olsun?"

"İnternet'e girip dünyaya açılmalıyız. Nereye ne ihraç edebiliriz, gerçek veya hayali? Nerede nasıl bir ortak bulabiliriz? Hepsi İnternet'te gizli."

"Öyle İnternet'le hayali ihracat olmaz" diye karşı çıktı Cemil.

"Asıl İnternet'te olur. İnternet sanal ortam değil mi? Hayali ihracatın kralını yaparız vallahi İnternet'te."

"Ayıp olur, suç olur."

"Bak dostum, su yüksekten alçağa doğru akar, para da aptaldan akıllıya doğru. Aptalın parasını akıllı yer bu dünyada."

"İyi de bak, 'su da, para da alçağa doğru akar' diyorsun demek ki üçkâğıtçılık eden açık göz de alçaktadır, alçaktır."

"Deme ya. Şimdi üçkâğıtçılar alçak mı oluyor benim hesaba göre."

"Üçkâğıtçılar alçaktır ama öyle büyük bir para yığınının üzerinde oturuyor ki bazısı, uzaktan bakınca yüksekte görünüyorlar."

"Eski İstanbul'da Sülün Osman adlı bir abimiz varmış, dolandırıcıların piri."

Cemil gülerek, "Senin abin" dedi.

"Pirimiz Sülün Osman'ın yanına, köyden yeni gelmiş bir Hacı Ağa oturuyormuş tramvayda. Sülün'e 'Ne iş yaparsın?' demiş, Sülün 'Valla bu tramvay benim, onun geliri ile geçiniyorum' diye cevaplamış. Hacı Ağa bakmış ki pek kârlı bir iş, satın alıvermiş tramvayı peşin parayla. Sonra bizim pîr, pırrr... Acaba biz de bir sâf turist bulup memleketi mi satsak?"

"Satalım da sonra bütün İnterpol peşimize düşsün."

"Memleketi satarsak İnterpol, tramvayı satarsak İstanbul polisi. Hangisi daha iyi acaba?"

"Valla eğer AB'ye girmişsek İstanbul polisini tercih ederim, girmemişsek Interpol'ü."

"şaka maka, Sülün Osman'ı örnek alıp memleketi bir safa satma fikri pek cazip geldi bana. Sonra Karayipler veya Kanarya Adaları, bir elinde içki kadehi, bir elinde kızların beli. Samba, Rumba, Çaç, ömür boyu emeklilik valla!"

Güldüler. Cemil,

"Hem dürüst, hem zengin olmanın bir yolu yok mu acaba?" dedi.

"Galiba yok. Varsa bile, bu yolu bulan bilge açıklamak için çok para istiyordur. Aslında bir dolu zengin olma yolu var ama sende cesaret yok."

"Ben cesaretsiz değilim, dürüst olmak istiyorum yalnızca."

"şu sırada piyasada en gözde iş, Bosnalı yetimlere yardım toplamak. Acayip para bırakıyormuş."

"Tövbe tövbe, bu ne iş böyle. Aslanım, o yetimler büyümedi mi?"

"Yaş kategorisine göre toplanmıyor yardım, her yaşta yetim var. Tamam abi, ondan da vazgeçelim sayende. Dürüst bir iş sana: Üç ay kursa gidiyorsun, NDVUGH uzmanı oluyorsun. Psikolog gibi bir şey bu; depresyonu, stresi, ananın-nevrozunu filan hep tedavi ediyormuşsun."

"Ananın-nevrozu ne?"

"Ananın pişirdiği yemekleri yiyemiyorsun, kusma filan oluyor galiba. Şimdi abi, açarız İstanbul'a merkez büroyu, Cennetşehir'e de şubelerini, paraya para demeyiz billahi."

"Şimdi biz böyle bir büro açtık mı, psikologlar, psikiyatristler bir şey demez mi?" diye sordu Cemil.

"Diyemezler abi, özgürlük var ülkemizde."

"Abi neydi onun adı?"

"NDVUGH - ne derdin varsa uçur gitsin havaya."

"Ha, şimdi biz NDVUGH uzmanı olacaktık madem, ne diye işletme, arkeoloji okuduk?"

"İş yok, iş. Madem beni okuttuğu alanda iş bulamıyor bana bu ülke, ben de yan alana kayarım, kişisel gelişime."

"Yaş iş."

"Bak sana son önerim: Köy ürünleri satalım, baldan pirince, sabundan peynire doğal ürünler."

"Nasıl?"

"Önce ufak bir dükkân kiralayacağız, ondan sonra süpermarketlerden toplayacağız yiyecekleri, ambalajlarını Çıkartıp 'köy ürünleri' yazacağız. Fiyat iki katı. Doğal ya."

"Bunlar boş Ayvaz, biz iş kurma olanaklarını araştıralım."

Akşama Taksim'de sayfacı Raif in dükkânına geldiler. Cemil yaşamın kerteriz defterlerinden birkaçını almak istiyordu. Aklında daha çok zenginlik veya güç vardı. Yeterince para almıştı yanına.

Raif,

"Ah koçum, keşke ayır deseydin. Altı kitaptan beşi satıldı, bir tek dürüstlük kaldı" dedi.

Cemil bir an hayal kırıklığına uğradı. Demek zenginlik, güç, aşk, mutluluk ve şöhret defterleri bir hafta içinde satılmıştı, geriye bir tek Cemil'in zaten bende var dediği dürüstlük kalmıştı. "Bunu da ben alayım abi" dedi, satın aldı.

"Diğer beş kitaba önem verip aldılar, dürüstlüğe kimse rağbet etmedi" dedi Raif. "Yanıldılar. Çünkü o beşi kendini getirir, dürüstlük ise hepsini getirir."

Cemil anlamadı: "Nasıl yani?"

"Örneğin, üçkâğıtçılıkla zengin olursun ama mutsuz, güçsüz, sevgisiz, tanınmayan birisi olabilirsin. Benzer şekilde diğer beşi olmadan sadece güçlü, sadece âşık, sadece mutlu, sadece ünlü olabilirsin."

Ayvaz,

"Sadece mutlu olmak hepsini kapsamıyor mu?" diye sordu.

"Kendinden hoşnut bir hırsız olursun, fakir, yalnız, güçsüz kalabilirsin" diye yanıtladı Raif. "Ama dürüstlük farklı. Yeteri kadar dürüst olursan, para, güç, mutluluk, aşk, ün gelip seni bulur."

"Olabilir ama dürüst olup da beş parasız yaşayan nice insan var" diye karşı çıktı Cemil.

"Üç tür dürüstlük var, doğaya karşı, insanlara karşı, kendine karşı. Bu üç tür dürüstlüğe sahip olan, ne fakirdir

ne halinden sızlanır. İnsanlara karşı dürüst olup da kendine karşı dürüst olmayan nice kişi, yaşamla barışamıyor, yalnız ve fakir yaşıyor. Diyojen'in hiçbir şeyi yoktu görünürde, İskender'in ise her şeyi vardı. Aslında hangisi daha zengindi? Kendi tercihiyle hiçbir şeyi olmayan belki de her şeye sahiptir bu dünyada. Diyojen'in fakir bir gariban olduğunu söyleyebilir misin? İskender mi kandırıyordu kendini ve herkesi, yoksa Diyojen mi? Üç tür dürüstlüğe sahip olan, ya herkesin gözünde zengindir ya kendi gözünde fakir değildir. Ne demek istediğimi anlatabildim mi?" Cemil ile Ayvaz evet anlamında başlarını salladılar.

"Emin misiniz? Her şeye itiraz edenler de, her şeyi kabul edenler de bir dürüstlük ayarı yaptırmalılar bence" dedi Raif.

Eve geldiklerinde Cemil, Yakupoğlu'nun Varoluş, Ahlak ve Ölüm kitabının yanma Ahır Kapılı Ayyaş Ahmet'in Yaşamın Kerteriz Defterleri, Dürüstlük Üzerine adlı defterini koydu.

21(yirmibir)

O pazartesi tuhaf bir şey oldu. Bütün gün yine ciddi bir iş yapmadan geçmişti Güven Ticaret'te. Çıkışa yakın şeflerden birisi Cemil ile Ayvaz'ın yanına geldi.

"Bugün biraz geç çıkacaksınız, fabrikanın arkasındaki depoda silah talimi var" dedi.

Ayvaz,

"Herkes mi?" diye sordu.

"Parti parti bütün fabrika alacak bu eğitimi. Siz ilk gruptasınız" dedi şef.

İlk grupta sadece iki kişi vardı, Ayvaz ve Cemil.

O gece eve dönerken keyifleri kaçtı iyiden iyiye, bir sürü soru geldi akıllarına. Ramazan'la olan ilk konuşmalarından bu yana olup bitenleri gözden geçirince iyiden iyiye işkillendiler. Cemil,

"Parti parti bütün fabrika dedi, bizden başkası yoktu, sanırım bunlar bize adam öldürtecekler" dedi.

"Galiba haklısın, birileri tetikçi yapmak istiyor bizi. Acaba kim?" diye sordu Ayvaz.

"Satılmış Bey herhalde. Rasim Baba kanalıyla soktu bizi buraya. Şimdi birilerini vurdurtmak için silah talimi yaptırıyorlar. Güven Ticaret, Satılmış Beyin gizli şirketlerinden birisi mutlaka. Belki Barbaros abinin bile parmağı vardır."

Ayvaz heyecanla atılıp,

"Yok deve!" dedi. "Satılmış Bey girişmez böyle bir işe, hele Barbaros abim asla. Adam sürekli adımla hitap ediyor, İstanbul'a gelmemle yakından ilgilendi, mümkün değil harcamaz bizi. Bence Rasim Baba kendi başına kotarıyor her şeyi. Bizi işe o soktu. Silah eğitimini de o verdiriyor belli."

"Olabilir. Bütün bunları Rasim Baba çeviriyor belki de. Abi bunlar mafya. Ne yapacakları hiç belli olmaz. İster misin, Rasim Baba Satılmış Beyi öldürtmek için bizi tetikçi seçmiş olsun?"

Ayvaz yerinden fırlayıp, "Hi, Allah saklasın" dedi.

"Bu dünyada olmadık iş yok. Benimki de bir komplo teorisi işte."

O gece uzun uzun konuşup ay sonunda Güven Ticaret'ten ayrılmaya karar verdiler. Ayrılma kararında Cemil'in ısrarı ağır basmıştı. İnternet'le dünyaya açılacaklardı, bütün olanakları araştıracaklardı. Küçük ya da büyük bir iş kuracaklardı. Bu dünyada dürüst bir iş kurmanın yolu mutlaka olmalıydı.

O hafta Cemil Aysen'e telefon etti buluşalım diye. Aysen hiç vakti olmadığını söyledi. Atlatmıyordu, samimiydi, sesi güven vericiydi. Cemil ona inandı.

Ertesi akşam gazetede tuhaf bir zayı ilânı gördü Ayvaz. Telaşla Cemil'e seslendi: "Cemil koş, Satılmış abi kimliğini kaybetmiş!" Cemil geldi, birlikte baktılar gazeteyle. 4 Aralık tarihliydi. İlanda "Üst kimliğimi kaybettim. Yakında alt kimli-

ğimi çıkaracağım, eski kimliğim hükümsüzdür. İmza, Satılmış" yazıyordu.

Ayvaz,

"Satılmış abi bu, kimliğini kaybetmiş. Herkes arıyordur şimdi. Biz de arasaydık keşke" dedi.

"Bence ilân değil bu, karikatür. Turhan Selçuk çizmiş galiba."

"Yapma yahu, karikatür mü sahi?"

"Satılmış diye kimi kastetmişler acaba?" diye sordu Cemil.

"Bizim Satılmış abiyi kastediyor olmasınlar?"

"Bilemezsin ki abi, Satılmış çok memlekette, artık kim üstüne alınırsa, ona kalır ihale."

"Karikatürcü kimi kastetmişse, o adam verir mahkemeye."

"Bence veremez abi. Şimdi birisi çıkıp 'Bu beni kastediyor' dedi mi satılmışlığı kabul ediyor demektir. İyisi mi sesini çıkarmayacaksın bu gibi durumlarda, alinganlık etmeyeceksin."

Ayvaz:

"Bence Satılmış abi mahkemeye verebilir bu gazeteyi. Üstüne alınmış gibi de olmaz, doğuştan Satılmış kendisi zaten. İsimden kurtarıyor. Bak bir kurt düştü şimdi içime, bu karikatürcü bizi mi kastediyor?"

"Yok sanmıyorum. Laf gideceği yeri bulur."

Fabrikada birkaç defa daha atış talimine çağrıldılar. Ancak Güven Ticaret'ten ayrılmaya kararlı oldukları için ses çıkarmadılar.

Başlangıçta tedirgin olmasına rağmen Ayvaz atış talimlerinden giderek zevk almaya başladı.

Cemil ise çelişki içindeydi. Kendine açıkça itiraf etmese de silah kullanmak hoşuna gitmeye başlamıştı. Özellikle hedefe isabet ettirdiğinde seviniyordu ama aynı zamanda bir suçluluk, tedirginlik de vardı içinde. Son zamanlarda içinden daha fazla lades oynamaya ve ellerini daha sık yıkamaya başlamıştı. Özellikle ellerini yıkarken, sabunu yedi defa çevirmesi gerekiyordu. Saymadan el yıkayamaz olmuştu. Niçin? Bilmiyordu.

Bir akşam Ayvaz yine yeni bir fikirle geldi. Heyecanlıydı:

"Abi, bu müthiş bir iş. Devletle Çakırköy Belediyesi arasında mûnazaalı bir arazi varmış. Kime ait olduğu belli değil yani."

"Ülkemizde bir orman ama kime ait olduğu belli değil."

"Aynen öyle. İşte bu orman yakında bize ait olacak. Nasıl?

Ramazanla konuştum. Önemli tanıdıkları var. Ormanı kırk dokuz yıllığına bize kiralayacaklar. Sonra bir yasal düzenleme yapılacak, orman tamamen bizim olacak. Gerekli parayı Ramazan'ın arkadaşları verecek. Önce turistik tesis diye başlayacağız, sonra villa yapıp satacağız. Ramazan da, düzenlemeleri yapan arkadaşları da bu işi para için yapmıyorlar."

"Yaa?"

"Beşer villa vereceğiz onlara. Vefa borcu yani."

"Bize vefa, onlara sefa. Şimdi anladığım kadarıyla perdenin önünde biz olacağız, perdenin arkasında Ramazan, ağaçlar ise yerlerde. Onca ağaç kesilecek."

"Abi, biz kesmesek nasıl olsa başkaları kesecek."

"Raif abiden aldığım kitapları daha okumadım. Ama bence, başkasının zaten yapacağı bir ahlaksızlığı, sen ondan önce davranıp yapabilecekken, yapmamayı tercih etmek dürüstlük olsa gerek."

"Abi sen o iki kitabı okuma. Okursan kafan iyice karışacak, ahlakın bozulacak."

"Nasılse kesecek ağaçları birisi, biz keselim bari demek, nasılse bir tetikçi bulacaklar, o halde biz olalım da para yabancıya gitmesin demek gibi bir şey. Bir işe karar verdi mi insan, uygun iyi bir açıklama buluyor arkadan."

Ayvaz:

"Aslında haklısın. Bir işe karar verdi mi insan bir açıklama buluyor arkadan. Ben de öyle yaptım galiba hiç farkında olmadan. Neyse, sonuçta bizim orman işi de yattı böylece."

"Dürüstlük düzgün tutar ormanları. Üçkâğıtçı hem insanları çelmeler hem ağaçları."

O gece Cemil Demir'le Cennetşehir'deki bir konuşmalarını hatırladı, yer yer, silikçe, belki birazını da ondan öğrendiği kadarıyla kendisi ilâve etti.

Şöyle demişti Demir:

"Bir yerde okudum, çocuklar aynı masal kitabını elli kez okuturlarmış ana babalarına. Bu davranışlarının sebebi dünyanın tutarlı, güvenilir bir yer olduğunu görme isteği imiş. Bilgilerin akşamdan sabaha değişmediğini görmek için, belki de anne babalarının yalan söylemediğini görmek için, ezberledikleri halde aynı kitabı tekrar tekrar okuturlarmış. O halde biz çocuğa yalan söylediğimiz zaman 'Bu

dünya güvenilir bir yer değil' mesajını vermiş oluyoruz. Güvenmeyeceksin, babana güvenmeyeceksin, annene, komşulara, 'Bu mala zam yok' diyen, 'Devalüasyon yok' diyen yetkililere güvenmeyeceksin, Türk Lirası'na güvenmeyeceksin, döviz alacaksın, hatta bankaya da güvenmeyeceksin, dövizini evinde saklayacaksın. Bu kadar güvenilmez ortam, üçkâğıtçı yaratır, gemisini yürüten kaptan üretir.

"Çocuklara söylenen küçük beyaz yalanlar yüzyıllar boyunca birikir, önce gri, sonra kapkara bir renk alır, bilgi kirliliği toplumun geçmişini ve geleceğini karartır. Bu yaşa geldik yeni duyuyoruz, meğer Hezarfen gerçekte uçmamış, Fatih gemilerini karadan yürütmemiş, Osmanlının Kayı soyundan olduğuna dair kanıt yokmuş, Atatürk dokuzu beş gece ölmemiş, tören rahat yapılabilsin diye Bayar saati ileri almış, Hz. İsa çarmıha gerilmemiş, onun kutsal kefeni diye sunulan şeyi Leonardo Usta yapmış, Marie Antoinette 'Pasta yesinler' dememiş ve Topkapı'daki Kutsal Emanetler gerçek olmayabilirmiş. Bunların bazıları doğru, bazıları yanlış belki; yanlışsa, milletin kafasını karıştırmak niye? Belki de bunların hepsi masum bir kadına atılan iftira kadar kara değil. Komşunun namusuna yönelik küçük masum bir yalan, mahvedici bir katrana dönüşebilir her zaman. Sonra tutup öldürüyorlar kızı. Ulan senin her tarafın riya, kıza kızmak reva mı? Herkes, her zaman, herkese yalan söyledi, sonra fatura bir kadıncağıza kesildi. İki yüzlü aile meclisleri tek celsede karar verdi."

O gece Cemil rüyasında kanat takıp Galata Kulesi'den Üsküdar'a doğru uçtuğunu gördü. Uçmak güzeldi.

İş dönüşü ekmek almak için bakkala uğradı Cemil, elinde ekmekle parasını ödemek için bekliyordu.

Bakkal,

"Beyim, benimki bayat, köşedeki bakkaldan al istersen, ona yeni geldi" dedi.

Cemil,

"Sağol, bu olsun" dedi.

Bakkalın davranışı Cemil'i şaşırttı. Cennetşehir'de böyle davranan esnaf çoktu. Orada insanlar komşularını kazıklamak istemezlerdi. İstanbul'da ise kimse kimsenin komşusu olmadığı için, mahallenin bakkalı kendini mahalleli saymadığı için, bu tür samimi ve dürüst davranışlar göremezdiniz. En azından Cemil görülmeyeceğini düşünüyordu.

Ertesi gün ayakları Raif'in dükkânına götürdü Cemil'i-Ağır ağır yürümekteydi. Kerteriz Defterini okumadım, o felsefe kitabını da, sorarsa ayıp olacak diye düşünüyordu ki birden bir çılgılık duydu. Bir kadın "İmdaat!" diye bağıırıyordu, çantasına yapışmıştı. Adam bütün gücüyle çekti

çantayı, kadın yüzükoyun yere düştü, adam koşarak uzaklaştı.
Kadın anlaşılmaz bir şeyler söyleyerek canhıraş çığlıklar atıyordu.
İnsanlar kadına doğru koştular, kimse hırsızın peşinden koşmadı.
Cemil donup kalmıştı. Sonra bir süre insanları fark etmeden
yürüdü.
Birkaç defa cüzdanını yokladı. Burası İstanbul'du.
Bir ara bir dondurmacının önünden geçiyordu. Dört yaşlarında bir
oğlan annesinin elinden çekiştirerek,
"Dondurma al bana" diye bağırdı.
"O dondurmalar satılık değil" diye karşılık verdi annesi.
Dondurmacı ellerini tezgâha dayamış onlara bakıyordu. Kadın
dondurmacıya,
"Amcası, bu dondurma satılık değil, değil mi?" dedi.
Dondurmacı isteksiz ama tayin edilmiş bir sesle,
"Yok satılık değil" diye karşılık verdi.
Dondurmacı içeri girdi. Kadın gitti, çocuk gitti, Cemil gitti, herkes
gitti. Geride bir soru işareti kaldı.
Raif in yanına vardığında hava iyice kararmıştı. Yine dostça
karşıladı Raif. Cemil az önceki iki olayı, gaspeden adam ile
dondurma almayan anneyi anlattı.
"İki olay birbiriyle ilgisiz ama ilgimi çekti Raif abi" dedi.
"İki olay ilgisiz gibi gözüküyor ama aslında birbiriyle çok ilgili.
Benzer" diye karşılık verdi Raif.

"Nasıl?"

"Biri çantayı gasbetti, diğeri dondurmayı gasbetti. Ve ikisi de dürüst değil. Çantayı alan da dürüst değil, dondurmayı almayan da. Tek fark, ikincisi kandırıkçı, birincisi ise zorba."

"Çantayı çalan, zorba ve saldırgandı ama anne bu kadar kötü değil bence."

"Bence birbirinden farksız ikisi de. Çantayı gaspeden açıkça zorbaydı. Dondurmayı almamak için yalan söyleyen anne ise gizlice zorbalık etti."

"Peki anne ne yapmalıydı?"

"Anne, kural koymalıydı. Örneğin günde bir dondurma. Kurallı, gerçekçi bir dünya oluşturmamayan, yalan söyleyip gerçekdışı bir dünya sunar çocuğuna. Çocuklar masallardaki gerçekdışı dünyaları hazmedebilirler. Ama gerçek dünyaya serpiştirilmiş, gerçek olmayan, yalanlı küçük dünyaları hazmetmekte güçlük çekerler. Politikacılar yalan söylüyor diye kızıyor nicesi. Çocuklara yalan söylemeyi alışkanlık haline getirmiş toplumlarda, politikacılar da yalan söyler çoğunlukla. Gökten düşmezler çünkü, bir ailede yetişirler sonuçta."

Cemil:

"Politikacılar yalan söylememeli. Ellerin de çay bardağıyla televizyona çıkıp bunda radyasyon yok diye, veya size iki anahtar vereceğiz diye yalan söylememeli."

"Niye? Çocuklara küçük beyaz yalanlar söylemeyi doğal sayıyoruz milletçe. Politikacıya da söylendi küçükken."

O da büyüdüğünde alıp eline bir bardak çayı söyleyiveriyor yalanı çocuklarına. 'Baba' demiyor muyuz onlara Hem her şey göreceli." "Doğru" dedi Cemil. "Sabahlan babamın işe gitmesini istemezdim. O da üzmemek için beni, bir sakız alıp geleceğim derdi. Ama hiç sakız getirmedi. Şimdi, bin sakızlı yalan mı daha küçük bir şey, yoksa bir bardaktaki yalan mı? Göreceli."

"Çocuklara küçük beyaz yalanlar söylenebilir diyor insanlar. Kendilerini aldatıyorlar. Yani, ben küçük beyaz yalana taraftarım da, büyük siyah yalana karşıyım anlamı var bu cümlede. İyi de, bir çocuğa büyük bir kara yalan ne olabilir ki? 'Yavrum bana yüz milyar borç ver, hemen öderim' mi diyeceksin. Yüz milyarı yoktur sonuçta. Çocuğa büyük kara yalan söyleyemezsin. Zıddı olmayan sıfatın kendisi de yoktur. Çocuklara küçük beyaz yalan söyleyebilirim demek, kendini kandırmaktır aslında."

"Demir abim olsa, bu da seninkine benzer bir ladesçilik derdi" dedi Cemil.

Raif anlamadı. Cemil ladesse olan ilgisin', kendisine ladesçi dendiğini anlattı, sonra,

"Bazı filmlerde görüyorum, batılılar çocuklarına hiç yalan söylemiyorlar, onları adam yerine koyuyorlar" dedi.

Raif:

"Bence mikro yalan yok Batı'da ama makro var. Biz de maşallah, hem mikro hem makro. Bu alanda ilerdeyiz onlardan."

"Makro yalan nasıl oluyor abi Batı'da?" "Çıkardıkları gazeteleri, dergileri oku, daha da iyisi çevirdikleri filmleri izle, görürsün. Dünyayı ilgilendiren bir yalanlan, hataları varsa, yıllar sonra bile olsa filmini çevirip 'pardon yanlışmışız' diyorlar. Böylece hem yüce gönüllülük sergiliyorlar, hem gecikmeli dürüstlük gösteriyorlar, hem de bunun filmini dünyaya satıp para kazanıyorlar.

Muhteşemden de öte, devasa, global bir lades oynuyorlar."

"Ladesçilik belki de doğal. Doğada yalan var mı abi?" "Bilmem.

Belki. Tut ki var. Ancak doğaya evleri, arabaları, elbiseleri katan insan, bu konuda da bir şeyler katmalı, ahlaklı, dürüst olmalı.

Doğada ahlak ve ahlaksız yok belki ama doğaya şu kitapları ekleyen insan, ahlakı da eklemeli. Bir açıdan bakınca hayvanlar da yalan söylüyor galiba. Senin hesaba göre ladesçilik var doğada."

"Sahi mi?"

"Bukalemun, bir tür yalancı. Ya da tarlakuşu meselâ, tilki peşine takılsa da yuvasını bulamasın diye, sakat taklidi yapıp düşe kalka kaçır, tilkiyi yuvasından yeteri kadar uzaklaştırdığında pır diye uçup gidermiş havada. Asıl arı-kuşu üçkâğıtçıdır, ladesçidir.

Alınmıyorsun, değil mi?"

"Yok abi, adım ladesçi ama ben dürüstüm. Lades dışında kandırmam kimseyi."

"Şimdi bu arıkuşları avlanırken bir tane gözcü bırakırlarmış.

Gözcünün görevi avlanmadan göğü gözetlemek, atmaca geldiğinde özel bir ses, sinyal çıkarıp tehlikeyi

haber vermekmiş. Fakat bazen gözcüler, havada güzel bir böcek gördüklerinde görevlerini unutup yanlış alarm, sahte atmaca sinyali verirlermiş. Öteki arıkuşları sinyale kanıp saklandıklarında, bizim gözcü fırlayıp yakalarmış böceği havada. Ancak gözcü kuşlar bu işi sık sık yapmazlar, işin cıçıgım çıkarmazlarmış."

"Abi, bu sahte atmaca sinyali, evrimleşip günümüze gelmiş. Borsada sahte atmaca sinyalleri yayıyor kimileri. Hani bir zamanlar vadeliye çok yüksek faiz veren bir banka batıyor diye söylenti çıkmıştı basında. O da gece yarısına kadar şubelerini açık tutmuştu. Annemin de parası vardı. Herkes gibi o da koşup 'Bari ana parayı kurtarayım' diye bir yıllık vadeyi bozmuştu. Banka durmadan 'Biz batmıyoruz' dedi ama kimse inanmadı ve banka batmadı; bilakis yükseldi, bir yıllık faizden vazgeçtiği için müşterileri. Batıyor söylentisini kendi çıkarmıştı belli ki. Yani belki."

"Neden olmasın" dedi Raif. "Dürüstlük şart mı abi?"

"Yahu, ne bileyim, belki de şart değil. Belki de dürüstlük bir lükstür."

"Yani?"

"Dürüstlük bir lükstür galiba. Bir hobidir. Bireysel bir şeydir, sahip olanı zenginleştirir."

"Nasıl?"

"Belki de şöyle demeli. Ahlak, ahlaksızlık etme gücü olup da etmeyenler için bir lükstür, pahalı bir hobidir,

ama ahlaksızlığa gücü olmayanlar için sıradan bir davranıştır. Şimdi bak, sade bir vatandaşın bebeğinin altını değiştirmesi veya bir omlet yapması basit bir iştir. Ama bir kraliçenin mürebbiyelerin baktığı bebeğinin altını arada bir heves edip değiştirmesi veya on yılda bir mutfağa inip omlet pişirmesi, adamları tarafından yıllarca anlatılan ender, lüks bir şeydir. Ahlak da böyle. Tarihte veya günümüzde bir devlet, bir kral düşün. Bu devlet ekonomik ve askeri bakımdan çok güçlü iken, bir zayıf ülkeye saldırıp onu işgal edebilecekken, sadece insanî-ahlakî gerekçelerle bunu yapmazsa, işte bu ahlaktır ve saldırmanın getireceği kazançtan daha pahalı, lüks bir şeydir. Bu lükse herkes sahip olamaz. Güçlüyken saldırmama, çalabilecekken çalmama lüksüne herkes sahip olamaz."

O gece Raif birçok şey daha anlattı. O da Demir gibi konuşmayı seviyordu.

Konuşurken sanki karşısındakine bir şeyler öğretmeye çalışır gibi gözüküyordu Raif. Ama aslında kendi içindeki acıyı dindirmek için konuşuyordu. Üçkâğıtçılığın kol gezdiği, ahlaksızlığın meydanı boş bulduğu bir ortamda, sabah çöpçülerinin alışmışlığı içinde, kendi içini tiksindirici düşüncelerden temizlemek için konuşuyordu aslında.

Akan suların pislikleri temizlemesi gibi, Demir'le Raif de sürekli konuşuyorlardı.

"Derler ki" dedi Raif, "Çok büyük bir komutan bir kaleyi kuşatmış eskiden. Kale halkı, 'Kan dökmezsен teslim oluruz' demiş.

Komutan kan dökmeyeceğine söz vermiş.

Kapılar açılmış, şehir teslim olmuş. Ertesi gün büyük kuyular kazdırmış komutan ve diri diri gömdürmüş gazileri. Böylece sözünü tutmuş, kan dökmemiş. Şimdi bu ne? Ladesçilik sayılır senin tabirince. Komutana sorsan 'Küçük, beyaz bir yalan söyledim, kendi askerimi kırılmaktan kurtardım' der kendince."

"Demin çocuğuna dondurma satılık değil diyen anne gibi, annesi de o komutana küçük beyaz yalanlar söylemiştir belki" dedi Cemil.

"Televizyonda, radyasyonlu çay içmekle insanları toprağa gömmek farklı olmasa gerek. Zorbalık bazen gasp kıyafetiyle gezer, bazen üçkâğıtçılık" dedi Raif.

"Küçüktüm, bir yetkili şu mala zam yok dedi mi babam hemen ondan alalım, zam gelecek derdi. 'Alma baba, bak radyo söyledi, zam gelmeyecek' diye karşı çıkardım. Babam 'Evladım, o ara namesi, zam gelecek' diye karşılık verirdi. Alırdık, iki gün sonra zam gelirdi. Sonra ne zaman bir bakan, başbakan 'Devalüasyon yok' dese devalüasyon gelir üç gün içinde. Okulda bir ödev yapmıştık gazete arşivlerini tarayıp, ne yazık ki böyle."

"Yalan, bukalemun gibidir, her kıyafete bürünür. Sana tarihten ikinci bir komutan. Osmanlıdan sadrazam Ozdemiroğlu Osman Paşa Tebriz'i kuşatır. Halk, 'Kan dökmezsen ve yağmalamazsan şehri sana teslim ederiz' der. Osman Paşa 'Söz veriyorum, kan dökme yok, yağma yok' güvencesi verir. Halk şehrin kapılarını açar. Asker şehre girer. Kan dökme ve yağmalama olmaz, ancak asker aç ve perişandır, yeniçerinin maaşı verilememiştir,

Çünkü hazine bir haftalık yolda, geridedir, ulaşması bir hafta sürecektir. Hazine ulaşana kadar askeri disiplin altında tutmak zor olacaktır. Özdemiroğlu Osman Paşa bir şey akıl eder. Küçük deri parçalarına mührünü bastırıp maaş yerine askere dağıtır. Bir tür çek gibi. Çığırtkanlar çıkarıp halka 'Ellerinde mührüm olan derileri getirenlere istedikleri yiyecekleri, giyecekleri satın, hazine geldiğinde bu deriler para ile değıştirilecek' dedirtir. Esnaf vezirin sözüne güvenip üzerinde mühür bulunan derileri getirenlere malını satar. Bir süre sonra hazine gelir, çadırlar kurulur, çığırtkanlar şehre dağılıp derilerin parayla değıştirilebileceğini bildirir. Esnaf ellerindekini götürüp parayla değıştirir. Bazı derilerse geri gelmez, çünkü esnaf bu olayı ilginç bulmuş, birkaç tanesini saklamak istemiştir. Arta kalan parayı vezir cebine atabilecekken atmaz, hazineye irat kaydeder. Olay biter. Osmanlıda çok yiyici, rüşvetçi vezir vardı ama bu Osman Paşa gibi, Plevne kahramanı Osman Paşa gibi dürüstler de oldu."

Raif Cemil'in koluna hafifçe dokunup,

"Şimdi ben Osman Paşa'yı anlatırken, sen sürekli, dur bakalım, halka nasıl kazık atacak bu vezir diye düşündün. Doğru mu?" diye sordu.

Cemil gülümseyerek, "Aynen öyle" dedi.

"Ama atmadı. Hikâyenin sonunda sözünü tuttuğunu görmek hoşuna gitti mi?"

"Evet, çok hoş geldi."

"İşte dürüstlük tadına varanlar için hoş bir şeydir. Osmanlıda çok yiyici, hortumcu vezir, sadrazam vardı, kimisi yaptığı her tayinden rüşvet alırdı. En güçlü, en kanunî dönemde, Kanunî'nin döneminde Fuzulî 'Selâm verdim, rüşvet değildir diye almadılar" dedi. Bak, eskiden kalma bir halk hikâyesi vardır Anadolu'da: Bir vali paşa tayin edilmiş doğuya, soyup soğana çevirmiş halkı. Eşraf hazırlanmış, İstanbul'a gidip şikâyet etmek için padişaha. Vali bunu duymuş, eşrafı konağının gizli bölmesine götürüp bir sandık göstermiş. Sandıkta altın, gümüş varmış, silme dolmasına dört parmak kalmış. Vali eşrafa 'Bakın' demiş. 'Ben buraya geldiğimde bu sandık boştu, şu an dolmasına dört parmak var. Eğer siz beni padişaha şikâyet ederseniz, padişah da görevden alırsa, yerime yeni bir vali gelir. Fakat dikkat edin, boş sandıkla gelir, o sandığı yeniden doldurmanız gerekir. Benim sandığın dolmasına dört parmak var, silme dolunca Vallahi dürüst olacağım. Varın siz karar verin.' Eşraf düşünmüş, yeni bir sandığı sıfırdan doldurmak yerine, şu dört parmağı dolduralım, daha kârlı demişler. Ah benim zavallı halkım! Bu öyküde ne var? Vurgunculuğu kabullenme, kanıksama var, burada kanayan bir yara, kabuk tutmayan bir kanser var. Özdemiroğlu Osman Paşa, sandıksız bir vezirmiş anlaşılan. Sen onu sevdin."

"Raif abi, Osmanlının rüşvet ve soygun illeti Cumhuriyet'te bitti mi?"

"Bitmedi. Cumhuriyet dürüstlüktür ama cumhuriyetin tüccarları, memurları yeterince dürüst mü? Eğer dürüst ise ne diye gümbür gümbür sesler gelir bunca yıldır

gümrüklerden? Bir vatandaş Atatürk'ün karşısına geçip samimiyetle 'Paşam be, memurların çok hırsız' demiş. Atatürk de aynı samimiyetle 'Biliyorum ocuk, ama bu hırsız memurlarla da olsa yine de sizi kalkındıracağım" demiş. Vay be, ben bu söze ağlarım şimdi!"

"Peki ne yapmak gerekli?"

"Bireyler, beyler, yöneticiler, güçlüler dürüst olmalı. Dürüstlük lüks bir şeydir, birer birer kişiler, bu lüksün tadına varmalı."

"İyi de dürüstlük, güçlülerin ayrıcalığı olmamalı. Halk da dürüst olmalı."

"Olmalı. Benim demek istediğim toplumsal ahlak işe yaramaz.

Rutin ve baskıcıdır. Ahlak bireysel olmalıdır. Bireyin ahlaklı olması da bazen fedak rlık gerektirir, o yüzden lükstür. Sana verdiğim Yakupoğlu'nun kitabını okudun mu?"

Cemil hafifçe irkilip, "Okumak  zeriyim abi" dedi.

"İnsan kitap okurken yaşar. Yaşarken okumalı. Aslında bütün bir yaşam bir kitaba benzer bazen. Yaşamı da bir kitap gibi toptan alırsın eline ve bir gün toptan bırakırsın ama onu sayfa sayfa okuyabilirsin. Ve hiçbir kitabın seni kandırmasını, sana yalan söylemesini istemezsin."

Cemil, sebebini anlayamadığı bir hüzün duydu içinde.

O gece Cemil Yaşamın Kerteriz Defterleri'nden Dürüstlük

 zerine'yi okumaya başladı.

LADESÇİ III BÖLÜM

**Yaşamın Kerteriz Defteri
Dürüstlük Üzerine**

Yaşamın Kerteriz Defteri - Dürüstlük Üzerine adlı çizgili, sarı kâğıtlı defteri Cemil o gece okumaya başladı. Bir sayfa okudu, uykusu geldi. "El yazısı insanın uykusunu getiriyor" diye düşündü. Aslında bu düşünce de bir ladesçilikti, fark etmedi. Ertesi gün Aysen'i aradı. Aysen bir kafenin adresini verdi, oraya gelmesini söyledi. Cemil gün boyu heyecanlandı, Aysen'e açılmaya kararlıydı.

Aybahar'dan da vazgeçmemiştir ama Aysen'le birlikte olmak, onunla çıkmak istiyordu. Çıkmak istiyordu, ancak bunu nasıl yapacağını, dostluğu çıkmaya hangi cümlelerle çevireceğini bilemiyordu, içindeki suçluluk duygusunu ne yapacağını da bilemiyordu.

Cemil küçükken abisiyle birlikte annesinin sakladığı misafir çikolatalarını gizlice yedi. Bu, masanın üzerindeki çikolatayı yemekten farklı bir heyecan, gizli bir başarıma duygusu verirdi. Belki de gizlice planlayıp birisini ladeslemek gibi bir şeydi. Cemil, Aysen'i düşündükçe, açıkça fark etmese de benzeri bir heyecan duyuyordu. Aysen'le çıkma fikri, gün ışığında, apaçık ama gizlenmesi gereken bir zaferdi onun için.

Niçindi, anlamadı ama o gün Cemil'in canı gün boyu çikolata istedi.

Akşam buluştular, Cemil Aysen'in yalnız olacağını düşünmüştü. Yanılmıştı, yanında üç arkadaşı vardı. Grubu görünce Cemil, hem bozuldu hem rahatladı. Baş başa olamayacağız, açılmayacağım diye bozuldu, açılma zahmetinden kurtulduğu için de sevindi. Aysen'in yanındakiler okul arkadaşlarıydı, Necla, Ayla ve Semih. Cemil zaten kaskatıydı, kalabalığı görünce katı ötesi oldu. Hakkımda ne düşünürler, Aysen'le ilişkimize ne derler diye gergindi. Rahat gözükmeye çalıştı. Rahat gözükmeye çalıştıkça daha da gerildi.

Çektikleri gezi fotoğraflarını gösteriyorlardı birbirlerine. Masanın üzerinde bir dizi fotoğraf birikmişti. Uzak ülkelerin, uzak şehirlerin insanları, masadaki beş kişiye ve birbirlerine yakın duruyorlardı masanın üzerinde. O akşam Aysen'in arkadaşları da hem sandalyeleriyle hem davranışlarıyla yakın durdular Cemil'e. Fotoğraftaki yüzler doğaldı, onları çekenler de.

Cemil giderek rahatladı, bir ara, "Çok güzel resimler bunlar" dedi. Ayla, alışılmış bir hatayı kanıksamış bir tavırla ve hafif bir ses tonuyla düzelterek, "Fotoğraf" dedi.

Yüzü eleştirici değildi. Bundan sonra Cemil fotoğraf demeye özen gösterdi.

Necla'yla Semih Madagaskar'a, Aysen ile Ayla Kuzey Avrupa'ya gitmişlerdi. Masanın üzerinde okyanus vardı, fiyortlar vardı.

Necla torbasındaki her şeyi çıkarıp masanın üzerine koymuştu, çıkardıkları arasında Kerem Dölarslan'ın ince bir masal kitabı da vardı, 'Yeğenime aldım" dedi.

Ayla "Ahmet Altan'ın yeni çıkan kitabını okudunuz mu, En Uzun Geceyi" diye sordu. "Nefis!"

"Ukalâ bir adam o Ahmet Altan" diye karşılık verdi Semih.

"Neyini okudun?" diye sordu Ayla.

"Hiçbir şeyini."

"Ukalâ olduğunu nasıl anladın?" diye sordu Necla,

Semih:

"Fotoğraflarından belli oluyor, ukalâ bakıyor."

"Görüntü avcılığı yerine şimdi de karakter avcılığına mı başladın?" dedi Aysen.

Ayla:

"Yer yer Dostoyevski'yi geçmiş bence."

Semih:

"Yok deve!"

Ayla:

"Bence Dostoyevski insanı anlatır, bu, insanın içinden anlatıyor."

Semih:

"Bütün yazarlar, kendi içlerindeki anlatırlar." Ayla:

"Dünya görüşüne katılmıyorum Ahmet Altan'ın ama dünyayı görme ve gösterme şekli heyecan verici."

Necla:

"Kimi yazarlarımız bozuk cümleli ve tümünü okuyorum romanın, bakıyorum hiçbir şey kalmamış içimde. Sonra nasıl oluyorsa oluyor, dünya âlem bunun peşinde." (Yazarın Notu: Bu lafa nice yazar gibi ben de bozuldum. Kimi kastediyor bu çocuk acaba? Adı Necla, niyeti meçhul. Bir de yer veriyoruz bunlara sayfalarımızda.)

Semih:

"Ee, niye okuyorsun?" Necla:

"Bu kadar ünlü, mutlaka bir şey vardır içinde diye." Semih:

"Ünlüyse bir nedeni vardır, tamamen de boşuna ünlü olmaz kimse."

Ayla:

"Televizyonlardaki süper kaynanaların, daha evlenmeden kavga eden gelinlerin damatların ünlü olmasına da şaşmamalı o zaman."

Necla:

"Ben Ayşe Kulin'i beğeniyorum, inanılmaz kültürlü ve çalışkan bir insan."

Semih:

"Benim favorim Atilla İlhan."

(Yazarın notu: Benden söz ettikleri yok, okumuyorlar anlaşılır.)

Gruptan ayrıldığında Cemil kendini iyi hissediyordu. Çok fazla konuşmamıştı ama Aysen'in arkadaşlarıyla kaynaşmış sayılırdı. Aslında yeni tanıştığı kişilerle çabuk dostluk kurmaya alışık değildi.

Eve döndüğünde buluşmadan buruk bir tat kalmıştı içinde. Aysen tarafından kabul edildiğini ama bunun sınırlı bir kabul olduğunu, Aysen'in buluşmaya başkalarını da çağırarak ona "seninle sevgili değil, dost olmak istiyorum" mesajını verdiğini düşündü. Adeta Aysen'in evine davet edilmiş, ancak salona alınmamış, bahçede ağırlandı.

Cemil o gece huzursuz uyudu. Bölük pörçük rüyalar gördü. Zengin ve ünlü olmaya çabalıyordu ama olmuyordu. Çok sisli bir tepenin altında insanlar vardı, tepeye ise paralar saçılmıştı. Sis yüzünden insanlar Cemil'i göremiyorlardı. Cemil onları görüyordu fakat ayaklarının altındaki sis öylesine yoğundu ki, paraları toplayamadı. Sabah sıkıntılı uyandı.

O hafta sonu Cennetşehir'den Demir geldi. Arada, mevsimin orta yerinde, muayenehanesinin kapısına 'Tatildeyim' yazıp birkaç haftalığına İstanbul'a giderdi. Cemil çok sevindi. İstanbul'a yerleştiklerinden beri görüşmemişlerdi.

Cemil'in ağabeyi İhsan, Demir'i, Cemil'i ve Ayvaz'ı yemeğe götürdü o akşam. İhsan'la Demir uzun uzun çocukluklarından söz ettiler, yaptıkları tel arabaları, kızların oyunlarını nasıl bozmaya çalıştıklarını anlattılar. İkisinin de birer yeni sevgilisi vardı, onlardan söz ettiler, fazlaca derinleşmeden, gıyaben tanıştırdılar birbirlerine. Demir'in sevgilisi öğretmendi, bir haftalığına memleketine gidince o da İstanbul'a gelmişti. Cemil bir ara, sayfacı Raif ten, Yaşamın Kerteriz Defterinden söz etti, İhsan ilgilendi, Demir duymamış gibi davrandı. Sonra Ayvaz'la Güven Ticaret'teki güvensizliklerini dile getirdiler, İhsan endişeyle dinleyip, "Onlar sizi tetikçi yapacaklar. Tetikçi olmaya razı olmazsanız birilerini öldürtüp üstünüze atarlar. Hemen ayrılın oradan. Kim bilir, belki de Barbaros Özgüç'ü öldürecekler, hiç belli olmaz" dedi. Demir de aynı görüşteydi, İhsan'ı, "Sen bunları çok boş bırakıyorsun, başlarına bir iş gelecek" diye uyardı. Uzun uzun konuştular o gece. Ayvaz ve Cemil yine zengin olma, ünlü olma hayallerinden söz ettiler. İhsan, "Siz hep 'bir şey' olmak istiyorsunuz. Bir şey yapmak istemiyorsunuz" dedi, Demir kafasını salladı. Cemil: "Hayır abi, gerçekten bir şeyler yapmak istiyoruz" dedikten sonra Ayvaz'ı işaret ederek. "Bu bazen hayali ihracat, orman katliamı filan öneriyor ama çoğunlukla dürüst bir

iş kurmak istiyoruz. Hatta İnternet'ten dünyaya açılmaya, oralarda bir şeyler yapmaya bile çalışıyoruz."

İhsan:

"İyi de yavrum, bütün bunları bir şeyler olmak, zengin olmak için yapıyorsunuz. Hedefiniz zenginlik, size zenginlik getirecek herhangi bir işi yapmaya hazırsınız. Sevdiğiniz işi yapmak için değil, hedefinize ulaşmak için uğraşıyorsunuz. 'Yapmak' için değil, 'olmak' için uğraşıyorsunuz. Yeteneğine uygun olan, sevdiği işi yapan, hem ünlü olur hem zengin. Oğluna kız aramaya çıkmış annelere benziyorsunuz."

Cemil'le Ayvaz bu anne benzetmesine güldüler, biraz da rahatsız oldular. Gülmeleri daha çok rahatsızlıklarını bastırmak içindi.

"Amaçları oğullarına belli bir kızı istemek değildir" diye sürdürdü

İhsan, "Bir kız bulmaktır. Nice lise öğrencisi de öyle. Sınavda umduklarının üzerinde bir puan alınca, ziyan olmasın diye o güne kadar hiç düşünmedikleri bölümlere giriyorlar, puan ziyan olmuyor ama kendileri ziyan oluyorlar. Onlar da sizin gibi, istediklerini yapmak için değil, zengin ve itibarlı olmak için böyle yapıyorlar. Çevreyi ve kendini kandırmaktır bu. Potansiyellerini ziyan ediyorlar, yanlış bir yaşam biçimiyle başlıyorlar hayata."

"Abi haklısın galiba ne istediğimizi bilmiyoruz" dedi Ayvaz.

"Bakıp duruyoruz sürekli. Ne kimse görüyor bizi ne biz bir av buluyoruz."

"Maalesef öyle. Sen bir kartvizit göndermiştin bana, saklıyorum" diyerek cüzdanından bir kart çıkardı Demir:

"Bak Ayvaz'çığım ne yazıyor kartında: 'Ayvaz Açıkgöz - Serbest Meslek.' Ne demek şimdi bu serbest meslek? 'Ne iş olsa yaparım abi' demek. Senin işin yok mu aslanım? Üniversite mezunusun sen. Cemil senin kartın nasıl?"

"Aynı abi."

Cemil de, Ayvaz da üzölmüştü, kendilerini mahcup ve aptal hissetiler.

"Yahu çocuklar, biraz ileri gittik galiba. Kusura bakmayın" dedi Demir.

Ayvaz:

"Esağfurullah abi, asıl biz ileri gittik. Haddimizi aşık."

İhsan:

"Belki de aşmadınız haddinizi. Haddinize, hududunuza, ne bileyim kapasitenize ulaşamadınız. Daha iyisini yapabilecekken» bu dünyada bir şeyler yapabilecekken, yalnızca bir amaçla sınırladınız kendinizi.

Yapabilecekleri işlere odaklananlar, ufukların ötesine ulaşırılar.

Yalnızca amaçlarına,

örneğin paraya, üne odaklananlar,

kendilerine sürekli bir ufuk arayıp dururlar."

"Amaç sahibi olmak kötü mü abi?" diye sordu Cemil.

"Dışarıdan kaynaklanan amaçlar kötüdür" diye yanıtladı İhsan.

"Zengin olmak gibi. Senin içinden gelen, yeteneğinden, bilgiden kaynaklanan amaçlar ise iyidir.

Dışarıdan gelen amaçlar sana verilenlerdir. Senin rettiğin amaçlar ise kendine ve dünyaya hediyeindir."

Demir İhsan'da kaldı o gece, Cemil'le Ayvaz evlerine döndüler. Cemil uzun süre uyuyamadı, ağabeyinin ve Demir'in söyledikleri düşündü uzun süre. Zengin olma, ünlü olma konusunda bu konuşmadan nasıl yararlanabileceklerini düşündü, bilemedi. Uykusu kaçmıştı, Yaşamın Kerteriz Defterini aldı, birkaç satır okudu, uykusu geldi, uyudu. Az sonra sabah olacaktı. Hafta başı yepyeni bir sürpriz bekliyordu onları.

Pazartesi Güven Ticaret'e gitmek için yola çıktılar. Ayvaz otobüste geç kalacağız diye telaşlanıyordu. İşe geldiklerinde anladılar ki geç kalmamışlardı, erken de gelmemişlerdi. Tam zamanı da değildi. Güven Ticaret'le aralarındaki zamanlaşma sona ermişti. İşten atılmışlardı.

Kapıdaki güvenlik görevlisi birkaç kâğıt tutuşturdu ellerine, "Abi, muhasebe sizin çıkışınızı vermiş" dedi.

Güvenlik görevlisinin yüzünde bu durumdan utanma ifadesinin yanı sıra eğer kapıyı zorlayacak olurlarsa bırakmamaya kararlı bir ifade daha vardı. Ayvaz görevliye diklenir gibi oldu. Cemil utandığını hissetti, bu durumu gören birileri var mı diye etrafa bakmak istedi ama göz göze gelirlerse daha çok utanacağını fark ederek önüne baktı. Kapıdan ayrılırken hafif bir sesle, "Biz zaten ayrılacaktık" dedi. Kimse duymadı ama bunu söylemek Cemil'i rahatlatmıştı. Yerinde ve zamanında oynanan bir lades, öncelikle kişiyi rahatlatır bazen.

Durakta beklerken hiç konuşmadılar. Otobüste Ayvaz Güven Ticaret'e, Rasim Baba'ya sövüp saymaya başladı.

"Ama sıkıntılı zamanımızda kaç ay bize arka çıktı bunlar. Buna da şükür" dedi Cemil.

Aslında ikisi de işten ayrılmak istiyordu ama atılmış olmak gururlarına dokunmuştu. Ayrı ayrı "keşke birkaç gün önce ayrılmış olsaydık" diye düşündüler. Cemil,
"Vazgeçelim istersen, eve dönelim. Bu böyle olmayacak" dedi.
Ayvaz kararlı bir ses tonuyla,
"Vazgeçmeyiz. Bir defa geldik buraya. Ya ün ya para!" dedi. Onun tavrı Cemil'e de güç verdi, eve dönelim dediği için rahatsız oldu. Şimdi yeniden iş arayacaklardı. Daha da önemlisi, bilmedikleri bir tehlike kapıdaydı.
iki gün önce Satılmış Bey Rasim Babayı yanma çağırtmıştı.
"Artık şu Kaplan köpeği için bir tarih belirlesek Rasim, hani ne diyorlar ona, detli bir şey vardı" dedi.
"Vallahi hatırlayamadım Beyim, benim sekretere bir sorayım istersen."
'Yok yok, önemli değil" dedi Satılmış Bey. "Ha, geldi aklıma; ded layn (dead line) belirleyelim."
Rasim Baba:
"Evet beyim, ded layn'sız olmaz. Gününü, saatini belirleyelim de, anasını sattığının Kaplan'ı görsün gününü. Anam avradım olsun eğer vurdurmazsam onu."
Satılmış Beyin surati asıldı. Satma kelimesini kendi adı dışında duymaktan, özellikle anasını satma deyimini işitmekten rahatsız olurdu. Rasim Baba kındığı potu anladı.

"Yani lafın gelişi" dedi.
Satılmış Bey önemli değil anlamında başını hafifçe salladı.
Rasim Baba devam etti:
"Ben planı biraz değiştiresek diyorum."
"Nasıl olacak?"
"Şimdi, o iki oğlan var ya, Ayvaz'la Cemil, onlar vurmayacak.
Ama suikastta onların silah taliminde kullandıkları silahları bizim
çocuklar kullanacak. Üzerinde parmak izleri var, cinayet üzerlerine
kalacak."
"Hangi silahları kullandı onlar?"
"Güven Ticaret'te bir punduna getirip silah talimi yaptırdım onlara.
O silahlar işte."
"Aferin sana Rasim, iyi düşünmüşsün. Planın iyiye benziyor, bir de
işlerse."
"Valla hiç yolu yok Beyim, işleteceğiz. Bizim çocuklar vuracak, iş
bunların üzerine kalacak. Görünür bir zanlı oldu mu bizimkileri
kurcalamaz kimse."
"Bu iş garantili mi Rasim?" "Garantili Beyim." "Sigortası var mı?"
"Var, benim."
"Benim sigortamı attırmadan yap da, nasıl yaparsan yap."
"Emrin olur, Satılmış Beyim."

"Neydi adları?" "Ayvaz ve Cemil."

"Ha ha, işte onları suikast mahalline nasıl götüreceksin?"

"Bunlar iş kurmaya pek meraklılar, ayarladığınız birisi sizinle iş yapmak istiyoruz diye randevu verecek bunlara o gün o yerde.

Üzerlerine kalacak suç. 'Geçiyorduk uğradık, iş görüşmesine geldik' yutmaz hiç kimse. Şimdi önce bunları Güven Ticaret'ten attırayım ki bizimle irtibatları iyice kaybolsun."

işte bu konuşmadan iki gün sonra işten atılmıştı Cemil ile Ayvaz.

Dört gün sonra ise inanılmaz bir tesadüf eseri olsa gerek, televizyonda J.F.Kennedy adlı bir film izlediler. Filmde başkan Kennedy'nin öldürülmesinde Oswald'ın düzmece katil olduğu anlatılıyordu. O gece rüyasında Ayvaz kendini Oswald, Cemil ise savcı olarak gördü. Sabah rüyalarını birbirlerine anlattılar. Ayvaz, "Hayırdır inşallah. Şimdi biz bu rüyayı niçin gördük? içimde kötü bir his var, başımıza Oswald'lık bir iş mi gelecek ne. Başkasının cinayeti üstümüze kalacak" dedi.

Cemil hemen tahtaya vurup,

"Allah saklasın. Olmaz öyle şey. O filmi izledik diye gördük bu rüyaları" dedi.

Bu bir ladesçilik miydi, değil miydi, zaman gösterecekti besbelli.

Son günlerde mutfaklarının penceresine bir kumru konmaya başlamıştı. Ayvaz "Uğurdur, uğurludur", Cemil "Ekmek verelim" dedi. Ekmek ufağı koydular pervaza. Giderek başka kumrular, serçeler, güvercinler geldi. Kuşlar, güzeldi, sevimliydi. Bir gün bahçe duvarının üzerinde bir saksağan gördü Cemil. Bilemediği bir nedenden ötürü saksağanlara özel sempatisi vardı. Bir yerde saksağanların aslında orman kuşları olduğunu, ormanlar kayboldukça, şehirler doğal alanlara doğru genişledikçe saksağanların şehirlere yerleştiklerini okumuştı. Demir'le ve İhsan'la olan son konuşmalarından ve işten atılmalarından sonra, kendileri açıkça kabul etmeseler de bazı değişiklikler oldu Ayvaz ve Cemil'de. Bir defa Ayvaz, Barbaros Özgüç tarafından bir damat ve prens olarak seçildiği inancını resmen değilse de gayri resmi olarak terk etti. Artık bu prenslik işine yürekten inanmıyordu, hayali ihracat türü uçuk-kaçık fikirleri de büyük ölçüde terk etti. Cemil ise, nasıl zengin oluruz'dan, ben ne yapmak istiyorum'a belli belirsiz bir hızla kaymaya başladı. Ne yapmak istediğini keşfetmek istiyor ama henüz bilmiyordu. Bu arada Cemil annesiyle sık sık telefonla görüşüyordu. Aybahar konusunda bir gelişme yoktu. Aysen'le arkadaşlıkları ise bir nekahet dönemi belirsizliğiyle, suda kalan izler misali belli belirsiz bir çizgide seyrediyordu. Hani bazen, hastalık öncesi veya hastalık sonrası, var ile

yok arası bir kırıklık sarar vücudunuzu, ne tam sağlamsınızdır ne tam yatağa düşerseniz. Adını açıkça koyamadığınız bir vücut hali içindesinizdir. İşte Cemil'in hali de öyleydi. Ne uzaktaydı Aysen, ne sevgili. Değer veren, dinleyen ama elini vermeyen, tam tanımlanmamış bir dostluktan Aysen'inki. Oysa Cemil'in bir sevgiliye ihtiyacı vardı. Cinsel ilgilerini büyük ölçüde bastırmıştı. Evleneceği kızla evlilik öncesinde yatmayı, cinsel ilişki kurmayı hayal bile etmezdi. Cemil'in yalnızca elini tutup dolaşabileceği, seni seviyorum diyebileceği, bağrına basabileceği ya da başını dizine dayayıp uyuyabileceği, sıkıntılarını paylaşabileceği bir dosta, bir flörte, vücut iklimini tam sarıp sarmalamasa da, kalbinin havasını değiştirecek, başında bahar rüzgârları estirecek bir sevgiliye ihtiyacı vardı.

Aysen ise, tanıyı yeterince belirgin olmayan bir arkadaşta Cemil'in gözünde.

Bir pazar vapura binip adalara gittiler Aysen'le birlikte.

Yakınlaşmak için çok uygun bir fırsattı ama olmadı. Ya Aysen görünmez bir mesafe koyuyordu araya ya da Cemil tanımlayamadığı, ayırdına varamadığı bir durağanlık içinde, bir uzak duruş duvarının gerisinde duruyordu.

Yolculuk sırasında ikisi de keyifliydi. Birer simit alıp parça parça martılara attılar. Elinizdeki lokmayı havaya fırlattığınızda, vapurun peşinden gelen bir martı havada kapıyordu onu. Cemil bir an martıyla arasında görünmez bir bağ kurulduğunu hissetti. Simit parçasını attığında, bir saniyeliğine havada, belli belirsiz bir yay çiziliyordu eliyle martı arasında.

Vapur Kınalı'ya, Burgaz'a ve Heybeli'ye uğradı. Heybeli'de indiler. İki yanında bazıları eski, bazıları restore edilmiş evlerin dizildiği Refah Şehitleri Caddesi boyunca, caddeyi dallarıyla örten çamların altında yürüyerek Halki Palas'a geldiler, balkonunda çay içtiler. Manzara nefisti. Lobiyi de beğendiler.

Sonra faytonla küçük bir tur atarak iskeleye geldiler. Aysen bu adalara niçin Prens Adaları dendiğini, adaların jeolojik tarihini, Halki'nin anlamını, adanın bir bakır kütlesi olduğunu anlattı. Cemil onu ilgiyle dinlerken, bir yandan da ağaçlara, kuşlara, başıboş köpeklerle meraklı, neşeli gözlerle bakıyordu. Bir ara faytoncuya durmasını söyledi. Yolun kenarında toprağın dışına taşmış küçük kümeler halinde bakır yığınları görmüştü. İnip baktılar. Cemil, Aysen'in kültürünü, kendine güvenini, Aysen ise Cemil'in çocuksu yaşama sevincini, sürekli bir noktadan diğerine kayan ilgisini çekici buluyordu.

Vapurla Büyükada'ya geçtiler. Orada olanlar oldu. Cemil kaşla göz arasında eşekçileri keşfetti ve görülmemiş bir keyifle eşeklerin arasına girip kafalarını okşamaya, yüzünü başlarına sürmeye başladı. Aysen ilgiyle izliyordu onu. Cemil'in hayvanları böylesine sevmesi önemli bir meziyetti Aysen'in gözünde.

İki eşek kiralamak istediler, eşekçi ikram olsun diye "Bir tane kiralayın, birlikte binersiniz" dedi. Cemil "Hayvana ağır gelir" diyerek kabul etmedi.

Eşeklere bindiler. Eşekçi ellerine birer değnek verdi, "İnatçılık ederse vurursunuz" dedi. Çubukları almadılar. Yolda yan yana giderken Cemil Aysen'e,

"Keyifle gezelim diye bindik. Bizim keyfimiz olacak diye hayvana vurmak niye" dedi:

"Birileri, sürekli sırtına alıyor birilerini, bir de eziyet etmemeli.

Haydi deh, deh!"

"Deh, deh!"

Eşekleri dörtmala koşturmayı başladı. Başka binenler de vardı, ellerindeki değnekleri sürekli vuruyorlardı. Onların eşekleri koşmadı.

Yine iş arıyorlardı. Bu arada Cemil içinden lades oynamayı büyük ölçüde azaltmıştı. Geceleri Raif'in verdiği kitabı okumaya çalışıyordu. Çok uğraştı, kitapta ilerleyemedi. Varoluş, Ahlak ve Ölümün dili anlaşılırdı ama nedense zor geldi Cemil'e. Sonunda uğraşıp Kerteriz Defterim bitirdi. Defter Cemil'i derinden etkiledi. Bazı sayfaları kopmuş ya da silinmişti, sağlam sayfalarda şunlar yazılıydı:

YAŞAMIN KERTERİZ DEFTERLERİ
ALTINCI DEFTER
Dürüstlük Üzerine
Giriş

Ben, İstanbul'dan Ahırkapılı Ayyaş Ahmet. Sonuncu defterime başlıyorum. Kendimi tanıtayım önce. Evvelki defterlerde de tanıttım gerçi ama her biri ayrı ellere düşerse diye yeniden tanıtayım dedim.

Ben, Ahırkapılı, iri yapılı Ayyaş Ahmet. Sultanahmet'ten Cankurtaran'a doğru, çingene mahallesinin aşağısında, (çingenelere Roman diyor nicesi, bence bu bir kandırmacadır, çünkü çingeneler Roman değil, çingenedir ve çingeneler en az herkes kadar saygıdeğerdir) Barbaros Paşa'nın leventleri için yaptırdığı kışlanın temelleri üzerine Armada Otel yapıldı.

İşte o otelle deniz arasında, surların tam dibinde nice ayyaş yaşar dört mevsim. Her birinin mekânı vardır. Tapusuz mekânlardır bunlar. Tapusuz ama tapuları yüreklerde tescilli. Kıyıdaki kayalar arasına avuçla toprak taşıyıp çiçek dikmiştir kimisi. Avuç kadar bahçelere çiçek dikmişlerdir. Güneş batarken, rakı içerken, anason kokusuna karışsın diye kokulan, ıtır, fesleğen, nane dikmişlerdir. Dört mevsim burada yaşarlar. Yaşarız. Yaz kış, denize girerler, gireriz. Uzun donları vardır, illâ donsuz dolaşmazlar, dolaşmayız. Çoğu gece gündüz burada. Ben yalnız gündüzleri gelirim. Havaalanından (ben uçağa hiç binmedim) Eminönü'ne doğru arabayla geçenler, halimize bakıp bizi yaşamda yenik düşmüş zannederler. Evet, çoğu evden, işten atılmıştır bu ayyaşların ama yoldan geçenler bilmezler ki bu yenik düşmüş erkekler, kayalar arasındaki bir avuç toprakta, ıtır kokulu, yosun kokulu, anason kokulu yaşamı teneffüs ederler. Ve, dalgalara, egzoza, yoldan geçen meraklılara, dikkatlılere, dikkatsizlere ve her şeye direnen o inatçı otlar gibi, kendi dillerince ve gönüllerince yaşamayı becerirler.

Ey dikkatli okuyucu, anason anason dedim diye, bu mıntıkada bol bol rakı içilir zannetme. İnce belli cam bardakta içilen rakı, balığın ve denizin raconudur gerçi. Ama daha çok şarap içer buranın halkı. Malum, rakı pahalı.

Bendeniz Ahırkapılı Ayyaş Ahmet. Bugüne kadar hiç içki içmedim. Şimdi siz çelişki gördünüz belki, içmeyen ayyaş tuhaf geldi. Ama bütün çelişkiler misali bunun da bir açıklaması var. Ahırkapılı, surdipli bütün yarenlerim ayyaşdır. İçlerinde tek içmeyen benim. İçen çok, içmeyen tek olunca, çoğunluktan ayırt edebilmek için bana Ayyaş dediler. Doğru değil ama işlevsel. Birbirlerine ayyaş deseler doğru olurdu

ama işe yaramazdı. Benim ayyaşlığım, toplumda en akıllıya deli denmesi veya ne bileyim, bir grup memur içinde bir tane rüşvet kabul etmeyen varsa ona 'şerefsiz' denmesi gibi bir şey. Adil değil ama anlaşılabilir bir durum. İşte ahlak burada başlıyor sanırım. Toplum, ya adil olanı ya kolayı seçer. Toplum ya dürüstlüğü ya işe yarayanı, işine geleni seçer. Bu defter dürüstlük üzerinedir. Unutmadan ekleyelim, tahsilim tatminkârdır. Hatta rüya kadar eski zamanlarda galiba müdürdüm İstanbul'da. Yaa, nereden nereye.

Deftere Dair

Öteki defterler zenginlik, güç, aşk, mutluluk, şöhret üzerineydi. Sonuncusu dürüstlük üzerine.

Avlara ve Oltalara Dair

Kalbi kavgaya meyilli insan evlâdı, doğaya bakıp şu mesajı aldı: "Yaşamak için öldüreceksin." Oysa doğada şu mesaj da vardır: "Yaşamak için yaşatacaksın." Timsahların dişlerinde, gergedanların sırtında kuşlar yaşar. Arılar, karıncalar birbirleri içindir; kimi fidanların çekirdeği kuşların midesinden geçmeli; doğadaki bitki örtüsü ile hayvanların kürkü karşılıklı yaşatır birbirini. Doğada birlikte yaşamak da vardır ama insan avlanmayı hakkı olarak görür. Güçlüyüm, öldürebilirim diye düşünür. Öldürme eylemi kadar, öldürme şeklidir beni yaralayan. Bence, bana doğrusu, tüfekte adam vuran dürüst bir saldırgan. Oysa tuzak kuran veya oltayla avlayan, dürüst olmayan bir saldırgan. Bir yiyecek, bir balığın hasretle beklediği, hak ettiği bir şeydir. Balıkçı balığın bu hakkını oltayla uzatır balığa, önce kandırır sonra öldürür onu. Kimi ekmek parası için kimi stres

atmak, sinirlerini yatıştırmak için avlanır. Kanca balığın boğazını yırtıp çıkarken sen sakinleşirsin. Balıklar, kanmış, yenilmiş, yenmiş canlılardır.

Olta, bir geriye bir ileriye, kandırmaya müsait bir zikzak çizip havada, bir yanı kamış, bir yanı misina, bir ucu denize değen bir V gibidir. Olta bir V'dir insan ile balık arasında, lades kemiği gibi bir V, bir kandırma işareti.

Kerteriz Defterlerine Dair

Eski İstanbul'da balıkçılar, hangi balığın, hangi mevsimde, denizin neresinde avlanabileceğini, haritalarla göstererek defterlere yazarlarmış. Kerteriz defterleri denilen bu defterleri, avlandıkları dönemlerde kimseye göstermez, denizden ellerini eteklerini çektikten sonra satarlarmış. Bu durumda bir kerteriz defteri, ikinci kez sömürmek demekti denizi, size ait olmayan ülkeleri sizden sonra birilerine para karşılığında devretmek gibi Ben denizin değil, yaşamın, yaşamımın kerteriz defterini sunuyorum sizlere, ne başkasına ait bir şey satıyorum ne benimle ilgisiz bir tek düşünce var bu defterin içinde.

I. Olta

"Zıddını açıkça söyleyemediğin kelimeye en fazla ihtiyaç duyarsın belki de."

Genç insan, bunun üzerinde düşün. Bakalım ne gelecek aklına, ne çıkacak oltana.

I. Oltanın Cevabı:

İnsanlar durup dururken zengin olmak, mutlu olmak, ünlü olmak isterler. Bunlara ihtiyaçları vardır. Ama durup dururken dürüst olmak istemezler. Zaten dürüst olduklarını düşünürler, özellikle dürüstlüğü aramazlar. Oysa en çok dürüstlüğü

ihtiyaçları vardır ve ne ilginçtir ki o altı kelime içinde zıddını açıkça söyleyemedikleri tek kelime dürüstlüktür. "Başarılıyım, glym, zenginim, mutluyum, aşığım" derler. Kimisi ise bunlar bende yok diye yakınır, "Başarısız oldum, gücüm yok ki, fakirim, mutsuzum, kalbim boş" derler ama hiçbiri ortaya çıkıp da "Kadere bak yahu, ne yazık ki kâğıtyım, ahlaksızım" demez. İlk beşinin zıttı bende var diye esef edebilirsiniz ama dürüstlüğün zıttı bende yok diyemezsiniz. Çünkü ilk beşini başkaları elinizden alabilir, parayı aşkı sizden esirgeyebilirler ama dürüstlüğü elinizden almazlar, onu siz verirsiniz. Dürüstlük bir kişisel tercihtir, dürüstsüzlük de.

Aslında kimse dürüst olmak zorunda değıldir. Dürüstlük iše de yaramaz. İnsan durup dururken niçin dürüst olmak istesin? Güçlü, zengin, mutlu olmak isteyen çoktur. Yalnızca enayiler durup dururken "Ben dürüst olmak istiyorum" der. Dürüst olmak isteyen ya saftır ya da dürüst olmak zorunda kalmıştır. Çoğunluk böyle düşünüyor. Bazen ben de.

İşte böyle, zıddını açıkça syleyemediğın, zıddına sahip olduğın için esef edemediğın tek kelime dürüstlüktür bence ve en çok ona ihtiyaı var toplumun.

Şahsıma Dair

Ben hepinizden, herkesten daha dürüstüm. Bütün kâğıtılardan çok daha dürüstüm. Çünkü harbiden söyleyeyim, ben kâğıtının tekiyim, dürüst değılim. En dürüst adam dürüst olmadığını söyleyendir. Evet, hâşâ huzurdan, huzurum kaçacak ama söyleyeyim. Ben dürüst değılim, cümle âlemi kandırırım. Şimdi siz, "Ben Giritliyim, bütün Giritliler yalan söyler" diye bir şey duymuşsunuzdur, bu yüzden kendinizi filozof sanırsınız. "Burada bir dilemma var" dersiniz, halt edersiniz. Sizin mantığınız bütün Giritlileri bağlamaz,

az ötede Giritli restoran var, komşulara karşı ayıp edersiniz. Bu bir. İkincisi, ben dürüst değilim, kandırırım dediysem, bu sözümün de bir kandırmaca olduğunu, aslında benim dürüst olduğumu, eğer dürüstsem, demek ki dürüst olmadığımı, bütün bunların bir ikilem, dilemma olduğunu, benim boşa olta salladığımı düşünmeyin.

Bakın: Bende ne dilemma var ne dilencilik. Ne topluma yalakalık ne incelik. Ben herkes gibi üçkâğıtçı birisiyim. Ben kandırırım, aldatırım. Amiri, memuru, vatandaşı, müsaadesi nispetinde devleti, müsaade etmese de evdeki karıyı, konu komşuyu, bir punduna getirip şahsımı aldatırım, aldattım. Adım bile hafiften kandırmaca: Ayyaş Ahmet. Oysa içki içmem asla. Ayyaş olsaydım eğer Tövbekar Ahmet dedirtirdim belki de.

Hayatım acılar içinde geçti. Dinlemeye yürekler dayanmaz, yüreksizler dinlese de anlamaz.

Doğumum zor bir doğum muydu bilmem ama hayatım zor oldu gerçekten. Yedi yaşında yatılı okula koydular beni. Sekiz yaşında annem evden kaçtı. Niye kaçtı, anlamadım. Sonra "Annen kötü oldu" dedi komşular.

Annem kötü olmuştu. Çuvallar, taşlar hafif gelir sırtına, hayatta bundan ağır bir yük olamaz bir çocuğa. Ezildim o zaman. Şimdi kırk yaşındayım. Ne bir üzüntüm var ne bir yüküm. Annem evden kaçmadı, kötü olmadı. Yalnızca derin bir soluk almak istedi dünyada, dünya izin vermedi ona. "Toplumdan izinsiz soluk alırsan, soluksuz bırakır toplum seni." Şimdi ben ne zaman annemi hatırlasam denize girerim, Temmuz ya da Şubat olduğuna aldırmadan. İyi gelir bana bu deniz, bu liman. Soğuktan titreyerek denizden çıkanların ağladığı görülmemiştir bu dünyada. Bu şehirdeki bütün havlular, bana annemi hatırlatır.

Yatılı okula koydular beni. Tahsilim oldu hallice. Tahsil, talih getirir bazen ama her zaman değil.

Öğretmenlik yaptım bir süre. Sonra memur oldum bir devlet dairesinde ve bir gün müdür yaptılar beni.

İki tür müdür vardır. Mesul müdürler, mesul olmayan müdürler. Ben mesul müdür olduğumu sanıyordum ama benim mesuliyetsiz müdür olduğumu düşündüler. Hükümet değişti, beni mesul müdür yaptılar, hükümet yeniden değişti, işten attılar. Bata çıka yürür bu ülkede memurlar, hükümet değiştikçe bir alçalır bir yükselir kaderleri. Memuriyet yaşamındaki seyirleri bir sinizoidal eğri. Bir taze memuru müdür yapar bir hükümet, sonra gelen hoşlanmazsa mezarlığa bekçi yapar meselâ.

II. Olta

"Karanlık hırsızın patronu değil, dostudur. Karanlık doğurmaz, doğurtur."

Genç adam, genç kadın, bu cümle üzerine düşün. Bakalım ne gelecek aklına, ne çıkacak oltana.

II. Olta'nın Cevabı

Bir zamanlar hizmetlerinin karşılığını alamayan memurlar zimmetlerine para geçirirler diye düşünürdüm. Nicesi der ki "Çocuğu aç bırakma, hırsız olur". Çalıp çırpan, vergi kaçırın nice beyzade dedi ki, "Herkes yapıyor bunu, devlet hırsızlığa itiyor vatandaşı, af çıkarıyor. Devlet çaktırmadan göz kırpmıyor, zemin hazırlıyor kaçakçılığa, vatandaş da çarpıyor. İşte bu ortamdan ötürü, vatandaş çalışıyor, vergi kaçırıyor". Belki ama yanlış sebep-sonuç ilişkisi. Ortamdan ötürü olmuyor hiçbiri. Ortam, zemin hazırlıyor en fazlası. Ortamı mazeret olarak gösteren, mazereti arkadaş edinir istemeden.

Hırsızlar hep karanlıkta girdi. Hırsızlığın sebebi karanlık mı şimdi? Hırsız zaten girecekti, karanlık sadece ona fırsat verdi. Ortamdan ötürü ahlaksızlık çıkmaz ortaya. Bozuk ortam, kuralsızlık, yalnızca davetiye çıkarır hastalığa. Direnciniz düştüğü için yatağa düşmezsiniz. Direnciniz düştüğünde, içinizdeki mikrop meydana boş bulur da kendine, o yüzden hastalık gelir size. İşte ahlaksızlık da böyle. Direnci düşük ortamları bekler kendince. İşte bu yüzden, Freud'un dediği gibi karanlık hırsızlığın sebebi değil, dostudur. Karanlık doğurmaz, doğurtur.

Anneme Dair

Yedi yaşındaydım. Bir cuma günü annem beni güzelce giydirdi. Sonra öptü, çok öptü. Ben de onu öptüm mü? Hiç hatırlamıyorum. Şu an, onu öpüp öpmediğimi hatırlıyor olmayı, daha doğrusu, öptüğümü hatırlıyor olmayı o kadar isterdim ki. Hiç hatırlamıyorum. O beni uzun uzun öptü. Niye öptüğünü anlamadım. Öperken ağlıyordu. Babamdan dayak yediği için ağladığını düşündüm. Sonra birkaç çamaşırımı bir bohçaya attı. Elimden tuttu, bir okula götürdü, ben bahçede oturdum, o içeri girdi. İki kız seksek oynuyordu. Arada bana baktılar. Elbiselerim kötü olduğu için utandığımı hatırlıyorum. Annem dışarı çıktı. Karşıma geçti, başımı göğsüne bastırıp uzun süre sarıldı bana. "Geri geleceğim" dedi ve gitti. Öyle hareketsiz baktım arkasından. Annem bir daha hiç gelmedi. Ben her cuma, o bahçede onu bekledim. Geleceğim demişti. Gelmedi.

O yıl ikiye geçtim. Babam geldi, eve götürdü beni. Annem yoktu. "Annem nerde?" dedim. "Annen kaçtı. Bir daha o kadının adını ağzına almayacaksın" dedi. Bir daha hiç konuşmadık annemle ilgili. Babamdan korkardım.

Komşunun oğlu İbrahim abi vardı, benden üç yaş büyüktü. Birkaç gün sonra bana "Senin annen kötü oldu. İstersen onu vurabilirsin" dedi. Sesimi çıkarmadım. İbrahim abinin aptal olduğunu düşündüm. Benim annem çok iyi bir anneydi, kötü değildi. İki halam vardı. Onlar da annemin kötü kadın olduğunu söylediler. Bu yüzden onları hiç öpmedim.

Sonraki günler, ya babam gidip annemi bulur da vurursa diye korkmaya başladım. O yaz tatilinde çok uslu oldum. Babam ne dediyse hemen yaptım, sinirlenip de gidip annemi vurmasın diye. Sayma huyum o yaz başladı. Dükkânların tabelalarındaki harfleri saymaya başladım. Sayarsam annem eve dönecek gibime geliyordu. Çok saydım, annem dönmedi.

Komşumuz Hacer Teyze vardı. Annem onu severdi. Hacer Teyze annem için hiç "kötü" demedi. Bir gün ona annem niçin kaçtı diye sordum. "Annen seni de kardeşini de çok seviyordu. Baban çok döverdi onu, o yüzden kaçtı. Yoksa sizi bırakmak istemezdi" dedi. Ben o yaz, annemi özledikçe Hacer Teyze'ye sarıldım. Kız kardeşim beş yaşındaydı. Sanırım annesini özledikçe o da gelip bana sarılıyordu.

Bütün bunlar gerçekten benim başımdan mı geçti, yoksa bir romanda, filmde mi gördüm? Bazen kuşku duyuyorum. Hepsinin yalnızca bir hayal olmasını o kadar isterdim ki. Bütün bunların, benim başımdan veya başka herhangi bir çocuğun başından geçmemiş olmasını o kadar isterdim ki. Ancak ne yazık ki bu anlattıklarım dünyada bugüne kadar en az bir

çocuğun başından geçti. Eğer bir tek çocuğun başından geçmiş ise herkesin başından geçmiş demektir, benim de. İnsanlar çok kişidir, insanlık bir kişi.

III. Olta

"Dürüstlikle insan arasındaki en büyük engel insanın kendisidir."

III. Oltanın Cevabı:

Ruh-beden, id-süperego ikilemi insanları sürekli rahatsız etti. Bir rivayete göre Yüce Tanrı sürekli affedince insanları, melekler itiraz etmişler, 'Ey Rabbimiz, bunca nimetine nice nankörlük eden bu insanlara niçin bu kadar hoşgörölü davranıyorsun?' demişler. O da demiş ki 'Onlarda olan mizaç ve tabiat, hevâ ve heves sizde olsaydı, siz yapmaz mıydınız?' Sonra da itiraz eden melekler arasından Hârut ile Mârut'u seçmiş, sınav için Dünya'ya göndermiş. Melekler Babil'de çok güzel bir kadın olan Zühre'yi görmüşler ve insanlar yapmamaları gereken neler yapıyorlarsa, aşağı yukarı onları yapmışlar. Kıssadan hisse, insanda bu hevâ ve heves, bu iştah, bu iştîyak bulundukça, onu dürüstlükten uzaklaştıracak bir dış sebebe ihtiyaç olmayacaktır. İnsanı yoldan çıkaran yol değil, insanın kendi ayaklarıdır. Ancak ayaklarınıza da tam kıyamazsınız, sizi onlar yoldan çıkarır ama ayakta tutan da onlardır. İnsan beyni bilimi ve sanatı bu seviyeye getirdi ama aynı insan beyni canlı maymun beyni yemeyi de keşfetti. İçimizdeki engel bizi hem büyüttü hem bu hallere düşürdü.

Bir Tuhaf Maça Dair

Babam annemi çok döverdi. Annem zayıf bir kadındı-Babam benim gibi iriyarı. Kırk yıl sonra düşünüyorum da, çok tuhaf bir maç vardı aralarında. Bir boks ringi düşünün:

Hafif sıklet ile ağır sıklet karşı karşıya. Hafif sıklet annem, ağır babam. Hem sıklet farkı var hem cinsiyet farkı aralarında. Kural şöyle:

Ağır sıklet tokat, yumruk, tekme atabilir. Ama hafif sıklet ona vuramaz. Hafif sıkletin vurması hem mümkün değildir hem geleneklere, göreneklere aykırıdır. Hafif sıklet tek bir tokat atacak olsa ağır sıklete seyirciler "yuh" diye bağırırlardı hep birlikte. Sonra hakemsiz bir maçtır bu. Ağır sıklete "Yeter, geri çekil!" diyecek kimse yok ringde. Süre, ağır sıkletin keyfine göre. Başlama ve bitiş gongu da onun elinde.

Tekmeler ve yumruklar karşısında hafif sıklet ringden dışarı atsa kendini, seyirciler (bunlar seyirci, toplumun seyircileridir) "Vay adî kadın, evden kaçtı!" diyecekler. Hafif sıklet kendini ringden dışarı attığında bir erkeğin kucağına düşerse seyirci "Vay orospu, kötü oldu!" diyecek. Herkes iyi, namuslu, bir tek bu yenilmiş kadın mı orospu?

Ey süresiz ve hakemsiz bir maçta yenik düşmüş kadınlar, ellerinizden ve ayaklarınızdan öpesim var, kendini namuslu sanan ağır sıkletler ve onların ahlaksız alkışçıları, içinizde tek "iyi" annemdir, içinizde tek "dürüst" annem var.

IV. Olta

"Ahlak hep güçlüden yanaysa, ahlaksız olmak en büyük ahlaktır bu dünyada."

IV. Olta'nın Cevabı

Dördüncü oltanın cevabı, bir önceki bölümde, boks maçı teşbihinde verildi. Umarım oradaydınız, okudunuz. Ve umarım galibi alkışlayanlar arasında siz yoktunuz. Evlerdeki, şirketlerdeki, ülkelerdeki savaşları seyreden aptal ve ahlaksız seyirciler arasında, umarım siz yoksunuz. Sizler çoksunuz

ama az çıktı sesiniz. Aslında siz yoktunuz. Sorumlusunuz ama yoktunuz.

Ey akıllı hanım, akıllı adam, Yaşamın Kerteriz Defteri'n-de sana verdiklerimle yetinme. Balıkçının kerteriz defterinde, kayalık nerede, balık nerede, basitçe belirtilmiştir çizgilerle. Yaşamın Kerteriz Defteri ise ne basit bir haritadır ne bir bakışla anlaşılabilir. Orada, hangi karanlık sudan, ne çıkaracağın sana kalmıştır.

Evliliğime Dair

Ben evlenip ayrıldım. Eşimle birbirimizi aldattık sürekli. Ne bir başka kadın vardı ne bir başka erkek. Kendimizi aldattık ve birbirimizi.

İki tür aldatma vardır. Birincisi şudur: Evli bir insan bir sevgili bulur. Bu tür aldatmalar, bir ruhsal sorun, bir semptom sayılmalı. Eşi aldatmak anneye yalan söylemekten ne kadar farklı? Kırk yaşında evli insanlar eşlerini aldatırken, koltukların arkasında saklanmış çocuklar gibi işler çeviriyorlar. Bir de ikinci tür aldatma var, o da bizdeki. Bizim evlilik dışı ilişkimiz olmadı. Eşim beni kendisiyle aldattı, ben de onu kendimle. Bakın şöyle: (Defterin bu bölümünde sayfalar yırtılmıştı.)

V. Olta

"Anneler babalar, yalancı çobanı boşuna suçladılar. Niçin? Düşün!"

V. Olta'nın Yanıtı:

(Şimdi siz "Bir cevap diyorsun, bir yanıt, tutarlı yaz" diyeceksiniz. Efendiler, Türkçe elden gidiyor sessizce. Bütün

tabelalarda dil tutarlı ve İngilizce. Bu tutarlık yaramıyor işe. İster cevap de, ister yanıt, dili tutarlık kurtarmaz, sevmek kurtarır bence.)

Yalancı Çoban hikâyesi: Bir köyde adamın birini çoban diye tutmuşlar. Bir gece bu çoban "Koşun, sürüye kurtlar geldi!" diye bağırmış. Koşup gelmiş köylü, bakmışlar bir şey yok. Anlamışlar ki kötü bir şakadır bu. Çoban bu şakayı iki defa daha tekrarlamış. Bir başka gece sürüye gerçekten kurtlar gelmiş. Çoban "İmdat kurtlar geldi!" diye bağırmış ama köylüler bu kez gitmemişler, bu yine yalan söylüyor demişler. Kurtlar sürüye büyük zarar vermiş. İş işten geçtikten sonra köyün ihtiyar heyeti oturup düşünmüş. Muhtar "Bütün suç çobanda" demiş. Heyetten bir ihtiyar "Asıl suç bizde, birkaç defa kandırıldıktan sonra atmalıydık bu çobanı işten" demiş. Muhtar "Atmak istedik ama yerine kimse talip olmadı" diye karşılık vermiş. İhtiyar "O zaman biz bu zararı hak ettik" diye karşılık vermiş.

Kıssadan hisse: Nice tüccardan, politikacıdan kazık yer de bazı dürüst insanlar, kendileri o işleri yapmazlar, basit görürler, başkaları yapsın isterler, başkaları yapınca da "Kazık yedik" diye sızlanıp dururlar. Dürüstler uzak kaldıkça yönetimden, üçkâğıtçılar ayrılmaz yerinden.

VI. Olta

"Dünya mı dadaşı tanır, dadaş mı dünyayı?"

VI. Oltanın Yanıtı:

Dadaşın birisi, Erzurumlu olur kendisi, şehirlerarası yolda çay içmek için inmiş otobüsten mola yerinde. Çaya giderken bir tek kendi otobüsü varmış Dadaş Turizm diye, çay içip de dönünce bir de görmüş ki üzerinde Dadaş Turizm

yazan altı otobüs yan yana. Kendi otobüsünün plakasına bakmadığı için otobüsünü bulamamış. Tam o sırada da otobüsler kalkmaya hazırlanıyormuş, dadaş telaşla otobüslerden birisine binip şoförün yanında durmuş, yüzünü yolculara çevirip "Dadaş, hele bir bakın bakayım, ben bu otobüsün yolcusu muyum?" demiş. Bu hikâyeyi öğrendiğimden beri arada bir şu geçiyor içimden, bir gün kalkıp yüksek sesle "Hele kardeşler, bakın bakayım, ben bu dünyanın insanı mıyım?" diye bağırarak yüksek sesle.

Evet öyle şeyler oluyor ki bu dünyada, gazetelerde, televizyonlarda seyrediyorum, ya dünya bana yabancı ya ben dünyaya yabancıyım. Bu saldırganlıklar, bu eziyetler, bu aptallıklar, beni dünyaya yabancı kıldılar. Ülkemde hâlâ nice yerler var ki, kadın kız doğurdu mu üç yemek vermiyor ailesi, kapı pencere kırıyor kiminin kocası. Bu ne iş Yarabbî? Sorsan kadere inandığını söyler hepsi, peki bu kız çocuğunu Allah vermedi mi? Ey Allah'ım, ben bu şehrin, bu ülkenin, bu dünyanın insanı mıyım?

VII. Olta

"Doğan her çocuğa dünya açık bir çektir. Büyüdüğü zaman bazıları nakit öder borcunu, bazıları karşılıksız bir çek sunar dünyaya, bazılarına ise haciz gelir, kendi varlıklarını satarlar ödemek için borçlarını." Bu ne demek şimdi? Dinle:

VII. Olta'nın Cevabı

(Sayfanın ve defterin geri kalanı silinmişti. Çay gibi bir şey dökülmüştü üstüne.)

Bu defter neyin nesiydi, Cemil bilemedi. İçindekiler tanıdık gelmişti, Demir'in ve Raif'in sözlerini hatırlatan yerler vardı, nasıl olur diye düşündü, bana gelmeden okumuş olabilirler dedi içinden. Ama her ne olursa olsun, defterden çok etkilenmişti, defterin yazarı Ayyaş Ahmet'i merak etti, izleyen günlerde Sultanahmet'e gidip aramaya karar verdi. İşsiz oldukları, iş aradıkları bir zamanda, işini gücünü bırakıp, iş aramayı bırakıp koca İstanbul'da bir defterin yazarını aramak biraz gereksiz, daha çok da ayıp geldi Cemil'e, yine de Sultanahmet'e yollandı.

Sultanahmet'te Fener'i, Cankurtaran'ı buldu, Bizans'tan, Osmanlıdan kalma surlar boyunca yürüdü. Ayyaş Ahmet'i arıyordu. Niçin aradığını, bulunca ona ne söyleyeceğini bilmiyordu ama içindeki bir ses onu bulması gerektiğini söylüyordu. Ayyaş Ahmet sanki ona bir şey söyleyecekti, bir tür mşit olacaktı, masallardaki ihtiyar bilgiler gibi onları içinde bulundukları sıkıntıdan, kısırlıktan çekip çıkaracak bir sır verecekti.

Cemil, Ayyaş Ahmet'in onları içinde bulundukları sıkıntıdan, kısırlıktan kurtaracak bir mşit olacağına, onlara bir sır verip aydınlığa çıkaracağına inanıyordu. Hayatında ilk kez bir mşit arayışına girmişti.

Ayyaş Ahmet'le konuşması gerekiyordu. Saatlerce ona benzeyebilecek birini, o tipte bir adamı aradı durdu. Sur dibinde yol ile deniz arasına yerleştirilmiş kayaların üzerinde, gündüz vakti içki içen ayyaşlar, berduşlar vardı. Soğukta soyunup üzerinde bir tek donla denize giren birkaç yaşlı adam gördü. Uzaktan selam verip "Ahmet Bey siz misiniz?" diye sordu. Hiçbirisi Ahmet değildi. Denize girmek üzere olan beyaz sakallı bir adam,

'Yok gözüm, maalesef. Gel sen de gir, su kaynıyor" dedi. Birkaç kişi daha, buz gibi suya bakıp "Su kaynıyor" dedi. Bu, ya basit bir tesadüftü ya gizli bir işaret, dahası hiç duymadığı yeni bir ladesçilikti. Su kaynıyor! Dostum, asıl kim kaynıyor, kimin içi yanıyor da böyle soğuk sulara girmesi gerekiyor?

Surların dibinde "Karışma Sen" adında küçük bir meyhane, hemen yanında ufacık tabelasıyla "Ahırkapılılar Derneği" yazan bir kahve vardı. Hepsine sordu, hiç kimse Ayyaş Ahmet'i tanıımıyordu. Sultanahmet'e doğru yürümeye başladı. Yolda "Erol Taş Kiraathanesi ve Kültür Evi" yazan bir yer gördü, oraya da sordu. Ayyaş Ahmet'i tanıımıyorlardı. Ayyaş Ahmet bu civardan geçmemişti. Belki de yoktu böyle birisi, defterde yazılanlar yalandı. Ancak büyük bir olasılıkla böyle biri vardı, anlattıkları da yaşanmıştı; yoksa kim oturup, uydurup bu kadar şeyi yazabilirdi. Bu dünyadaki yazarlar, nerede kenarda köşede kalmış bir gerilla, Koçero benzeri unutulmuş bir eşkıya varsa, bulup çıkarırlar, allayıp parlatıp gözüne sokarlar okuyucunun ya da hiç yaşamamış adamları yaşadı gösterip yaşamın gerçeklerini anlatmaya, varolmamış insanlardan söz edip okuyucunun varoluş düzeyini yükseltmeye çabalarlar. Kısacası kendilerini, gölgesi olmayan bir Karagöz'ün güneşi sanırlar.

Belki gerçekte bu dünyada her yazar, gölgesi olmayan bir Karagöz' n ardında ışık vermeye çabalayan bir mumdur yalnızca. Ancak kimi yazar, için için eriyen bir titrek mum olduğuna inanır, kimisi bitmez tükenmez enerjili bir güneş sanır kendini. Aslında, mum ışığı ile güneş ışığı arasında nitelik farkı yoktur, nicelik farkı vardır.  fte aynısı, gerçekte yaşayan bir adam ile yalnızca bir yazarın kafasında varolan bir kahraman arasında, nitelik farkı değil, nicelik farkı vardır.  fte bu yüzden, defterle yetinmeyip Ayyaş Ahmet'le tanışmak belki de çok gerekli değildir.

Bir sabah Ayvaz,

"Bak abi, işe girmek bize yaramıyor, ya kovuluyoruz ya tetikçi yapmak istiyorlar, iş kurmak için de paramız yok" dedi.

"Senin Barbaros abinden de hayır yok" diye karşılık verdi Cemil.

"Yok valla. Şimdi biz yepyeni bir şey yapmalıyız. Yeni, değişik bir şey."

"Bence de. Şöyle yapıyaratıcı bir şey. Bütün gece düşündüm, parlak bir fikir geldi aklıma."

"Benim de bir şey geldi. Önce sen söyle."

"Yok, önce sen söyle."

"İnternet'te bir küfür sitesi açalım abi."

"Nasıl yani?"

"Şimdi bakıyorum abi, sağda solda, trafikte sürekli aynı küfürleri ediyor insanlar. Üç dört küfür bellemişler, hep bunlar. Ruh yok bu küfürlerde, ruh yok. Eşşoğlu-eşek diyorlar. Şimdi herkes biliyor ki o adam eşek değil, bir adam. Küfür edenin hem ağzı bozuk hem gözleri. Biz

şimdi yeni küfürler bulacağız milletimize, şöyle ağız tadıyla küfür edebilsinler diye."

"Bulmaya bulalım da, nasıl para kazanırız bu yolla?"

"Web sayfamız falan olacak, müşteriler başvuracak, adam derdini anlatacak önce, kime kızmış, niye kızmış, patronuna mı kızmış, memuruna mı, kayınbiraderine mi, önce bunu belirleyeceğiz. Sonra müşterimizin kişiliğini soracağız. En sonunda da bu kişilikteki adam böyle bir durumda öyle bir adama nasıl küfür edebilir, bu konuda orijinal, yeni küfürler üreteceğiz."

"Vay be, harika. Abi sen bu konuda epey düşünmüşsün."

"Bütün gece düşündüm, öyle hayali ihracattan falan vazgeçtim, daha hayırlı konularda kafa yoruyorum şimdi."

"Üzerinde biraz daha düşünelim, bana uyar abi. Hem yaratıcı hem dürüst."

"Bak meselâ bazı yeni küfürler buldum. Bunlar bilgisayar çağı çalışanları için. Dinle:

"Bana babanın mezarına dıleyt (delete) ettirme!

"Bana sülalene dıleyt (delete) ettirme!

"Sülâleni seyyv (save) edeyim senin!

"Altını kontrol edip dıleyt'lediğimin züppesi!

"Düşük REM'li Kuruçeşmeli!

"Ekranına yandığımın aşiftesi!

"Bunlar iyi de, abi hukuki sorun olmasın?" dedi Cemil.

"Onu da düşündüm, bir avukat çalıştırırız yanımızda, danışmanlık eder."

"Avukatın ücreti filan... o kadar büyür mü iş dersin?"

"Şaka mı ediyorsun abi! Millet kuyruk olacak, kuyruk. Adam bilgisayar mühendisi, gün boyu bilgisayar başında otistik takılıyor. Ama bu adam modern. Yemesi, içmesi, zevki dedesinden farklı. Şimdi bu adam kalkıp da dedesi gibi küfür etmek ister mi?"

"İstemez tabii."

"Galiz küfürler devri geçti. Galvanizli küfürler lâzım, modern teknoloji. Eskiden Kasımpaşalı, Abidinpaşalı küfürler edilir, 'Maltepe'nin dilberi mahvetti biberi' türünden banal-basit sövgüler düzüldü. Günümüzde Avrupa görmüş bir müdürün böyle bir küfür etmesi mümkün müdür? Şimdi bu tür bir müdür en fazla 'Alt kontrolünü dileytiğimin deyyusu' filan diyebilir."

"Şimdi biz müşterilerimize kişiye özgü, soruna özgü küfürler üretip vereceğiz, onlar da bu küfrü gidip o adama söyleyecekler. Öyle mi?" diye sordu Cemil.

"Evet. İsteyen gidip bizzat söyleyecek, isteyen mektupla, meyllle gönderecek."

"Mahkemelik oluruz oğlum." "Avukatımız var ya." "Ha, o zaman başka."

Ayvaz ekmeğin başını kesti, içine beyaz peynir doldurup ısırdı.

"Şirketin adını da buldum: Sövgücü. Nasıl? Avukatımız da İhsan abin olur."

"Sövgücü. Fena değil, olur mu olur. Ama ya tutmazsa?"

"Tutmazsa başka yol deneriz. Diyelim mektupla veya yüz yüze küfür edemedi bizim müşteriler. Ofis açarız, ofise gelir, orada bağıra bağıra sövüp deşarj olurlar."

"Hay aklına sağlık! Odalardan birini ses geçirmez yaparız, dışarıdan duyulmasın diye. İçeri giren müşteri rahat rahat söver müdürüne."

"Bizim ürettiğimiz küfürleri edenlerden daha yüksek, kendi küfrünü edenlerden daha az para alırız."

"Eh, doğal! Sen söyle bakalım senin projen ne? Hangisi daha iyiye onu uygulayalım."

"Benimki şey, lades oynatacağız müşterilere, mukaveleli lades" dedi Cemil.

"İyi de abi, millet evinde bedava oynar ladesi, ne diye gelip de para ödesin bize?"

"Mukavele yapacağız biz, yenilmeye karşı sigortalayacağız tarafları. Söz uçar, yazı kalır. El sıkışıp borcum namusumdur devri rahmetli oldu. Ticarete de, ladeste de kayıt kuyut gerek."

"Pek yaratıcı abi ya! Sigortalı lades. Makul bir ücret, akın akın gelir millet."

"Dalga mı geçiyorsun?"

"Yok valla, denemeye değer. Yalnız, bu işlerle fazla para kazanılmaz. Banka satın almak kadar kazanılmaz."

"Hortumlama yani?"

"Yani, bu gibi büyük işlerle köşeyi dönersin. Sövdür-meydi, sigortalı ladesti, bunlarla köşeyi dönemezsin, kaldırımda yürürsün belki."

"Ama dürüst yürürüz, düzgün yürürüz, kaldırımdan sapmadan yürürüz. Belki köşeyi dönemeyiz ama doğru yolda yürürüz. Köşeyi dönen çok adam oldu, saman alevi gibi büyüdü servetleri, sonra aniden kayboldu her şeyleri ya hapse girdiler ya piyasadan silindiler. Köşeyi döndüler, görünmez oldular."

"Belki bazıları ama abi bazıları da harbiden zengin oldular. Alıp servetlerini uzak durup milletten, yüksek duvarlı malikânelere yerleştiler cümleten."

O gece geç saatlere kadar oturdular, daha bir sürü parlak fikir geldi akıllarına. Ayvaz bilgisayarlı kahve falı önerdi. Kahve fincanının resmini Internet'e gönderenlerin falına bakacaklardı.

Cemil'in aklına sert plastikten lades kemiği yapıp satmak geldi.

Böylece lades tutuşmak isteyenler koca bir tavuğu satın almak zorunda kalmayacak, marketlerden aldıkları plastik ladeslerle bol bol lades tutuşabileceklerdi.

Aslında bu iyi fikirdi, hem plastikten lades kemiği satıp hem sigorta yapabilirlerdi. Gözleri göre göre plastikleri kemik niyetine kıracaklardı insanlar. Kandırma oyunu için kandırmaca kemikler!

Ayvaz,

"Poşetlere koyup plastikten lades kemiklerini, 2,99 TL yaparız fiyatları" dedi. "İki küsura aldık der' 3,00 TL öderler. Böylece ladesin ruhuna uygun bir alışveriş yapar enayiler. Ladesçiler birbirini kandırmadan önce biz kandırırız onları 2,99'luk etiketle, satış taktiği diye. Kitap hassaydım eğer, fiyatını 7,9999 koyardım." "Müşteri enayi değildir abi." "Tabii, tabii."

Ayvaz ile Cemil izleyen günlerde sövgücüyle sigortalı lades üstünde kafa yordular bir süre. Sonunda daha parlak bir fikir geldi akıllarına; evlilik sigortası yapma fikri. Evlilik sigortası! İnanılmaz, değil mi?

Aynı günlerde Satılmış Beyle Rasim Babanın planları da ağır ağır şekillenmekteydi. Rasim Baba bir akşam Ay-vaz'ı arayıp Satılmış Beyin iş kurmalarına yardım edeceğini söyledi, belli bir adrese gelmelerini istedi. İki arkadaş artık bu insanlardan uzak durmak istiyorlardı. Teşekkür ettiler, başka bir iş kuracaklarını söylediler. Kendi öngörûleriyle, İhsan'ın ve Demir'in desteğiyle büyük bir beladan kurtulmuşlardı. Randevuya gitselerdi içinden çıkamayacakları tatsızlıklara bulaşacaklardı.

Rasim Baba reddedilmekten hoşlanmadı. Ayvaz'la Cemil'in peşini bırakmaya hiç niyeti yoktu. Cinayeti üzerlerine yıkamasalar bile en azından kulaklarını çekmeye kararlıydı.

Evlilik sigortası ve lades sigortası yapma düşüncesi giderek diğer fikirlerin önüne geçti. Sonunda oturdukları dairenin dış cephesine bir tabela yaptırıp astılar. Tabelacı ne yazacağını öğrenince çok güldü. Tabelada "Evlilik ve Lades Sigortası Yapılır" yazıyordu. Tabelayı astıktan birkaç saat sonra kapıları çalındı. Ayvaz heyecanla koştu. Gelen iki zabıta memuruydu. Tabela için ruhsatlan olup olmadığını sordu. Ruhsat konusunu hiç düşünmemişlerdi.

Ruhsat işini hallettikten iki gün sonra ilk müşterileri geldi. Nişanlı bir çiftti, Belma ile Akın. Evlilik sigortası yaptırmak istiyorlardı. Mukaveleleri imzalandı, sigortalandılar.

Şirketin sistemi şöyleydi: Çiftler evlendikten sonra her ay belirli bir miktar -ne kadar isterlerse, örneğin 30 TL- prim yatıracaklardı. Günün birinde boşanırlarsa, o güne kadar yatırdıkları toplam primin, enflasyon payı eklendikten sonraki iki katı kendilerine ödenecekti. Çiftler boşanmazlarsa şirket kâr edecekti. Boşanmalar fazla olursa sıkıntıya girerlerdi. Ancak bu konuyu düşünmüşler, boşanma istatistiklerine bakmışlardı. Evlenenlerin en fazla yüzde yirmisi on yıl içinde boşanıyordu. Boşananlara,

onlardan aldıklarının iki katını ödeseler bile, boşanma-yan yüzde seksenden kâr edeceklerdi. İş garantili gözüküyordu. Lades için sigorta yaptıran olmadı ama evlilik sigortası yaptıranlar günden güne artıyordu. Yeni evlenenlerin yanı sıra, eskiden evlenmiş çiftler de sigorta yaptırıyorlardı. Henüz boşanan olmadığı için ödeme yapmaları gerekmiyor, bu yüzden kasalarındaki para günden güne artıyordu. Bazıları düşük miktarda prim yatırırken bazıları hayret uyandıracak şekilde yüksek meblağlar yatırıyorlardı. Ayda on bin lira yatıran vardı. Niçin bu kadar yüksek miktarda yatırıyorlar diye biraz tedirgin oldular ama gelen sıcak paranın sıcaklığı endişelerini eritti. Ekonomik sıkıntıları sona ermişti. Parlak bir buluş sonucu, dürüst bir yolla birdenbire zengin olmuşlardı. Ya da zengin olma yolundaydılar. Bu işler sürerken Cemil Ayyaş Ahmet'i aramaya devam ediyordu.

Cemil, Aysen'le konuştukça, para kazanma, İstanbul'a yerleşme telaşı içinde kaybolduğunu, ülkedeki, dünyadaki sorunlardan habersiz yaşadığını, bu arada ne anlama geldiğini tam olarak kavramamış da olsa kafasında bir sınıf bilincinin bulunmadığını içten içe fark etmeye başladı. Cemil ve Ayvaz İstanbul'a yerleşmeye çalışıyorlardı, Aysen, Demir ve Raif ise ülkeye, dünyaya, daha ötesinde yaşama yerleşmeye çalışıyorlardı. Aysen, Demir, Raif ve Ayyaş Ahmet kendilerini, yaşamı sorgulaya sorgulaya, kendilerine yerleşmeye çalışıyorlardı, sonra yaşama. Oysa ne yazık ki Cemil'e ve Ayvaz'a benzeyen çok sayıda çalışkan ve becerikli insan piyasaya, şehre yerleşme telaşıyla, kendilerine ve yaşama yerleşmeyi unutuyor, kendilerini ve yaşamı ıskalıyorlardı.

Benim gibi düşünen belki de benden ötürü böyle düşünen Raif bir gün Cemil'e ve Ayvaz'a şunları söyledi:

"Nice işadamı, yatırımlarıyla, dünyanın gidişatıyla ilgilendiklerinde, kendileriyle ve dünyayla ilgilenmiş gibi görünüyor. Oysa kendileriyle değil, parayla ilgileniyorlar, kendilerini değil, paralarını ve güçlerini artırıyorlar. Kazandığı parayla kendini arttırabilen çok az insan var aramızda. Bence Demir, arada para da kazanıyor ama asıl

kendini artırmaya çabılıyor. Arabasının arkasına 'Kıroyum ama Mercedesim var' yazan genç galiba bu söylenenleri özetlemiş, yatırımını arabasına yapmış, kendine yapmamış. Arabasının modelini yükseltmiş, kendi modeli hâlâ yerinde sayıyor.

"Şehre yerleşmeye çalışan nice gecekondu insan, parası olmadığı için mi badanasız boyasız tuğlalar içinde oturuyor, yoksa bu dünyaya tam yerleşemediği için mi? Ya da boyalı yüzlerle, boyalı saçlarla, bakımlı tırnaklarla dolaşan nice kadın, nice metroseksüel erkek, metropole iyi yerleşebilmek için mi, yoksa kendilerine yerleşebilmek için mi kuaför koltuklarına yerleşiyorlar?

"Kimisi arada bir 'lafı cuk oturttum' diye övünür. Kendisine ve dünyaya tam yerleşmemiş birinin hiçbir lafı cuk oturmaz hiçbir yere, havada kalır bence. Bir fıçıda oturduğuna bakmayın, kendine ve yaşama cuk oturmuş, tam yerleşmiş bir kişiydi Diyojen usta, o yüzden Büyük İskender'e söylediği söz cuk oturmuştur.

"Fıçısının önünde güneşlenirken Diyojen usta, İskender geçip karşısına, 'Dile benden ne dilersen' der. O da 'Gölge etme başka ihsan istemem' demiş İskender'e.

"Şimdi İskender, Makedonya'ya ve Atina'ya, İyon Ülkesine ve bütün Anadolu'ya ve Pers ülkesine ve Suriye'ye ve Mısır'a ve adaşı olan onca İskenderiye'ye yerleşmiş bir insandı. Diyojen ise bu ülkelerin, şehirlerin hiçbirisine yerleşmemişti. Bir eve bile yerleşmemişti, yalnızca bir fıçası vardı. Ama Diyojen kendisine ve yaşama yerleşmişti, oturmuştu, oturuyordu, bir laf etti, cuk oturttu. Belki de

Diyojen, tarih boyunca bütün âlimler, filozoflar ve kendilerine yerleşmeye çalışanlar adına bir laf söyledi, bütün mal, mülk, iktidar sahiplerine, dünyaya yerleşmeye çalışanlara bir laf söyledi, cuk oturttu, çünkü oturmuştu.

"Kanunî Sultan Süleyman Han, Eflak ve Boğdan'a ve tüm Balkanlara, Mora'ya ve Karaman'a ve Kırım'a ve Erzurum'a ve Diyarbakir'e ve Suriye'ye ve Mısır'a ve Hicaz'a ve Yemen'e ve Trablusgarp'e ve Cezayir'e ve daha nice ülkeye yerleşmişti de galiba oğullarının kalbine yerleşememişti, onları da kendi kalbine yerleştirememişti. Belki de bu yüzden iki oğlunu, altı torununu idam ettirdi. Bir diğer oğlu Cihangir, Mustafa'nın idamına duyduğu üzüntüden öldü. Cihangir duyguluydu, Cihangir cihana yerleşemedi, Cihangir'in kalbi âlemin nizamına dar geldi." Raif sözlerini bitirdiğinde Cemil üzölmüşüü, Ayvaz üzölmüşüü. "Çok acı söyledin Raif abi" dedi Cemil. "Tarih bu sözlerini hak etti mi?"

"Hak etmediğın elbise, eğreti kalır üstünde, hak etmediğın söz de öyle. İskender ve Kanunî hak etmiyorlarsa eğer üzerlerine oturmaz, teğet geçer haklarında yapılan değeriendirmeler. Tarihimizi bize üç kere okuttular, ilkokulda, ortaokulda ve lisede tekrar tekrar okuttular. Niçin? Ya biz tarihimizi kafamıza yerleştiremediğımız için ya da biz kendimizi tarihe yerleştiremediğımız için." Sohbet bir acılı adana gibiydi, güzel ve acı. Tarih alışık olmayanlara acı verir.

Ertesi gün yeni müşteriler geldi, evlilik sigortası iyi gidiyor, yüksek prim yatıranlar yatırmaya devam ediyordu. Bir gün Raif in sayfacı dükkânında Demir de vardı. Bir ara Demir, "Dünyanın saatiyle bilimin saati tutmaz birbirini" dedi. "Doğuya doğru gittikçe saatler ileriye alınır, batıya gittikçe geriye. Sanırsın ki Doğu ileridedir, Batı geride. Oysa Batı ileridedir, Doğu geride." "Demir abi, kelime oyunu yaptın şimdi" dedi Raif. "Doğunun ilmi de kendine göre. Doğu niye geri olsun Batıdan?" "Doğru" diye yanıtladı Demir. "Doğunun da ilmi var, mesela bir akupunktur ama benim kastettiğim, pozitif bilime, Doğuya kıyasla Batıda daha fazla değer verilmesidir. Ayrıca kelime oyunu yapmış olabilirim, her şakada bir gerçek payı vardır, her kelime oyununda da yine bir gerçek payı. Daha doğrusu hepsinin paydasında gerçek vardır." "Ben katılmıyorum" dedi Raif. "Pozitif ilme, âlime Doğu değer vermiyor. Alevler içinde gitti cennete Hallac-ı Mansur." "Batıda farklı mı işler, orada da aynı şikâyetler. Sadece farklı düşündüğü için yaktılar Bruno'yu. Bruno da narına yandı dünyanın, nar gibi yüzü kızardı insanlığın. Güneş doğuda da batıyor, batıda da. Batıda da doğuyor, doğuda da. Gelgit denen şey denizde değil yalnızca, karalarda ve kafalarda da gelgit var galiba."

"Öyle" dedi Demir. "Yunan'ın felsefesi meşhurdu, siyasi baskısı da. Özgürlük olduğu için geldi, özgürlük getirdi, özgürlük gittiği için de gitti Sokrates."

"Nasıl yani Demir abi?" diye sordu Cemil.

"Özgürlüğün, özün filozofuydu Sokrates, özgürlüğü özlemeyen yönetimle arası açıldı istemeden. Yönetim sudan bir sebeple tutuklattı, idama mahkum etti onu. Aristo'nun da başına aynı akıbet gelecekti. Tedbirli davrandı Aristo, Atina'dan ayrıldı, Assos'a geldi. Assos'da üniversite kurdu ve evlendi."

"Yani Aristo eniştemiz mi oluyor abi?" diye sordu Ayvaz. "Konuya milli açıdan bakarsak tabii." Cemil'le Demir "Aristo enişte" diye güldüler.

"Demek Aristo Atina'yı terk etmiş, bilmiyordum. Ibni Sina 'İlim ve sanat ittifak görmediği ülkeyi terk eder' demiş. Felsefe de terk etmiş" dedi Raif.

"Dilesek de ilim, sanat ve felsefe ülkemizi terk etmese" diye karşılık verdi Demir. "Sanata, bilime, üniversiteye, akademisyene saygı kalmadı. Yozlaşma diz boyu, ladesçiler sarmış toplumu. Gazetede bir araştırma okudum. Halkın gözünde statüsü en yüksek meslek öğretmenlik, statüsü en düşük meslek ise politikacılık. Ama çık sokağa sor yüz kişiye, milletvekili olmak garantiye, hemen hepsi yüreğine taş basıp politikacı olmaya katlanır. Buna karşılık öğretmen olmak isteyen çok azdır. Bu da toplumun kendi kendine ladesidir. Eli öpülesi öğretmenlik, galiba göstermelik."

Raif:

"Ne ilkokula öğretmenlik, ne üniversiteye özerklik. Kara cüppeli ilân edip âlimleri, yanlış olur hükmetmek üniversiteye.

Semerkant'ta Timur'un torunu Uluğ Bey hem sultanı hem astronomi âlimi bir müderris üniversitede. Uluğ Bey zamanında Bursalı Kadızâde-i Rumî baş müderris idi, yani rektördü Semerkant Medresesi'nde, bir matematik üstadıydı. Müderrislerden birine kızdı Uluğ Bey bir gün, atıverdi medreseden. Bunun üzerine üç gün medreseye gitmedi Kadızâde. Bunu fark eden Uluğ Bey, Timur soyundanım demedi, sultanım demedi, maaşını ben veriyorum demedi, kalktı Kadızâde'nin evine gitti. Aralarında şu konuşma geçti:

'Hocam, niçin medreseye gelmiyorsunuz?'

'Siz devletin başı olduğunuz için o müderrisi medreseden attınız. Halbuki ben baş müderrisim, bütün müderrisler bana bağlıdır. Siz benim yetkimi kullandınız. Bu durumda ben medreseye gelemem.'

"Uluğ Bey üzüldü, ertesi gün attığı müderrisi iade etti medreseye. Kadızâde de görevine döndü.

"Kadızâde onurluydu, güçlüydü, müdânesi, eyvallahı yoktu. Alim dediğin gönlü zengin, eli eyvallahsız olmalı.

"Uluğ Bey ise kibardı, evine gitti rektörün. Uluğ Bey bilime ve bilene, ilme ve âlime saygılıydı. İlmi içine sindirmişti, âlimleri sindirmezdi. Dev bir sekstantı vardı onun, yıldızların yüksekliğini ölçerdi, kendi gönlü de yüksekti. Dev bir kubbesi vardı, kubbesine rahmet."

"Demek beş yüz yıl önce üniversite özerkmiş, özerklik bizi terk etmiş" dedi Demir.

"Fatih Sultan Mehmet, ilme, ilmi tartışmalara önem verirdi" diye sürdürdü Raif. "Uluğ Beyin öğrencisi Ali Kuşçu'yu günde bin akçe harcırah vererek İstanbul'a getirmişti. Ancak Fatih de bir insandı. Bir gün bir bilimsel tartışmada şüpheli düşüncelerinden ve alaycı konuşmalarından ötürü sinirlenip Sivrihisar'a sürdü ulemadan Sinan Paşa'yı. Hırsını alamayıp hekimbaşını da arkasından gönderdi. Hekimbaşı İznik'te tımarhaneye kapatıp Sinan Paşa'yı, sabah akşam su döktürüp üstüne sopa attırdı akıllansın diye. Bak şu işe: Kötü hekim yönetimin emrinde."

"Foucault Deliliğin Tarihi adlı eserinde der ki 'Tımarhane ve hapishane iktidarların sopası olmuştur tarihte'. Çin Şeddi belki de Çin'de düzeni sağlamak içindi. Çin Seddi'ni çizen kalem, o günden bugüne tımarhanelerle, hapishanelerle hizaya soktu halkı hissettirmeden. Neyse, sonra ne olmuş?" diye sordu Demir.

Raif:

"Sinan Paşa tımarhaneye atılınca İstanbul'daki ulema toplanıp dilekçe vermiş. Eğer salıvermezseniz Sinan Paşa'yı, kitaplarımızı yakıp terk ederiz demişler Osmanlıyı. Fatih de Sinan Paşa'yı serbest bırakmış hemen."

Hepsi bu hikâyeden çok etkilendi. Demir:

"Şimdi öyle âlim nerde? Âlime toplum saygı duymalıdır, duymazsa eğer âlim kendine saygı duyurmalıdır."

Yöneticilere kızıp ülkeyi terk ederim diyecek âlim nerede; hepsinin evlâd-ü-iyâli var hanede."

Raif:

"Ne yani, şimdi kızıp da ülkemizdeki âlimler ülkeyi terk ederiz deseler, üzülmek kimse Fatih gibi, güle güle derler."

Demir:

"Ee, doğru. Davulcuyla davul dengi dengineymiş eskiden. Şimdi davul ile tokmak arasında bir görünmez perde var havada."

O gün müthiş bir şey oldu. İnternet'te gezinirken Türkiye'de iş kurmak isteyen bir yabancıyla tanıştılar. Adı Gabri idi. İsmi pek duyulmamış küçük bir Afrika ülkesinde yaşıyordu, Afrino'luydu. Gabri Afrino'da bir Türk okulunda Türkçe öğrenmişti, bir Türk'le ortaklık kurup muz ve maymun ihraç etmek istiyordu. Çetleşmeye başladılar. Cemil de Ayvaz da çok heyecanlıydı. Gabri ile ortak olma konusunda anlaştılar.

Cemil,

"Nihayet uluslararasına açılıyor. Yerli pazara kıran girmiş, global ekonomide keramet var" dedi.

Ayvaz ise durmadan,

"Şu Afrikalıyla ortaklık kurduk mu voleyi vurduk sayılır" diyordu.

Gabri her şeyi düşünmüştü. Muzların adını "Turkuaz Muzları", maymunların adını ise "Turkuaz Maymunları" koyacaktı. İki arkadaş bunu anlayamadı. Gabri'ye "Sizin orada Turkuaz bildik bir isim mi, muza da maymuna da neden Turkuaz adını koyacağız?" diye sordular. Gabri meyillerini şöyle cevapladı:

"Bana söylediler, Türkler Turkuaz'ı sever dediler. Her şeyin adını Turkuaz koysan, Türkler onu satın alır dediler. Türkiye'de Turkuaz koysan satışlar pırtlar ('patlar' demek istiyor) dediler."

"Ama hem yalan olur hem saçma. Turkuaz ne arar sizin orada?" diye yazdı Cemil.

Gabri onu,

"Bu yalan olmaz, satış taktiği olur. Hemen hep dürüst olsan hiçbir şey satamazsın bu dünyada" diye yanıtladı.

Yazıştılar, meyilleştiler, uluslararası ticaret hukuku konusunda uzman buldular. Cemil'le Ayvaz evlilik sigortasından biriktirdikleri paranın bir kısmını şirket için ayırdılar. Sonunda şirket kuruldu, adı "Turkuaz Muz ve Maymun İthalat Ltd." şirketi idi. Mutluluktan uçuyorlardı.

Önce Gabri geldi, onu havaalanında karşıladılar. Gabri'den bir hafta sonra da muzlarla maymunlar büyük kafesler içinde deniz yoluyla gelecekti. Tipik bir zenciydi Gabri, neşeli, canlı. Gabri'ye İstanbul'u gezdirdiler, Topkapı Sarayı'na, Dolmabahçe'ye götürdüler, Yerebatan'ı gezdirdiler. Köprüaltında balık-ekmek yedirdiler. Gabri, Dolmabahçe Sarayı'nda en çok Atatürk'ün öldüğü yataktan etkilendi. "Atatürk bütün mahzun milletlerin babasıdır" dedi.

Gabri, "mazlum milletler" demesi gerekirken, Türkçe'yi tam bilmediği için "mahzun milletler" demişti. Aslında dünyadaki bütün mazlum milletler aynı zamanda mahzun da oldukları için bu önemli bir hata sayılmazdı.

Aralarındaki kültür farkları üçünü de eğlendiriyordu. Örneğin çocukluktan kalan bir alışkanlıkla bir zenciye görünce Cemil'in saçını çekmesi gerekiyordu. Galiba bu davranışın amacı o zenci gibi kararmamaktı. Cemil birkaç defa belli etmemeye çalışarak saçını çekti. Gabri anladı, sordu, Cemil utanarak doğruyu söyledi, çok güldüler.

Bir defasında da Gabri "Bizim Afrino'da bir üstünlüğün, iyi bir şeyin varsa övünmelisin" dedi. Anlamadılar. Şöyle açıkladı: "Eğer şayet araban ya da evin, arkadaşının arabasından, evinden daha iyiye senin ona 'Benim araba senin-kindenden daha iyi' demen lazım. Çocuğun onun çocuktan daha güzel ise 'Benim çocuk seninkinden daha güzel' demen lazım."

"Niye, ne gerek var?" diye sordu Ayvaz. "Adet öyle, söylemezsen görgüsüzlük olur."

Afrino'daki bu adet Ayvaz'a da Cemil'e de çok tuhaf geldi, ancak biraz düşündüklerinde dehşet içinde bizde de benzeri bir adet olduğunu fark ettiler. Biz de resmen övünmek yoktu ama çaktırmadan övünebilirdin. Meselâ evin güzelse, villan varsa, ön cepheye kocaman bir nal, nazar boncuğu asarsın. Eğer sıvası, badanası olmayan bir gecekondu yapmışsan bunları asman gerekmez, çünkü övünülecek, nazar degecek bir şey yoktur ortada. Ya da çocuğun sence güzelse yine bir nazar boncuğu asarsın. Nazar boncuğu asmak üstü kapalı övünmek sayılmaz mı? Üstelik bir de suçlama var çevreye: "Siz kıskanırsız bendeki

zenginliği, gözünüz değebilir, şerrinizden selamette olabilmek için şatafatlı bir haset kovucu astım kapıma, destursuz girmeyin diye içeriye."

Afrino'daki tuhaf övünme adeti yeni bir şey fark ettirdi bizimkilere. Bizdeki nazar boncuğu asma, bir tür gizli övünme, bir tür ladesçilikti belki de.

Bu arada evlilik sigortası iyi gidiyordu. Üç çift yüksek primler yatırmaya devam ediyordu.

Heyecanla bekliyorlardı, muzlar ve maymunlar yoldaydı.

Maymunların tanesine iki bin dolardan alıcı bulmuşlardı. Bu arada Gabri ile dostlukları iyice ilerledi.

Gabri Cemil'lerde kalıyordu. Bir yabancıyla ortak ve dost olmak Ayvaz'a başlangıçta biraz tuhaf gelmişti, alıştığı dünya dışındaki dünyalar ona soğuk gelirdi, ancak kısa sürede Gabri'ye ısındı. Bir sabah neşeyle,

"Farklı ülkelerden insanların dost olması ne güzel. Şimdi biz kol kola girip 'We are the world' şarkısını söyleyebiliriz" dedi.

Gabri'nin aklı yatmadı.

"Sen zannediyor bazıları 'we' derken bütün insanları kastediyor.

Onlar kol kola girip 'we' derken sadece kendilerini kastediyor, ıwe biziz, he'ler, she'ler, you'lar, Çinliler, Zenciler, ötekiler we değil' diyor. En azından ben kedimi we dışı hissediyorum. Ben Hristiyan'ım ve zenciyim ama we 'de yerim yok gibiyim."

Cemil:

"Haklı olabilirsin. Batı bize hümanist olmayı öğretti, hümanist olmak iyidir dedi, hümanist olduk. Sonra baktık ki hümanist olmayı unutmuş Batı temelli. Kamplara bölüp dünyayı, dostlar-düşmanlar savaş peşinde sürekli. Bize hümanizmayı tavsiye edenler kendi yüreklerinden hümanizmayı tasfiye etmişler."

Gabri:

"Hz. İsa'yı dinlemiyor hiç adam. 'Bir yanağına tokat atılırsa, ona öteki yanağını çevir' demiş İsa. Hâlâ yani iyi. Ama şimdi güçlü devletler şöyle: 'Karşıdan bir adam geliyor, sana tokat atma ihtimali var, her ihtimale karşı onu vur.' Şimdi medeniyet budur."

"Galiba dünya şeker hastalığına tutulmuş başından beri" dedi

Cemil. "Fazla beslenmeden derisinde yaralar açılan bir şeker hastası gibi, medeniyet ilerledikçe kanayan cepheler açılıyor dünyanın üzerinde sürekli. Bir zaman Doğu zaptederdi dünyayı, şimdi Batı zaptediyor. Demir abi der, güçlü olan insan, insanlığını unutuyor. Sonra zayıf ülkeler sızlanıyor, adalet istiyor. Aristo demiş ki 'Yalnızca zayıflar adalet ister'."

"Medeni dünya Mevlânâ'yı da unuttu anlaşılan. Müslümanlarla evlenmeyin diyor Vatikan" dedi Ayvaz.

Cemil:

"Batı Mevlânâ'yı anlıyor, seviyor ama hayata geçirmiyor. Doğu yalnızca övünüyor Mevlânâ ile, ne anlıyor ne hayata geçiriyor."

"Yapma, niye anlamayalım?" diye itiraz etti Ayvaz.

"Mesnevi'yi okundun mu?"

"Yok ama saygım sonsuzdur Mevlânâ'ya."

"Bu ülkede Mevlânâ'ya saygı duymayan yok ama Mesnevi'yi okuyan da yok gibi."

"Kim bu Mevlânâ Bey?" diye sordu Gabri. Ayvaz Türk kültürünü yabancılara tanııtma hevesiyle hemen "Ne olursan ol gel demiş, bir de beyaz elbise giyip dönmüş" dedi.

"O kadar değil tabii" diye araya girdi Cemil. "Şu maymunları satalım, seni Konya'ya götürürüz, birlikte öğreniriz. Mevlânâ'yı tanıdığımızı sanıyoruz, tanımıyoruz, önem veriyoruz, dinlemiyoruz. Kısacası kendimizi kandırıyoruz. Osmanlı çok saydı onu ama savaştı yine de. Raif abi demişti: Doğu'ya sefere çıkan padişahlar, Konya'ya uğrayıp Mevlânâ'nın sandukasının saçaklarını öperlermiş ama sonra seferde on binleri kılıçtan geçirdiler bir seferde, bazen teslim olanları bile. Bu ne Mevlânâ, bu ne hümanizma?"

"Bizim abiler gibi konuştun valla" dedi Ayvaz.

"Kır atın yanında dura dura... Yani kısaca Doğuda çelişki var, Batıda da var."

"Sizin ülkede çok mozaik varmış, basından okudum, siz bir mozaikmişsiniz hep birlikte" dedi Gabri.

"Vallahi her ülkede mozaik var aslında ama nedense bizimki gündemde. Aslında mozaik tehlikeli sanırım, Bursa'da Yeşil Türbe'deki mozaikleri söküp söküp götürmüş birileri" dedi Cemil.

Ayvaz hemen,
"Acaba biz de mi mozaik işine girseydik? Mozaik işi galiba yükselen trend abi" diye atıldı.
'Yok abi iki işimiz var, yeterli. Evlilik sigortası ve maymun-muz ithalatı."
Ayvaz Gabri'ye döndü:
"Şu iş bir tutsun, bir Türk kıızıyla evlendiririz seni, hem evlilik sigortası yaparız hem de ortak olursun şirkete. Ama önce sünnet olman gerekiyor."
"Sağol. Ortak olurum da sünnet olmam. Benim bir dedeyi hadım edip kızlarağası yapmıştı Osmanlı. Ben şimdi ucundan bile kestirsem, beni anksiyete yapar bu sünnet olayı."
"Deden hadımdı da sen nasıl dünyaya geldin? Teknik açıdan mümkün değil" diye itiraz etti Ayvaz.
"Hadım olan benim büyük dedenin erkek kardeşiydi. Babamın amca oğlu, dedem sayılırdı."
"Ha, o başka."
"Biz burada dalga geçerken, bizim maymunlar dalgalar içinde yüzüyor denizde."
"İnşallah hepsi sağ salim ulaşır elimize." "Bir kazık yemeyiz inşallah, sigorta da ettirmedik." "Kazık ne biçim bir yemektir?" diye sordu Gabri. Cemil gülerek,

"Birisi bizi kandırıp maymunlara el koyarsa buna kazık yemek denir. Gümrüğe takılırsa meselâ" dedi.

"Kandırıp el koyma konusunda bizim Kenyatta'nın sözü çok meşrutiyettir (Gabri burada 'meşhurdur' demek istiyor). Bazıları o dememiş diyor ama bazılarına göre şöyle demiş Kenyatta: 'Onlar geldiler, ellerinde İncil vardı, bizim ise topraklarımız vardı. İncil'i elimize verdiler, 'Gözlerinizi kapatıp dua edin' dediler. Ettik. Gözlerimizi açtığımızda, bizim elimizde hâlâ İncil vardı, topraklarımız ise onların olmuştu.'"

"Vay be, eğer doğruysa, benimki de lades mi? Asıl lades, asıl kandırma, bu olsa gerek dünyada" dedi Cemil ve ekledi: "Mafyanın lideri, piyasadaki küçük hırsızları suçlarmış. Büyük ülkeler de öyle, ta Roma'dan beri küçükleri saldırganlıkla suçluyorlar sürekli. Eğer kendileri saldırırlarsa, dünya için gerekli, küçüklerinki anarşi. Çocuğuna dondurma almamak için 'Bunlar satılık değil' diyen babadan, büyük babalara, imparatorlara kadar herkes ladesçi." Cemil, farkında değildi ama yine Demir'e ve Raif'e benzer şekilde konuşmuştu. Belki de bütün ladesler kötü değil, birilerine benzemek, onlarla özdeşim kurmak, bir tür gerekli lades belki.

O ögle üç genç bir pideciye girdiler. Alt kat sigara dumanı içindeydi, sigara içmedikleri için üst kata çıkmak istediler, garson "Üst kata çıkamazsınız, orası aile yeri" dedi. Gabri "Aile yeri ne demek?" diye sordu. Ayvaz, "Biz aileye çok önem veririz, o yüzden aileler bekârlardan ayrı oturur" diye açıkladı. Oturdular, birer pide söylediler. Cemil, "Belki de aileye değil, kadına önem verdiğimiz için aile yeri var. Bir baba iki oğlunu alıp aile yerine gidemez ama akraba olmayan iki kadın gidebilir. Aile yeridir derken kendimizi kandırıyoruz. Orası aile yeri değil, kadınlar matinesi" dedi. Garbi, "Burada kadınlar otursa ne olur?" diye sordu. Ayvaz, "Burada erkekler kadınlara bakar ama yukarıda bakılmama garantisi var" dedi. Cemil ekledi: "Aile değil, kadın önemli bizde. Erkekler eşlerine 'ailem' der ama hiçbir kadın kocasına 'ailem' demez. Aile

yeri aslında kadınlar bölgesi. Aileye önem verseydik, alt katta da üst katta da kadına bakılmazdı sonuçta. Yani kendi kendimizi de suçlamayalım şimdi, bizde sadece kadına değil, ilginç olan her şeye bakılır. Bir sakat çocuğun varsa mutlaka bakar birileri, sonra bir de geçmiş olsun derler mongol çocuğa bile."

"Bizde durum farklı. Eğer karın başkası karısından daha güzelse, sen kalkıp benim kadın hepinizin karısından güzel demek lazım. Demezsen ayıp olur" dedi Gabri.

Hep birlikte güldüler.

Felâket birdenbire geldi. Her şey bir rüya gibi hızla gelişti. O sabah telefon erkenden çaldı, Ayvaz açtı. Arayan, maymunları getiren geminin kaptanıydı. Kaptan, uzaktan gelen bir sesle bağıra bağıra büyük bir aksilik olduğunu, depoda maymunların kafesten kaçtığını, bütün muzları yediklerini söylüyordu. Üstüne üstlük maymunlar muzları yedikten sonra limanda dört bir yana dağılmıştı.

Şaka sandı Ayvaz ama adam ciddiye. Cemil'le Gabri heyecanla ne olduğunu sordular.

"Maymunlar kaçıp muzları yemişler, sonra da dağılıp gitmişler" dedi Ayvaz. Sesi bir teypten geliyor gibi soğuk ve mekanikti.

Cemil'le Gabri donup kaldılar. İlk şoku atlattıktan sonra Gabri, "Sakin kaptan bizi kazık yapmış olmasın?" dedi.

"Olur mu olur, kaptan kazıkladı bizi belki" diye ona katıldı Cemil.

"Ne diye güvendik o adamlara. Aptal gibi sigorta da ettirmedik" diye hayıflandı Ayvaz.

İzleyen günlerde çok uğraştılar. Avukatlara gittiler, sağa sola danıştılar, bir şey çıkmadı. Ne olup bittiği açık değildi, olayın içyüzünü anlayamadılar. Gabri son parasıyla ülkesine döndü. Havaalanındaki uğurlama buruktu.

O akşam Cemil Ayvaz'a,

"Acaba bu yediğimiz kazıkta Gabri'nin de parmağı var mı?" diye sordu.

"Sanmıyorum, haber geldiğinde o da bizim kadar üzüldü, kıpkırmızı oldu yüzü."

Biraz sonra Cemil,

"Kıpkırmızı olduğunu nasıl anladın, çocuk zenci. Hani biz olsak kızardığımız anlaşılır belki" dedi. "Bilmem, bana kızardı gibi geldi."

"Madem böyle bir risk vardı, niye Gabri de muzlarla birlikte yolculuk etmedi?"

Kafalarında soru işaretleri vardı. Soru işaretleri yaşamı aralar ama tümüyle aydınlatmaz ne yazık ki.

Turkuaz Muz ve Maymun ithalat Ltd. batmıştı. Bunun şokuna alışamadan asıl felâket geldi.

Evlilik sigortasına yüksek prim yatıran üç çift aynı hafta içinde boşanıverdi. Sebep şiddetli geçimsizlikti. Anlaşma gereği bu çiftlere, o güne kadar ödediklerinin iki katı para ödemeleri gerekiyordu. Ellerindeki para ödemeleri gereken miktarın altındaydı. Borçlandılar, sözleşmede öngörülen sürede çiftlere ödemeleri gereken miktarı ödediler. Artık borç içindeydiler.

İkinci işlerinde de iflas etmişlerdi. Bu iflas, derin iflastı. Parlak fikirleri, karanlık bir final getirmişti

Ağızlarını bıçak açmıyordu. Sabahları sıkıntıyla uyanmaya başladılar, kalkıp güne başlamak zor geliyordu. Uyanır uyanmaz tekrar uyuyorlardı. Sırtlarını yorganla, sıkıntılarını uykuyla örtüyorlardı.

Bir akşam Ayvaz koşarak eve geldi. Cemil'e, "Bunların boşanmaları hileli. Boşanan çiftlerden birini yolda kol kola gördüm. Şiddetli geçimsizlik filan yok bunların arasında, güle oynaya yürüyorlardı" dedi heyecanla.

Boşanan üç çift en yüksek primi yatırmıştı. Niçin bu kadar yüksek prim yatırdıkları şimdi anlaşılıyordu. Bir ihtimal, büyük bir ihtimal, yüksek prim yatırıp danişıklı boşanmışlar, yüksek tazminat almaya hak kazanmışlardı; aslında birlikte yaşıyorlardı, evlerini filan ayırmamışlardı. Muhtemelen bir süre sonra da tekrar evleneceklerdi. Cemil'lerin sigorta sözleşmelerinde bu tür bir üçkâğıtçılığı öngören bir madde yoktu. Dürüst düşünmüşler, gafil avlanmışlardı.

Cemil'in ağabeyi İhsan, kardeşiyle yakından ilgilenmezdi, biraz mesafeliydi. Ancak kardeşinin başına gelenleri öğrendiğinde hemen telefonla aradı, sonra yanlarına gidip Cemil'le Ayvaz'ı evine götürdü, onlara oda verdi. Günlerce birlikte oldular, sabah akşam konuşuyorlardı.

Ayvaz daha çok, içlerine girdikleri sıkıntıdan nasıl kurtulacaklarını düşünüyordu. Cemil ise başlarına gelenin anlamını kavramaya, olup biteni kendi yaşamında ve yaşamda bir yerlere oturtmaya çalışıyordu.

Demir o sırada Cennetşehir'deydi, İhsan'ı telefonla aradı, uzun uzun konuşup Cemil'le Ayvaz'ın borçlarını ödemeye karar verdiler. Görünürde borç diye ama aslında bir daha almamak niyetiyle, birikmiş paralarının hemen tamamını verip borcu kapattılar. Bu, Cemil'i de Ayvaz 'ı da rahatlattı ama başarısız olduk duygusunu silmedi. Her ikisi de Demir'e ve İhsan'a karşı derin bir minnet duydular. Cemil'de bir de yoğun suçluluk duygusu vardı, kendini yaramazlık edip düştüğü kuyudan ağabeyi tarafından çıkarılmış gibi hissediyordu.

Bir akşam Demir telefonla aradı, telefonun sesini açtırıp Cemil'le Ayvaz'a şunları söyledi:

"Teselli için söylemiyorum, bu dünyada iyi şeylerin de, kötü şeylerinde bir işlevi var" dedi. "Dişçilik benim mesleğim. Çürük dişler, çok gereksiz gözüktür, tedavi olmuyorsa çekip atarsın sonuçta. Ama bunca tedavi, bunca macun, bunca fırça çürük dişler sayesinde ortaya çıktı. Çürük dişler, sağlam dişlerin varlığına katkıda bulunur sessizce. 'Beni öldürmeyen acı güçlendirir' demiş Nietzsche. Şimdi biz şöyle desek nasıl olur: 'Acılar sizi öldürmemeli, tatlılara yüreğinizde yer açmalı. Öyle zengin bir sofradır ki yaşam, acılardan sonra tatlıları beklemeli insan.' Bu dediğimi unutmayın, her türlü sıkıntı sırasında ayakta tutabilir sizi."

Demir'in son cümlesini bir kâğıda yazdı Cemil:

**Öyle zengin bir sofradır ki yaşam,
acılardan sonra tatlıları beklemeli insan.**

İhsan'da kaldıkları süre içinde Cemil, ağabeyi ile hiç bu kadar uzun oturup konuşmadıklarını fark etti. Genelde mesafeliydi İhsan, müvekkilleri vardı, davaları vardı, sevgilileri vardı ama kardeşinin bir sıkıntısı olduğunda yanındaydı, kol kanat germiştir. İhsan'la konuşurken Cemil birkaç kez sanki babası ölmemiş gibi hissetti. Babası yoktu, ağabeyi vardı. Ağabeyler ve ablalar, çocukluk günlerinizin devamıdır.

Ayrılacakları günün sabahı İhsan kahvaltıda sandalyesine yaslanıp, "Çizginin sonu başından daha çok ilgilendirir bizi" dedi. "Çifte standartlı insan evladı, ladesçi. 'Ben niye öleceğim' der de nicesi 'Ben niye doğdum' demez hiçbirisi. Doğmamız şart değildi, mutlu olmamız da şart değildir. Hayatınız size verilmiştir. Onu nasıl kullanacağınız ise sizin işinizdir. Doğumunuzdan siz sorumlu değilsiniz ama ölümünüzden bir ölçüde siz sorumlu olacaksınız. Doğumunuzdan önceki dünyadan sorumlu değilsiniz, ancak şu andan itibaren dünyanın gidişatından da siz sorumlusunuz. Yaptığınız iyi ve kötü işlerle öldükten sonra da dünyadan siz sorumlu olacaksınız."

İşte böyle dedi İhsan, son cümlesi içlerine işledi:

**Doğumunuzdan siz sorumlu değilsiniz
ama ölümünüzden siz sorumlu olacaksınız.**

İhsan'la ve Demir'le olan konuşmaları Cemil'e iyi gelmişti ancak yetmedi. Olup bitenler Ayyaş Ahmet'i bulma, ondan bir sır alma isteğini iyice artırmıştı içinde. Sanki onu bulursa önünde yeni bir yol açılacaktı, tek yönlü ve ileriye. Ayyaş Ahmet'i aramaya devam etti.

Demir, Cemil'in Ayyaş Ahmet'i yana yakıla aradığını biliyordu. Bir Cumartesi Cennetşehir'den İstanbul'a geldi. Cemil evde yalnızdı, Ayvaz yine iş aramaya gitmişti. Bir ara Demir Cemil'e Ayyaş Ahmet'i niçin aradığını sordu.

Cemil,

"Onun, bundan sonraki yaşamımda bana rehberlik edecek bir sır vereceğine inanıyorum" dedi. "Ona danışmak, onunla tanışmak istiyorum."

Demir yavaş ve hüzünlü bir sesle,

"Onunla tanıştın Cemil, şu an karşında" dedi.

Cemil kalakaldı, hayretli, temkinli, ezilmiş bir ses tonuyla,

"Ayyaş Ahmet sen misin abi?" diye sordu.

"Evet."

"Demir abi, bu şaka mı, ciddi mi?"

"Ciddiyim."

"Yani bütün o kerteriz defterlerini sen mi yazdın?"

"Evet."

"Gerçekten yetiştirme yurdunda mı yetiştin?"

"Yirmi yıl önce sorsan maalesef evet derdim ama şimdiki aklımla çok şükür evet. Çok şükür demem, doğmuş ve doğacak binlerce yalnız ve mutsuz çocukla aynı kaderi paylaştığım içindir, insanlar çoktur ama insan bir kişidir. Ben bugünlere çok zor geldim. Benimle aynı noktadan başlayıp bu dünyada kaybolan kardeşlerim çoktur. Bilen az, çok sayıda çocuk okutuyorum. Niçin? Çünkü okutuyorum."

Cemil ağlamaya başladı, kalkıp Demir'in boynuna sarıldı. Demir de ağlıyordu, bir baba, bir ağabey kalbiyle Cemil'i bağrına bastı.

Oturdukları zaman Demir,

"Kerteriz Defterlerimle seni, herkesi kandırdığımı düşünüyorsun değil mi?" diye sordu.

"Bilmiyorum abi, değil galiba. Rumuz kullanmışsın sadece. Öyle altı defter yazmak, şaşırtıcı, yaratıcı bir yaşantı."

"Bir, içimden geldi. İki, para kazanıyorum bu yolla, geçmişte de yaptım bunu, çocukların bursuna destek oluyor. Rumuzum Ayyaş Ahmet. Her şakadaki gerçek payı misali her rumuzda da bir gerçek payı vardır belki. İçkiye düşkün değilim, zaten Ayyaş Ahmet de içmiyor ama içimde, sur dibindeki ayyaşlar gibi hem yaşamın ta içinde

olmak ama tam yaşamamak hem dünyada bulunmak ama dünyalı olmamak isteği var. Yazdığım Kerteriz Defterleri ve yaşadığım bu hayat, belki bir başkaldırı veya sessizce saklanma gayreti yaşamdan. Dürüslüğe olan merakım, içimde pusuda bekleyen bir üçkâğıtçılığı örtmek için mi acaba? Eğer böyleyse, bütün üçkâğıtçılarda da örtülü kalmış bir dürüstlük isteği var belki de. Bütün bunları söylerken ladesçilik mi yapıyorum, takıyyecilik mi, kendimi mi kandırıyorum, herkesi mi?"

"Belki de bu dünyada en dürüst insan dürüstlüğünden kuşku duyandır" dedi Cemil. "Dışarıda dürüst olduğundan kuşkusu olmayan nice insan var, ahlak abidesi sanıyorlar kendilerini. Aslında çoğu ladesçi, belki de üçkâğıtçı hepsi. Seninki kandırma sayılır mı, emin değilim. Bir şaşırtma, bir sürpriz gizli defterlerinde. Her kandırmada bir sürpriz var ama her sürpriz kandırma değil bence?"

"Belki gerçek söylediklerin, belki yalnızca beni sevdiğin için böyle söylüyorsun. Kibarca sen de kendini kandırıyorsun. Doğada bir düzen mevcut. Hayvanlar yeteri kadar akıllı. Gereğinden fazla akıllı olan insan, yalan söyleyerek, yiyebileceğinden fazlasını öldürerek, harcayabileceğinden fazlasını biriktirerek uyumu bozdu. Şimdi resimde armoni, şiirde ve nesirde kafîye, belki de uyumsuz bir dünya gidişatını uyumluymuş gibi gösterme gayreti. Kapsam karanlık olunca zarfı renkli çizmeli."

"Abi, biz dürüst adamdık. Arada Ayvaz hayali ihracat falan önerdi ama sonunda dürüst davrandık sürekli. Peki işimiz niçin iyi gitmiyor?"

"Başarı için, mutluluk için dürüstlük şart değil. Dürüst olmadan mutlu ve başarılı olanlar çok bu dünyada. Dürüstlük bir lüks, bireysel bir tercih, başarıdan bağımsız bence. Başarı için akıl ve uygun şartlar gerekli. Dürüstlük, öteki başarılardan ayrı, kendi başına bir başarı belki."

"Abi ben Ayyaş Ahmet'i arıyordum, mürşidim olsun, yaşamıma ışık tutacak bir sır versin, bana bir yol gösterebilir diye. Madem sensin Ayyaş Ahmet, bana bir sır ver. Çok bunaldım. Borcumuzu kapatmanız inanılmazdı. Şimdi bir sır ver, inanılır bir öğüt bulunsun içinde."

Demir:

"Bir abi bulup danışmak, ihtiyar bilgeye yol sormak masallarda kaldı. Okuyup veri toplamak ve kendi aklını kullanarak bir sonuca varmak yerine, Doğu tarzı tembellikle, konuşarak bir bilenden öğüt almak geçmişte kaldı. Kimi öğrenci okur, dener, düşünür. Kimi öğrenci ise çalışkan bir arkadaşına anlattırır konuyu, dinleyerek öğrenir; sonra da 'Ben dinleyerek öğreniyorum' der. Bu belki bir tercihtir, belki de tembellik."

"Aylardır çok uğraştık abi, şimdi tembellik vakti. Bana bir öğüt ver. Ne yapayım, ne yapmalıyız?"

"Dışarıdan gelen öğütler ithaldir, fabrikasyondur, konfeksiyondur, sana uyabilir, uymayabilir de. Kendine danışıp kendine öğüt verirsen, bu, ev yapımı, el yapımı olur. Benden, başkalarından fikir, veri alabilirsin. Oku, gözle, dinle ama sonuçta kendi aklına güven, kendi kararını kendin ver. Atalar 'taşımaya suyla değirmen dönmez' demişler. İyi de, sözü eksik bırakmışlar. 'Taşımaya suyla

değirmen dönmez, taşıma fikirle hayat sürmez.' Sonuçta, Ayyaş Ahmet'e danışma, kendine danış. Son karar kaynağı sen ol, kendin ol. Dünyayı dolaş ama sonunda kendine gel, kendine yerleş. Başkalarının yazdığı kerteriz defterlerini okuduğun süre onların bilgisiyle sınırlı kalırsın, onlara mahkum olursun, ya hinlik olsun diye yanlış defter veriyorlarsa eline? Kendi kerteriz defterini kendin yazmalısın. Neyse, bütün bu söylediklerim de aslında bir tür öğüt. Beni boş ver, sen kendi deneyimlerine güven."

"Abi bende deneyim ne arar" dedi Cemil. Demir güldü:

"Var, var, hepimizden deneyimlisin, iki defa iflas ettin bu genç yaşta."

Cemil de güldü. Acılara ilişkin şaka yapmak, gülmek, acılar kabuk tutuyor demektir.

O gece bir tek cümle, yanıp sönen bir ışık gibi aklında kaldı Cemil'in: "Kendin ol." Bunu Aysen de söylemişti.

LADESÇİ IV. BÖLÜM

Son Semerci

Son günlerde Cemil'in aklında iki cümle vardı: "Kendin olmak", diğeri Demir'in bir süre önce söylediği: "Siz bir şeyler olmak istiyorsunuz, zengin, ünlü... Bir şey olmayın, bir şeyler yapın." Bu iki cümle önce çelişkili geldi Cemil'e, sonra uygun gözüktü. Ne istediğini keşfetmeliyim. Zengin ya da ünlü olmayı düşünmeden içimden geleni yapmam gerekli. Bu düşüncesini Ayvaz'a da söyledi.

Artık Cennetşehir'e dönmeyi düşünüyorlardı.

Ve döndüler. İhsan, dönmesinler diye ısrar etti ama döndüler.

Döndüklerinde Demir Cennetşehir'deydi. Başarısız İstanbul macerası enerjilerini ve neşelerini tüketmişti. Aileleri onları sevinçle karşıladı. Demir'in duygusu belirsizdi.

Aybahar henüz evlenmemişti, ancak Cemil annesiyle bu konuyu fazla konuşmadı.

Günler geçiyordu. Cemil'in içinde artık ne zengin ne de ünlü olma isteği vardı. Saplantı şeklinde nasıl kendim olabilirim diye düşünüyordu.

İstanbul'dan ayrılırken Aysen'le vedalaşmaları hüzünlü olmuştu.

Aysen, Cemil için bir imkânsız sevgiliydi.

Cemil'in kalbinde Aysen, olmamış, adı konmamış, olgunlaşmamış, hatta dalında hiç görülmemiş, yine de tadı hoş gelen ve acı veren bir aşk meyvesiydi. Birçok kişi, Cemil'in platonik bir aşka tutulduğunu söyleyebilirdi ama bu yanlış olurdu. Hiç çizilmemiş uçsuz bucaksız ve rengarenk manzaralara benzeyen bazı yaşanmamış aşkları "platoniktir" diye soğuk ve klişe bir kelimeyle adlandırmak haksızlıktır. Yaşanan her aşk gibi, yaşanmamış aşkların da kendine özgü bir adı olması gerekir.

Aysen'le son görüşmelerinde Cemil, onun aylar önce "kendim olmak için coğrafyaya girdim" dediğini hatırlattı ve bunun kendisini etkilediğini söyledi. Aysen tam hatırlamamıştı ama sözüne önem verilmesi hoşuna gitti.

Şimdi Cennetşehir'de Cemil, Aysen'den öğrendiği gibi kendi olmaya çabalıyordu. Bunu düşünmesi belki de fizikleşmemiş bir birleşmenin soyut bir telâfisi idi.

Bu dünyada, kendi olmadan bir şeyler olmaya, kendi olmadan birileriyle birlikte olmaya çabalayan çok insan var. "Dürüst" olmak gibi "kendi olmak" da kıymetli ve ender bir şey galiba.

Nasıl kendim olabilirim diye düşündüğünde Cemil'in bulduğu şey suydur. Yeteneklerine ve içindeki gerçek isteğe uygun bir yaşam sürerse kendi olabilirdi. Kendi olmak demek, içindeki safı bulmak, saf kendini görmek demektir. Kendi olamayan, içindeki safı bulamayan, kendini ve çevreyi kandırır, ladesçilik yapar çoğu zaman.

Kendinde yaşayıp kendi olamayan bir üçkâğıtçı, çevreye de farklı gösterir kendini, maske takar. Ben olmayan bir benle kandırmaya çabalar herkesi. Kendini kandıran, kandırmaya müsaittir âlemi.

Saf kendin olmak, saf alkol gibi bazen sarhoş edebilir sizi. O yüzden biraz toplum katmalısınız kendinize, ancak oranı iyi ayarlamalı. Toplumu kendinize yanlış miktarda kattığınızda, zehirli içkiler içmiş gibi zehirlenebilirsiniz.

Bu dünyada ne yapmak istediğini düşünüyordu Cemil. Hiçbir maddî kaygısı olmasa ne yapmak isterdi? Düşündü. Aslında çok sosyal değildi, insanlarla yoğun ilişki gerektiren işler ona uygun sayılmazdı. Bir işletmeyi planlamak, kurmak cazipti, ancak işletmek ona göre değildi. Doğayı ve hayvanları severdi, köpekleri, atları, eşekleri severdi. Geliştirmemişti ama eli el becerilerine, marangozluğa yatkındı. Yapacağı iş, doğayla hayvanlarla ilgili olmalıydı, el becerisi gerektirmeliydi, ancak böyle bir meslek yoktu. Veteriner, marangoz veya mobilyacı olabilirdi ama artık bunlar için çok geçti.

Cemil, doğayla, hayvanlarla ilgili bir şey yaparsa kendi olacaktı ama bu uzak bir ihtimaldi. Hatta mümkün değildi.

Cemil de Ayvaz da karamsarlık içindeydiler. Ayvaz, ağabeyinin açtığı dükkâna gidip geliyordu, nispeten iyiydi. Cemil ise giderek kendini daha kötü hissediyordu. Yaşamı, her şeyi anlamsız bulmaya, bir şeylerin bittiğini düşünmeye başlamıştı. Sondu, bitmişti. Hayalleri geçmişte kalmıştı, umudu ise kaybolmuştu. Sabahları yine yataktan kalkamıyordu.

Cemil saplantı şeklinde, yaşamında bir şeylerin bittiğini, sona ulaştığını düşünmeye başlamıştı.

Bir öğleden sonra gazetede bir haber gördü. Haberin başlığı "Son Semerci" idi. Haberde Türkiye'de az sayıda

semer ustası kaldığı, nicesi gibi bu zanaatın da ölmekte olduğu anlatılıyordu. Son semercilerden birisi Erdek'te yaşayan Mustafa Usta idi.

Son semerciyle ilgili haber Cemil'i derinden etkiledi. Birkaç defa okuduktan sonra gazeteyi sakladı. Niye etkilendiğini bilmiyordu. Yaşamındaki bir şeyler, yaşama sevinci, belki de yaşamı sona eriyordu. Sona ermekte olan kendine ait şeyler ile sona ermekte olan bir zanaat arasında paralellik kurmuştu belki de. Son, sonlar acı vericiydi.

Cemil, son semerciye acımıştı. Aslında kendine acıyordu.

Bir semercinin yaşantısı Cemil'den alabildiğine uzaktı. Bir iki binmek dışında ne eşeklere, atlara yakındı ne sazdan, kamıştan anlardı. Ancak biraz düşününce fark etti ki, bir semercinin işi aslında onun ilgi duyduğu şeydi. Semercilikte doğa vardı, doğallık vardı, hayvanlar vardı, el becerisi, marangozluk vardı.

Daha birkaç hafta önce hayvanlarla, marangozlukla ilgili bir şeyler yaparsa kendi olacağını, kendini bulacağını düşünmüştü. İşte semercilik kendisine göre bir işti.

İzleyen günlerde Cemil sabahları erken kalkmaya başladı, artık daha az uyuyordu. Sebepsiz sıkıntısı azalmıştı. Ancak şimdi, son günlerde kendisiyle ilgili fark ettiklerini hayatına nasıl yerleştireceğini düşünüyordu. Bunu düşünmek ise sıkıntıyla karışık bir heyecan veriyordu. Semercilik tam Cemil'e göreymiş, ancak bir semerci olma fikri, yabancı ve iticiydi.

Cemil giderek bu fikre alışmaya başladı. Doğa, hayvanlar, marangozluk ve el becerisi, Cemil'in kendisiydi. Giderek içindeki istek büyüdü, Cemil Erdek'e gitmeye karar verdi. Erdek'te son semerciyi görecekti.

Düşüncesini Demir'e söyledi. Demir güldü.

"Ben sana yetmedim, yeni mürşidin son semerci mi olacak? Sabahları sıkıntıdan uyanamadığımı söylüyordun. Seni gaflet uykusundan uyandırısın diye yeni bir mürşide gideceksin şimdi. Git. Ancak unutma, seni uykudan uyandıran şey, başına dikilen uyanık birinin eli değildir asla. Bu dünyada her insan, yalnızca kendi beyni sayesinde uyanır uykudan."

"Abi, sen ve son semerci, omzuma değen ellersiniz belki" diye karşılık verdi Cemil. "Ve uykudan ben uyanacağım. Ama uyanmak için Erdek'e gideceğim."

Cemil Erdek'e gidebilmek için annesinden para aldı. Ayrılırken "Bir arkadaşımı görüp döneceğim" demişti. Semerciye gideceğini söylemek ayıp gelmişti.

Bir Ekim sabahı Erdek'te otobüsten indi. Kıyıdaki bir çayhaneye oturup simit ve çayla kahvaltı etti. Çayhanenin önünde balıkçı tekneleri, az ötede şirin bir ada vardı. Bir grup göçmen kuş güneye doğru V düzeniyle uçuyordu.

Çayhaneden çıktı, meydandaki Atatürk heykelinin önünden geçti. Heykel güzeldi, 12 Eylül'den sonra dikilmişti, Eylül öncesindeki kardeş kavgasının acılarını anlatıyordu, Eylül sonrasındaki kardeş kavgasını, aydın kıyımını anlatmıyordu. Belki bu da bir ladesçilikti.

Köşedeki antikacıya semerciyi sordu, gösterdiler. Sokak boyunca dükkânlar arasında yürüdü. Sonunda bir sokakta son semerci Mustafa Ustayı buldu.

Mustafa Usta altmış yaşlarında, yuvarlak yüzlü, babacan tavırlıydı. Alçak bir tabureye oturmuş semer yapıyordu. Cemil selâm verdi, "Hoş geldiniz, buyurun" dedi Mustafa Usta.

Cemil bir süre ne diyeceğini bilemedi. Geliş sebebini söylemek ayıp gibi geldi. Sonra cesaretini toplayıp "Kolay gelsin ustam, sizinle tanışmaya geldim" dedi. "Buyurun oturun" dedi Mustafa Usta. Cemil onun, semer için gelmeyen, yalnızca tanışmak isteyen birisi karşısında şaşıracağını zannetmişti. Ama ustanın şaşırmış bir hali yoktu.

Cemil gazetede okuduğu haberden söz etti. Mustafa Usta buna da şaşırmış gözükmedi, haberi okumuştı. Cemil semerciliğe ilgi duyduğunu söyledi. Usta bir yandan ağır hareketlerle işini yapmaya devam ederken, bir yandan, telaşsız ve yavaş bir sesle semerleri, semerciliği anlatmaya başladı.

Atlara, eşeklere semer yaparmış Mustafa Usta, semer eyerden farklıymış. Semerin çevresi meşeden yapılabilirmiş ama usta kayın ağacını tercih ediyormuş. En alta keçi kılından özel olarak yapılmış keçe, üst tarafa teke derisi, ikisinin arasına ise bıçakla boylamasına kesilmiş kuru kamışlar koyuyormuş.

Cemil konuyla ilgili bildiği klişe düşünceyi söyledi: "Eşekler inatçı olur, değil mi? Ama ben birkaç defa bindim, benimkiler inatçı çıkmadı."

Mustafa Usta,

"Bilmem, öyle diyorlar ama değil" dedi. "Uzağı görür, tehlikeyi anlar eşek. Eşeginle giderken durdu mu, inat etti demeyeceksin, gidip ileriye bakacaksın, bir sebebi vardır, mutlaka, bir tehlike filan görmüştür yolda. Eskiler eşek koyarmış kervanların önüne, tehlikeyi görsün diye."

"Bilmiyordum."

"Bir de, bir defa tökezledi mi eşek bir yerde, aylar sonra o yere gelse, gitmez, durur. Sen buna ister inatçı de, ister tedbirli. Gitmez."

"Yaşlı eşekler daha inatçı derler."

"İşte, yaşlı eşek çok yerde tökezlemiştir, çok yerde durur. Yaşlı eşek inatçı değil, tecrübelidir bence. Eşek dediğin ifade-i meram edemeyen bir hayvan, derdini anlatamayan bir can, o yüzden sopa yer insandan. Derdini anlatamadığı için sopa yiyen çok eşek var bu dünyada, derdini anlatamadığı için sopa yiyen insan da."

"Vah eşekçikler, vah insancıklar. Bugüne kadar hiç eşek dövmedim ve dövüşmedim. Şükretmeliyim" dedi Cemil.

"Bazen sopayla, taşla bir eşiği döverlerse insafsızca, başını duvara çevirip ağlar eşek, gözlerinden yaş süzülür sessizce. Eşekleri anlamayan insanlar, birbirlerini de anlayamazlar. Eşeğe inatçı diye kızan nice öfkeli insan, öfkeden gözleri dönmüş halde ve ağzından köpükler saçarak saldırıyor sağa sola. İnat öfkeden daha mı kötü?"

Konuşma çok keyifli gelmişti Cemil'e. Mustafa Usta semer yapmadan önce, eşeğin ölüsünün nasıl alındığını anlattı. "Ahırda almayacaksın, dışarıya çıkaracaksın eşeği, bir de nden alacaksın ölüsünü, arkasından yanaşırsan, ölüyü kaçırır, ifte atar" dedi. Ustaya göre bir semercinin en büyük hüneri, eşeğin sırtında yara amayacak bir semer yapabilmektir.

"Bazen dağ köylerinden gelip, sırtı yara olmuş eşekler için ağırırılar beni. Ben yapmamışım o semeri tabii, ya bir başkası yapmış ya da eskiden. Sırtı yaralı bir eşek varsa eğer, semerin i tarafı bıçakla oyulur, boşluğa bol bir keçe konur, dikişle tutturulur, yara iyileşene kadar. Sonra semerin hayvanın boynuna değen yerine yara yapmasın diye yumuşak kumaş parçaları konur, buna yastık denir. Yani böyle, bir hayvanın varsa bileceksin, dilinden, dilsizliğinden anlayacaksın. Aynı bebek gibi, sormayacaksın, sorsan söylemez, sen bileceksin, dvmeyeceksin."

Ertesi gün Cennetşehir'e döndü Cemil. Birkaç gün eve kapandı. İzleyen günlerde, içindeki istek iyiden iyiye güçlendi, sonunda semerci olmaya kesin olarak karar verdi. Niçin? Bilmiyordu ama olmalıydı. Ne n ne para istiyordu, sadece semerci olmak istiyordu.

Bu isteğini annesine söyleyemedi. Havva Hanım zaten, bu ocuk ne yapıyor, ne yapacak diye kaygılar içindeydi. Demir'e söyledi. Demir şaşırmadı, sevinmedi, yalnızca "Sen istiyorsan iyidir" dedi. Cemil semerci olacaktı.

Cemil semerci olmaya kararlıydı. Hayvanları, eşekleri zaten severdi, onlara vurmazdı. Mustafa Ustayla konuştuğundan sonra hepsine sevgisi artmış, eşekleri tarih boyunca zulme uğramış bir tür olarak görmeye başlamıştı. Bir zamanlar kendi türünden köleleri insafsızca kırbaçlayan insanlar gibi, sopalarla, taşlarla dövüyordu eşekleri sahipleri. (Güçlü ve vicdansız bir efendi açıkça döver sizi, akıllı, ahlaksız ve sinsî birileri ise sessizce kandırır herkesi.)

İnternet'te, Pars Tuğlacı'nın Okyanus'una baktı, eşekleri araştırdı Cemil. Eşek, tek parmaklılar takımının (Perissodactyla), atgiller familyasına (Equidae) giren bir memeliydi. Tıpkı böcekler, filler, balinalar gibi, onu tanımayan, niyetini yanlış anlayan, doğayı sömürmeye meraklı güçlü bir tür tarafından (bu türün biyolojideki adı homo-sapiens'dir) baskı altına alınmıştı.

Cemil, başından beri dürüst olmaya çalışıyordu. Kendine karşı dürüst olma düşüncesi yeniydi. Eğer semerci olursa, öncelikle kendine karşı, sonra herkese, her şeye karşı dürüst olacaktı. Derinden derine bir şey daha vardı içinde: Ezilen milletlere, insanlara karşı duyarlı, sevecen olmayı öğrenmişti Aysen'den. Semerci olduğunda, bütün zulme uğramışları bağrına basacaktı bir anlamda.

Semerci olursa Cemil, açıkça değilse bile içten içe, tarihteki bütün ezilmişlere "affedersiniz" diyecekti sessizce.

Cemil, semerci olacağını çevresindekilere nasıl söyleyeceğini bilemiyordu. Dalga geçeceklerinden emindi. Sonra, söylemem şart değil, olunca nasıl olsa öğrenecekler diye düşündü. Yalnızca Ayvaz'a söyledi, "İstersen beraber öğrenelim" dedi. Ayvaz tereddüt etti, "Hele sen bir öğren de, bakarız" diye geçiştirdi.

Bir ay sonra Erdek'e gidip bir pansiyona yerleşti Cemil. Mustafa Ustanın yanına çırak girdi, para almadan çalışacaktı, yalnızca semerciliği öğrenmek istiyordu. Sevinç içindeydi, bu işe oldu gözüyle bakıyordu, Anadolu'daki söyleyişle eşeğe binmeden ayaklarını sallamaya başlamıştı.

Mustafa Usta olup biteni olağan karşıladı, yine hiçbir şeye hayret etmedi. Bir üniversite mezununun semerciliği öğrenmek için çıraklık etmesi sık sık olan bir şeymiş gibi doğal karşıladı. Belki de, doğa ile, doğal olanla uğraşanlar, karşılarında bir samimiyet, bir doğallık gördüklerinde, doğal karşılıyorlardı bunu.

Cemil, Mustafa Ustanın kendisini rakip görebileceğini düşündü. Çünkü usta ilerde bir dükkân açarsa nerede açacağını sormuştu. Cennetşehir'de açabileceğini söyledi. Bu belki de ustayı rahatlatmıştı.

Dört ay kaldı Erdek'te Cemil. Başlangıçta annesiyle ağabeyi para gönderiyorlardı. Çıraklığa başladıktan bir ay sonra Mustafa Usta, başlangıçta konuşmadıkları halde aylık vermeye başladı. "Bana yardımın dokunuyor, hakkın geçmesin" dedi.

Cemil sabahları erken gelip dükkânı açıyordu. Elleri nasır tutmaya başlamıştı. Kuru kamışları bıçakla keserken avuçları çiziliyor, küçük yaralar açılıyordu. Bütün bunlar önemli değildi. Dolu-derin hayatını yaşadığını hissediyordu. Mustafa Ustayla Bandırma'ya, Edincik'e, Gönen'e, dağ köylerine gidiyorlardı. Ana yolda dolmuştan indiklerinde, köylüler karşılayıp eşekle tepelere çıkarıyordu onları.

Köylülerin ikramı boldu. Yemekler, ayranlar, çaylar, meyveler ikram ediyorlardı. Köylerine gelen bir doktor, bir veteriner, keşfe gelmiş bir hâkim kadar Mustafa Ustaya da itibar ediyorlardı. O, son semerciydi, ustaydı, ağızsız, dilsiz hayvanların dilinden anlardı.

Mustafa Usta pazarlık etmiyor, herkes ne ödeyeceğini biliyordu. Parayı katlayıp eline veriyorlardı o da saymadan cebine koyuyordu. Bu köylerde, Visa kartını uzatan müşterilere "Kimliğinizi görebilir miyim?" diyen, kazıklanmaya alışmış kuşkucu insanlar yoktu.

Bazen bir köylü, param yok, sonra vereyim diye elini uzatıyordu Mustafa Ustaya, el sıkışıyorlardı. El sıkışma, bir akitti, sözleşmeydi. Bir gün Cemil birdenbire, el sıkışan iki insanın kollarının V şeklini aldığını, lades kemiğine benzediğini fark etti. Bir lades kemiğine benzer şekilde kollarını birleştirip el sıkışıyorlardı, söz veriyorlardı birbirlerine. Köylülerin sözlerini unuttukları, borçlarını ödemedikleri olmazdı. Kollarla tutuşulan ladeste kandırma yoktu, aklımda diyorlar ve borçlarını unutmuyorlardı.

Kuşlardaki lades kemiği, göğüste bulunan, iki köprücük kemiğinin alt uçlarının birleşmesinden meydana gelen V şeklinde bir kemiktir. El sıkıştıklarında insanların kolları da köprücük kemiklerinden aşağıya doğru uzanıyor ve bir lades kemiği oluştururcasına kısa süreli bir V yaratıyordu boşlukta. Ellerini birleştirenler, birbirlerine güvenenler boşlukta kalmazlar bu dünyada.

Kimilerine göre uygarlığın temelinde dil ve oyun vardır. Dil ve oyun, eti düşünen-el'e dönüştürmüştür. Oynamayı sever insanoğlu, yaşamı oyuna, oyunu kâra dönüştürmek ister. Başlangıçta "1 Nisan" bir kandırma oyunuydu meselâ. 1 Nisan'da bir şaka yapıp dostlarınızı kardırırdınız, öyle bedavaya. Sonra bunu kâra dönüştürdük, 1 Nisanlarda "Dolma kalemini versene" dedik, dolmakalemi cebimize attık. Bedavaya oynamak yerine kâr ettik. 1 Nisan gibi lades de evvel zamanda, bir şans kemiğiymiş yalnızca. Tavuklar uğurlu sayılırdı, lades kemikleri de. İngiltere'de bir zamanlar, Noel'de hindinin lades kemiğini ele geçiren genç kız evinin kapısına asardı ve yeni yılda o kapıdan giren ilk bekâr erkekle evleneceğine inanırdı. Lades kemiği o zamanlar kısmet açan bir tılsımdı. Sonra gün değişti, lades kemiğinin anlamı da değişti, insanlar lades kemiğini kırmaya ve birbirlerini kandırmaya başladılar. Böylece iki kollu lades kemiği yalnızca kazananlara şans getirdi. Kazandılı-kaybettili bir dünyada 1 Nisanlar ve lades kemikleri, kazanlar kaynakken dört bir yanda, yalnızca kazananlara hizmet etti.

Sözleşirken el sıkışmayı unutanlar, imzalı mühürlü senetler çekler hazırladılar. Onların ise bir kısmı karşılıksız çıktı. V bozulmuştu bir kere.

Sonunda Cemil Cennetşehir'e döndü. Birkaç ay sonra küçük bir semerci dükkânı açtı. Herkes çok şaşırdı, Cennetşehir böyle bir şey görmemişti. Kimse bu semercilik işine anlam veremedi. Hele bir üniversite mezununun böyle bir iş yapması herkese tuhaf geldi. Ayrıca Cennet-şehir'de eşek yoktu. Ancak Cennetşehirliler hemşerilerine sahip çıkmakta gecikmediler, yolda kahvede, "Canım iyi oldu, her şehre bir semerci lâzım, el sanatları ölmemeli, çocuk iyi akıl etti" demeye başladılar. Cennetşehir semerciyi kabul etmişti. Bu arada Aybahar'la birkaç kez görüştü, aralarında yakınlık başladı. Cemil uçuyordu. Aybahar açık öğretime girmişti. Ailesi artık evlenmesini istiyordu, o ise evlenmek istemiyordu, okumaya kararlıydı ve gönlü Cemil'den yanaydı. Henüz iş resmiyete dökülmemişti ama Cemil'in Aybahar'la ilgili düşü, sisler arasından ağır ağır beliriyor, gerçeğe dönüşüyordu. Cemil'in semerci dükkânı ilk aylar müşterisizdi. Sonra çevre köylerde, kasabalarda, şehirde bir semerci açıldığı duyuldu, insanlar birer ikişer gelmeye başladılar. Cemil keyifle köylere koşuyor, ustasından öğrendiği şekilde

eşeklerin, atların ölçülerini alıyor, dükkânına döndüğünde, kayınlardan, meşelerden, derilerden, keçelerden, kâmişlardan semerler yapıyordu. Semer yaptığı ilk eşeğin resmini dükkânına astı.

Giderek ünü artmaya başladı çevrede. Ta uzaklardan geliyordu müşteriler. Kimisi kamyonetle getiriyordu eşeğini, ölçüsünü aldirmaya veya sırtındaki yarayı tedavi etsin diye. Sırtı yara eşekler geldiğinde önce veterinerine gönderip ilaç sürdürtüyordu, sonra semerin yaraya gelen yerine bol bir keçe veya tülbent yerleştirip hayvanı rahatlatıyordu. Bu arada artık iyice nasırlaşan elleriyle eşekleri seviyor, onlara güzel sözler söylüyordu.

Ve Cemil Aybahar'la nişanlandı. Çok mutluydu, mutluydular. Aybahar'ın dersleri de iyiydi, açık öğretimi ciddiye alıyor, muntazam çalışıyordu. Annesi, çeyiz hazırla diye zorladıkça o kitap okuyordu.

Cemil'le Aybahar artık rahatça birlikte olabiliyorlardı, nişanlıydılar. Ancak Aybahar'ın bazı akrabaları bu evliliğe ciddi olarak karşıydılar. Giderek yükselen bir ses tonuyla "Semerciye kız verilir mi!" demeye başlamışlardı. Bu sözler Havva Hanımın kulağına geldi, çok üzüldü, oğluna söylemedi.

Cemil'in yaşamında artık yalnızca Aybahar vardı, Aysen işe girip çıkmıştı, daha doğrusu teğet geçmiş, geceyi uyandıran bir kuyruklu yıldız gibi bir görünüp bir kaybolmuştu. Son günlerde Cemil içine baktığında kendisi için aslolanın, asılın, Aslı'nın Aybahar olduğunu, anayurdunun, anakadınının Aybahar olacağını hissediyordu.

Aysen, anayurdun üstünden geçen bir kuyruklu yıldız, hayret ve hayranlık uyandıran parlak bir an, aydınlık bir yaşantıydı, onu gördünüz diye anayurdunuzu terk etmeniz, bu iz bırakan yıldızın peşinden gitmeniz gerekmiyordu. O size ışığını bırakırdı ama onu yanınızda taşıyamazdınız.

Aysen Cemil'in eksik yanlarını artılayan, ona ulaşmak istediği uzakları gösteren, yol gösteren bir yıldız, Cemil'in gizliden gizliye benzemek istediği bir insandı belki de. Cemil'in örtüler, sisler içinde gördüğü şey şuydu yüreğinde: Cemil, o olmak istiyordu aslında, onunla olmak değil. Aysen gibi olmak istiyordu, Aysen'le olmak değil.

Cemil ortaokulda bir kadın öğretmenine âşık olmuştu platonik bir şekilde, aşk tadında ama acı veren bir düşünceydi bu. Kendisi açıkça farkında değildi ya, içindeki gerçek istek, sahip olmak, aitleşmek değil, kimi yönlerden ona benzemektir yalnızca, onun gibi olmaktır.

Belki bütün aşklar, sevdiğine katılmak, sevdiği gibi olmaktır aslında. Bir insanı ya da bir mesleği arzularken, kendimizden vazgeçiyoruz, kendimizden geçiyoruz, o oluyoruz, ona katılıp onunla oluyoruz. Acaba içimizdeki gerçeği yakalayabilmek için kendimizden mi vazgeçiyoruz? Aşk, ötekiyle birleşme mi, yoksa kendini yok sayıp kendinden ayrılma mı?

Öğretmeni, Aysen veya semercilik, Cemil için benzerdi belki de, kalbinde aynı yere sığdı hepsi. Ancak Aybahar başkaydı.

Öğretmeni ve Aysen, Cemil'in ufkunda yoktular, yalnızca ufku gösteren kuyruklu yıldızdılar. Aybahar ise bir

kuyruklu yıldız, bir çoban yıldızı kadar gözalıcı değildi ama sürekliydi, hep oradaydı, sizi beklerdi, dolunay olduğunda gölgesi yeri göğü sarardı, erkeğini sarardı. Aybahar Cemil'e bir aydı, anayurduydı, sevgilisi ve çocuklarının anası olacaktı. Bütün bunları belki yalnızca Cemil düşündü, hissetti, belki yalnızca yazar istedi. Kimse şunu tam bilmiyor: Cemil gerçekten Aysen'e âşık mı oldu, yoksa olmadım diye kendini mi kandırıyor? Aybahar'da karar kıldığında, bu gerçekçi bir fark etme miydi, yoksa yeni bir lades mi? "Cemil aslında ne öğretmenine ne Aysen'e âşık oldu, o aslında onlar gibi olmak istiyordu" diyen bu romanın yazarı, kendini mi kandırıyor, kahramanlarını mı, yoksa okuyucuyu mu kandırıyor bilmeden? Cemil Aysen'de umduğunu bulamayınca mı Aybahar'a döndü, yoksa Aybahar'a olan aşkından ötürü mü Aysen'den uzak durdu? Ve eğer ticarete umduğunu bulsaydı, yüreğindeki semercilik tohumu yine de kök salar mıydı? Yani, semercilik Cemil'e en uygun meslek mi, yoksa bu da bir ladesçilik mi?

Ne gerçek, ne hayali, kim bilebilir ki? Tercihler ve aşklar yaşamın kerteriz defterinde mi? Kitaplar ve defterler size aşkın ne olduğunu anlatabilir ama içinizdeki aşkın ne olduğunu ancak siz bulacaksınız. Belki gerçeği göreceksiniz, belki kendinizi kandıracaksınız. Her konudaki ladesi bu konuda da oynayacaksınız. Ya da "nikâhta keramet var" deyip kendi gerçeğinizi bulma işini dış etmenlerin sorumluluğuna atacaksınız.

Nikâhta keramet olabilir ama asıl keramet sizdedir. Kelâmları keramete çeviren, yaşam deneyimlerinizi imbikten geçirip damla damla biriktiren hazne, içinizdedir, sizdedir, insanlar 'Yaş kemâle erdi" derler, ya Kemal nerelere erdi, söylemezler. Cemil ile Aybahar, aydınlık ve büyük bir ovada, birbirlerine sarılıp ağır ağır ve döne döne büyümeğe başladılar, büyüyecekler.

Cemil'in işi sürekli iyiye gidiyordu. Yanına bir yardımcı aldı. Bu arada Demir ve Ayvaz'la sık sık buluşuyordu.

Ayvaz, Kültür Bakanlığı'nın sınavını kazanıp Cennetşehir Halk Kütüphanesi'ne memur olarak girdi. Sınavı nasıl kazandığını kimseler anlayamadı.

İki ay sonra Ayvaz ağabeyinin tanıdıkları sayesinde kütüphanenin müdürü oldu. Çok mutluydu. Ancak o kütüphanede yirmi yıldır çalışan ve müdürlük bekleyen kişiler hiç mutlu olmadılar. Bu görülmemiş hızdaki terfi, onlar kadar değilse bile Ayvaz'ı da rahatsız etmişti. Ancak Ayvaz tatlı diliyle hepsinin gönlünü almayı becerdi, zaman içinde kendini sevdirdi.

Kütüphane binası modern ve büyüktü. Gerçi içinde çok az kitap vardı ama Ayvaz kırk yere başvurdu, sivil toplum örgütlerini ve yayınevlerini meyil yağmuruna tuttu, kitap istedi. Sonunda rafları doldurdu.

Bir zamanlar ünlü bir Eşekli Kütüphaneci vardı Niğde'de. Ayvaz onun resmini ve hayat hikâyesini kütüphanenin girişine astı.

Kütüphanedeki memur sayısı azdı, bakanlık kadro vermiyordu.

Ayvaz bir dergide okuduğu kütüphane gönüllüleri sistemini kurdu. Bu sisteme göre

ev hanımları, emekliler, haftada belli saatlerde kütüphaneye gelip ücretsiz çalışıyorlardı. Bu yaklaşım özellikle çocuklara ayrılan bölümde çok işe yaradı.

Ayvaz, haybeye müdür olmuştu ama hayırlı bir müdür oldu. Bazı müdürler gibi odasına kapanıp Brezilya dizilerini ve sabah şekerlerini izlemedi, kitap okumaya başladı.

Ayvaz bir yandan da asıl mesleği olan arkeolojiyle ilgileniyordu. Cennetşehir'in etrafında farklı dönemlere ait tarihi kalıntılar vardı, ayrıca belediyenin deposuna çok sayıda antik heykel yığılmıştı.

Kömür yığınlarının için için yanıp yok olması gibi, bu heykel yığını da ağır ağır ama daha çok üstten üstten sessizce azalıp bitiyordu. Ayvaz hepsinin envanterini çıkardı, yanı sıra kırsal alandaki tarihi kalıntıları, üniversitede edindiği bilgilerle incelemeye başladı. Niyeti bu konuda bir kitap yazmaktı, sonunda yazmaya başladı. Kitabın adı "CENNETŞEHİR'İN ARKEOLOJİSİ" olacaktı. Duvardan heykele Cennetşehir'in tarihini, arkeolojisini ele alacaktı bu kitapta.

Ayvaz'ın en büyük hayali, bir gün belediye başkanı olmaktı. Bu aşkla, bu çevreyle olur mu olurdu.

Bu arada Ayvaz'la Cemil bir kooperatife girdiler, Cennetşehir'in hemen yanındaki verimli tarım arazisi üzerinde kurulmaya başlayan Yağmakent'te yan yana iki arsa aldılar. Kooperatife girince, Demir'e ve İhsan'a olan adı konmamış borçlarını hatırladılar, onların yoğun itirazına rağmen ödediler. Yağmakent Kooperatifi'ne girerken ortaklar arasında kamuoyundaki bazı ünlü isimler de vardı. Biraz da onun

hevesiyle girmişlerdi. Ancak girdikten sonra bu isimlerin bulunmadığını anladılar. İki ünlü kişinin adı ortaklar arasında geçiyordu, ancak ne para yatırmışlar ne de arsa almışlardı. Niçin diye sorduklarında kooperatif üyelerinden birisi "Adettir, insanları cezbetmek için bütün kooperatifler böyle birkaç ünlü isim koyarlar" demişti, kendisi de bunu bile bile girmişti. Anlaşılan bu konuda da bir milli mutabakat, bir ladesçilik vardı. Her ne olursa olsun Yağmakent'te bir ev sahibi olma fikri heyecan vericiydi. Yağmakent'in adı bile kulağa hoş geliyordu. Günden güne Cemil'in işi hızla geliyordu. Artık satışlarının bir kısmını İnternet üzerinden yapmaya başlamıştı. "Semerci" adlı bir site kurmuştu, Web sayfası da vardı. Bazı müşterileri meyil atıp köyelerine, çiftliklerine davet ediyorlardı Cemil'i. O da önceleri "Eşğinizin, atınızın resmini gönderin" diyordu. Az sonra, resim sözcüğünün yanlış olduğunu hatırlayıp "fotoğraf gönderin" demeye başladı. Müşterilerinden, yanma üç boyuta denk gelecek şekilde birer metre uzunluğunda üç çubuk koyduktan sonra eşğin, atın fotoğrafını önden ve yandan çekip İnternet'le göndermelerini istiyordu. Çubukların uzunluğuyla kıyaslayarak hayvanların boyunu, yüksekliğini ve enini tahmin ediyor, semerleri bu tahmine göre yapıp gönderiyordu. Yapılan semerler ise eşeklerin ve atların vücutlarına büyük ölçüde denk geliyordu.

Cemil bu işte başarılı olmuştu, giderek ünü ülkeye, hatta yurtdışına yayıldı, insanlar atlarının, daha çok eşeklerinin fotoğrafını gönderiyor, sipariş veriyor, semer ellerine ulaştığında bedelini gönderiyorlardı. Bu arada çok sayıda müşteri semerin güzel olduğu konusunda geribildirim veriyor, teşekkür ediyordu. İnternetli semerci insanlara ilginç gelmişti, çeşitli illerde çiftlikleri, bahçeleri olanlar heveslenip eşek yetiştirmeye başladılar. İnternetli semerci, semeri ve eşeği meşhur etmişti.

Cemil artık ünlü, varlıklı ve başarılıydı. Sönmeye yüz tutan son semercinin Erdek'teki kıvılcımı, Cennetşehir'e sıçramış, oradan dalga dalga, alev alev ülkelere ve gönüllere yayılmaya başlamıştı. Cennetşehirliler Cemil'le gurur duyuyorlardı. Başlangıçta ona "Bizim semerci oğlan" diyenler, giderek "Semerci Cemil Bey" demeye başladılar.

Ve sonunda Cemil'le Aybahar evlendiler. Cemil'in sağdıçı Ayvaz'dı, bütün Cennetşehir onları kutladı. Demir nikâhta hayatında ilk kez kıravat taktı.

Çok mutluydular. Göklerine, yüzlerine, ellerine bereketli sevinçler geldi. Artık Cemil'in göğünde, göğsünde, gününde, gecesinde Aybahar vardı. Aybahar'ın gününde, gecesinde ise Cemil.

Balayına Erdek'e gittiler, bir motele yerleştiler. Denize girdiler, sabahları kıyıdaکی yol boyunca şehirden kamplara doğru el ele yürüdüler, akşamları limandaki kahvelerde oturdular. Mustafa Usta, yeni evlileri evine yemeğe götürdü, gelinim gelmiştir diye bir Cumhuriyet altını

taktı Aybahar'ın boynuna. Düğünde çok altın takan olmuştu ama en çok bu altın sevindirdi Cemil'i. Cumhuriyet'in altını, ustanın eli bereketliydi.

Yıl geçti Aybahar Açıköğretim'den dereceyle mezun oldu, işletmeyi bitirmişti, butik üzerine küçük bir mağaza açtı Cennetşehir'de.

Nice genç kendini mecbur hissedip Açıköğretim'e kaydoluyor, ancak kendilerini mecbur hissetmedikleri için yeterince çalışmıyor, mezun olamıyorlardı. Aybahar Açıköğretim'i ciddiye almıştı, ona göre nerede olduğun değil, ne yaptığın önemliydi. Cemil ile Aybahar işlerini, evliliklerini ciddiye aldılar. Bir iş sahibi veya evli olmanız önemli değildi, bunları nasıl yürüttüğünüz önemliydi. Günler geçti, dünyanın işleri bitmedi, Ayvaz Cennetşehir'e belediye başkanı oldu. Lisedeyken beğendiği bir kız arkadaşı vardı, az sonra onunla evlendi.

Cemil'in de, Ayvaz'ın da birer kızları oldu. Arkeoloji kitabı basıldığında Ayvaz kitabı eşine ve kızına ithaf etti. Cemil kızı olduğu için mutluydu, arada "Kızım benim işimi sürdürmez, ilerde semerci bir damat bulurum kendime" diyordu. Yarının ne getireceği bilinmez, kim bilir belki kızı da ileride semerci olacaktır. Ayvaz'la Cemil'in dostlukları yaşam boyu sürdü, ailece görüştüler. Yıllarca yemeklerde, törenlerde bir araya geldiklerinde Ayvaz Cemil'i gösterip "Benim has dostum" dedi, Cemil ise Ayvaz için "Benim baş dostum" diyordu.

Yıllar geçiyor, ülkemiz yeni teknolojilerle, ancak eski kafalarla bata çıka, ite kaka ilerliyordu. Bir yöneticinin elinde bir bardak çayla televizyona çıkıp "Bu çayda radyasyon yok, ben içiyorum, siz de için" demesinin üzerinden yıllar geçmişti ama hâlâ balıklarda sorun olduğunda yetkiler televizyona çıkıp balık yiyorlar, bağırsak enfeksiyonu salgınında ellerine bir bardak su alıp cümle âleme "Bu şehir suyudur, ben içiyorum, siz de için" diyorlardı. Sonunda bir kuş gribi çıktı.

Kuş gribi yeni bir hastalıktı ama salgın karşısındaki tavırlar eskisi gibiydi. Politikacılar yine sakinleştirici, örtücü açıklamalarda bulundular, "Kuş gribi olabilir" diyenleri "İşgüzarlık etmeyin, memleketi telâşa vermeyin!" diye azarladılar. Ama artık, en azından basın gözünü açmıştı, bir gazete radyasyonlu çay yutturmacasını hatırlatarak "ARTIK YEMEZLER" diye başlık attı. Ancak vatandaşlar, bu gazeteyi tam okumadılar, hem yetkililerin açıklamalarını yediler hem de hasta tavukları.

"Bana bir şey olmaz" diye kendi kendilerini kandıran ve "Tehlike yok" diye ladesçilik yapan politikacılara inanan vatandaşlar, göğüslerinde lades kemiği taşıyan tavukları tükettiler. Aslında kendilerini tükettiler. Bir baba gazetecilere "Dört tavuğumuzdan üçü öldü, bir şey yok

diye biliyorduk, dördüncüyü de biz kesip yedik" dedi. Şimdi burada ne köylü tamamen suçlu ne de yüzde yüz politikacı. Cennetşehirli Demir ve bu kitabın yazarı, halkımızı A'dan Z'ye aydınlatamadı. Veya herkes sorumlu. İyiliği paylaşmak hünerdir, hataları paylaşmak da gerekli. Ladesçilik bir milli oyunsa eğer, yeri geldiğinde birileri oyunbozanlık etmeli.

Bir gece kapı çaldı ya da uykuda bana öyle geldi, tam emin değilim. Kalkıp kapıyı açtım, baktım sekiz kişi. Demir, Raif, İhsan, Cemil, Ayvaz, Aybahar, Aysen ve Havva Hanım. Onları hemen salona aldım. Yazarlarını arayan bu sekiz kişi aslında hesap sormaya gelmişti. Hemen nasıl anladın diyeceksiniz, aylardır birlikteyiz, birbirimizin ne düşündüğünü yüzünden anlayabiliyoruz artık.

Önce kahve yaptım onlara, üç beş hatır sorduk, havadan sudan konuştuk. Bu hatır sormalar müzikteki sol anahtarı gibidir, olmasa da olur ama mutlaka bulunmalıdır. Hayatımızdaki nice küçük şey gibi belki bu da bir kandırmacadır. "Nasılsınız?" deyince "Kötüyüm" diyeni hiç görmedim, önce "Teşekkür ederim, iyiyim" denir, bir sıkıntı varsa sonra söylenir.

Demir konuya girip,

"Üstün abi, bu romanın ana fikrini okuyucu tam anlayabilecek mi?

Kitabın tümü yaşamın kerteriz defteri, okuyucuya yaşamdaki zenginliklerin yerini gösterecek mi?" dedi.

"Demir kardeşim, bence yaşamın ana fikrini kavramak önemli değildir, belki mümkün de değildir, önemli

olan bizim yaşama ne anlam yüklediğimizdir" dedim ve devam ettim: "Balıkçının kerteriz defteri, satın alan kişiye zengin balık yataklarını, doğru noktaları gösterir. Birlikte oluşturduğumuz bu roman okuyucuya, doğru noktaları göstermiyor, doğruluğun önemini hatırlatıyor yalnızca. Eğer bu romanın tümünü bir kerteriz defteri sayarsak, belki bir tek nokta işaretlenmiş üstüne, o da en büyük zenginliğin dürüstlük olduğudur."

Ben bunu söylediğimde, tanıdık bir söz duymuşların tebessümü belirdi Demir'in yüzünde ve tekrar merakla sordu:

"Bu romanı yazarken gerçek yaşamdaki bazı olaylardan mı etkilendin, yoksa hepsi hayal ürünü mü?"

"Hepsi hayal ürünü" diye cevap verdim. Raif:

"Abi gerçekten mi hayal ürünü yoksa hukuki bir sorun olmasın diye mi söylüyorsun?"

Ben:

"Tabii ki hayal ürünü, ancak bunun böyle olduğunu açıkça vurgulamamı editörüm söyledi, ona da yayınevinin avukatı söylemiş, avukata kim söylemiş bilemiyorum. Sanırım böyle davranmak adetmiş. Bakın arkadaşlar, görüyorsunuz bende ladesçilik yok, her şey şeffaf. Neyse, hukuki konular sizi bağlamaz, siz kendinizi nasıl hissediyorsunuz, hayal mi gerçek mi?"

Hepsi birden,

"Gerçek, gerçek hissediyoruz" dediler. Onlara,

"Arkadaşlar, başkalarının sizi nasıl gördüğü önemli değildir, sizin kendinizi nasıl gördüğünüz önemlidir" dedim. Başlarını salladılar.

Aysen,

"Elinize, yüreğinize sağlık çok uğraşmışsınız ama ben kendimi eksik hissettim bu romanda, kadınlar azınlıkta" dedi.

Aybahar,

"Sizin alingan olduğunuzu biliyorum hocam, lütfen darılmayın, bence de öyle. Aşk var bu romanda ama âşıklar yok ortada" diye ona katıldı.

"Bilmiyorum" dedim. "Aşkın değil, dürüstlüğün romanı bu. Kerteriz defterinden de belli. Belki ülkem ve dünyanın aşka değil, dürüstlüğe ihtiyacı var şu anda, belki de benim aşka ihtiyacım yok şu sıralarda, bilmiyorum. Yirmi yaşımda yazsaydım aşkın kerteriz defterini sattırmazdım belki de."

Demir:

"Üstün abi, bu romandaki bütün sözler, düşünceler bize mi ait, yoksa sen mi yazdın hepsini?"

"Ara ara denetimden çıktığınız oldu ama sonuçta ben yazdım tabii."

"Belli, biz kendi varoluşlarımızı yaşayamadık. Üstelik az olay vardı öykümüzde, çok tumturaklı laf ettik, mesaj taşıdık yalnızca, mesaj hamalı olduk. Biz buna mecbur muyduk?" diye eleştirdi Demir.

Cemil:

"Sonra bir de kafiyele konuřturduñ bizi abi. Kendi halimize bıraksan doğru düzgün konuşurduk adam gibi."

Demir:

"Sanatınıza saygımız sonsuz, ancak çocuk haklı sanırım, hepimiz sanki sizin ağzınızdan konuştuk, kendimiz olmadık galiba."

Ben:

"Dostlarım, kim bu dünyada gerçekten kendisi olabiliyor ki? Kim tamamen özgür, kim kendini veya birilerini kandırmadan bir şeyler yapabiliyor ki? Tiyatroda ya da romanda yazar her kahramanı farklı bir üslûpla konuşturduğunda, 'mış' gibi davranmış, kandırmış olmuyor mu? Herkes kendine ve çevreye karşı ladesçi bu dünyada."

Cemil:

"Abi tamam da ben anlamadım şimdi, kafiye niçin gerekli?"

"Uygun adım gider gibi uyaklı, uyumlu bir dünya gerekli, V düzeniyle uçan kuşlar misali, kafiyele bir dil, düzgün ve dürüst tutar belki bizi. Belki dilin doğal akışı içinde zaten var kafiye, lades kemiklerini kıran, göçmen kuşların V düzenini bozan insan evlâdı, yaşamın keyfini, dilinin kafiyesini kaçırdı, basitçe konuştu. Belki bunun için kafiyele yazdım, belki de her bir kafiyele buldukça paltosunun ceplerinde para bulup sevinen çocuklar gibi kendi kendimi eğlendirdim, hüner gösterdim. Veya uyak uyumdur kısaca. İyi de şimdi ben ne diye açıklıyorum ki, her açıklama bir savunmadır, 'Niçin su içtin?' diyene 'Çünkü içtim' denir varoluşçulukta. Niyet, niyesiz olabilmeli bazen."

"Sanatçı hesap vermeyecek mi?" diye sordu Demir. Ben:
"Biliminsanı her zaman hesap verebilmeli. Ancak sanatçı hesap vermeli mi, emin değilim. Sanatta geleceğe ilişkin hesap sorma sansür oluyor, geçmişe ilişkin hesap sorulursa eleştiri oluyor, galiba hiç hesap sorulmazsa da balta girmemiş oluyor."

Ayvaz:

"Bir kafiye diyorsun abi, bir uyak, dilde tutarlı olmak gerekmez mi?"

Cemil Ayvaz'a,

"Bundan söz etmişti" dedi.

İhsan:

"Üstün Bey, affedersiniz benimki biraz kişisel olacak, romanda rolüm az gibi geldi bana, sanki hak ettiğimden daha az rol aldım."

"Haklı olabilirsiniz İhsan Bey ancak bir de şu var, belki de insanlar hak ettikleri rolleri almamalılar, aldıkları rolleri hak etmeye çalışmalılar. Bence siz rolünüzü hak ettiniz, iyi bir abiydiniz" dedim, İhsan ise,

"Teşekkür ederim, o sizin iyi görüşünüz" diye karşılık verdi.

Havva Hanım:

"Romanınızı, öykümüzü okudum, ailemizi, çocuklarımı yüceltmişsiniz, teşekkür ederim. Yalnız bir şeyi merak ettim, bölüm isimlerini hem rakamla yazmışsınız hem yazıyla, niye? Uyaklar kadar bu da gereksiz gözüküyor bence."

Ben:

"Üçkâğıtçılığın, dolandırıcılığın yaygın olduğu günümüzde, ödenecek miktar senetlere rakamla yazıldıktan sonra bir de yazıyla yazılıyor yanına parantez içinde. Hani bir tahrifat yapılmasın diye. Sanırım bunu hatırlatmak istedim kendimce. Biraz da editör bir tahrifat yapmasın diye bir muhasebeci titizliğiyle yazdım." Herkes güldü. Raif:

"Ben de bir şey söyleyeyim, benim dükkânla Mustafa Ustanınkini epey tarif etmişsin romanda, birer ikişer gelip bizi buluyor insanlar. O sözlerin hepsini ben söyledim zannedecekler diye hafiften bir huzursuzluk duyuyorum içimde."

Demir:

"Üzülme, kimin söylediği sözler gerçekten kendisine ait ki bu âlemde?"

Cemil:

"Üstün abi, romanın başında benim doğumumla ilgili bir kehânet vardı hani. Onu tam açıklamadın?"

"Doğru, sanırım şu ilk kehânetin yorumu: İnsan dünyada yalnızdır, kendine ait sandığı pek çok şey ona ait değildir, hatta kendi varlığı bile belli bir süre aittir kendine. Oysa insan her şey elindeymiş, kendisine aitmiş ve hiç ölmeyecekmiş gibi davranır. Bu, insana özgü derin ve temel bir kendini kandırıştır. Hiç gitmediği ve gitmeyeceği Güney Kutbu'ndaki bir düzlüğe kendi adının verilmesine sevinen bir kral gibi veya 'Benim yıldızlarıma ne oldu?' diyen Medici'lerin küçük oğlu gibi her şeyin kendine ait olduğunu sanır sürekli."

"Uzaktaki yıldızların size dedenizden verasetle intikâl ettiğini düşünebilirsiniz, bu konuda elinizde resmî belgeler de bulunabilir ama ne yanınızda taşıyabilirsiniz onları ne de ellerinizi uzattığınız da ısıtabilirler sizi. İşte aynen bunun gibi, ne biriktirdiğiniz onca malı bir oturuşta yiyebilirsiniz ne sahip olduğunuz onca para ve itibar sizi ölümden koruyabilir. Aslında yıldızlarla aranızdaki ilişkiye benzer bir mesafe, maddî zenginliğinizle sizin aranızda da duruyor sessizce. Siz ancak kendinizi kandırarak yıldızlara ve tüm maddî varlığınıza çok yakın olduğunuza inanabilirsiniz. "Siz galiba bir emanetçisiniz bu dünyada. Kimi siyasî lider, partisini bir emanetçiye bırakıp bir süreliğine gider. Adamı emanetçidir de kendisi memleketin sürekli sahibi mi?"

"Onca mal, mülk ve itibar, gün gelir bir varmış bir yokmuş olur. Onca güneş ve gezegen de bir vardır, bir yoktur göğünde. Bu dünyada gerçekten senin olan, duyguların ve düşüncelerindir; dışarıdakiler, düşünürsen zihnindedir. Yıldızları yakın, malını mülkünü sürekli kendinin sanmak, sanırım ladesçiliktir."

Aybahar ve Aysen ağlamaya başladılar. Mustafa Usta şefkatle "Niçin ağlıyorsunuz çocuklar?" dedi. İkisi de ayrı ayrı "Çünkü ağlıyoruz efendim" diye cevap verdi.

"Üstün abi, belki yanılıyorum, romanda sanki Batı karşıtı bir hava var gibi, bizler mi karşıyız, yoksa sen mi?" diyerek konuyu değiştirdi Cemil.

Ben:

"Ne Doğu'ya karşıyım ne Batı'ya. Her şey gri, ne bembeyaz ne kapkara. Doğu'nun artıları ve eksileri var, Batı'nın da öyle. Pozitif bilimde, sanatta güzellikler yarattı

Batı, bu iyi. insanlığa çok hümanist iletiler verdi, bu da iyi. Ancak Batı, insanlığa verdiği sözleri tutmadı, dediği başka, yaptığı farklı. Bizdeki 'Hocanın dediğini yap, yaptığını yapma' fikri Batı için de geçerli. Doğu güçlüyken savaştı, yendi, Batı da dünden bugüne aynı; Haçlı Seferleri neydi? Avrupa Konstantinopolis'i niçin ezdi? İster Doğu ister Batı, güçlü olan, unuttu sevgiyi, insanlığın kalbine battı.

"İki öğretmenim, Fransa bir zamanlar Hatay'ı işgal etti diye dava açmış Avrupa'da, ellerinden öperim, iyi de, geçmişte olanlardan ötürü ülkeler bugün birbirlerine tazminat davası açacak olsa mahkemeler kilitlenirdi. Meselâ, Cengiz Han'dan ötürü Moğolistan, Büyük Britanya'dan ötürü İngiltere, kurduğu onca devletten imparatorluktan ötürü Türkiye, Roma'dan ötürü İtalya ve bugün hâlâ savaşıyor nice ülke mahkemeye verilse, alınacak tazminatlarla on defa donatılırdı dünya. (Tabii Afrika yine aç kalırdı.) İzmir'e çıktılar diye biz Yunanlılara dava açsaydık, İstanbul'u aldık diye onlar bize, torunlarımız gülerdi halimize." "Peki ne yapmalı?" dedi Raif. Ben de dedim ki; "Bence bireyler gibi milletler de bitmemiş işlerini bitirmeli, ukdeler ufukların gerisinde kalmalı. Geçmişe esef etmeyelim, geleceği tesis edelim. Tarih boyunca ne resim birleştirdi insanları ne bilim. Doğalı bulmaya gitti Tahiti'ye Gaughin, biraz doğalı paraya çevirdi, biraz da misyonerlik etti. Eğer bir gün birlik olacaksa insanlar, ki uzak ihtimal, belki tiyatro, belki patronsuz sinema ve asıl müzik birleştirecek onları. Beethoven ahlakı gerek insanlığa ve Joan Baez bereketi gönüllere. Livaneli'nin divâne gönlü ile Theodorakis dost kalsın gerek. Ve ney nefesi gerek gönüllere güneşler gibi dönsün diye Mevlânâ. Bir

garip hipotez benimki de işte, iş arkadaşınızı, içki arkadaşınızı, ev arkadaşınızı vurabilirsiniz ama birlikte şarkı söylediğiniz adamı vuramazsınız."

Havva Hanım:

"Birer ömür tükettik bu romanda. Harcadığımız, harcadığınızı zamana değdi mi?"

Ben:

"Pazarlamacılıkta bir taktik var, 'Puan biriktir, harcadıkça kazan' diyorlar. Yüz lira harcıyorsun on liran birikiyor, iki yüz harcadığında yirmi. Çok biriktirmek için, çok harcaman gerekli. Sanırım bu şık bir lades, göz göre göre kandırmak müşteriye. Ama bir yandan da düşünüyorum da bu 'Harcadıkça kazan' fikri, hayatımızın özeti belki. İnsan evlâdı, bu dünyaya geldi geleli harcadıkça kazanıyor sürekli. En değerli yıllarımızı harcayıp diplomalar, eklemek paraları kazandık. Anneler hayatlarını, vücutlarını, uykularını verip bebekler kazandılar. Yaşam boyu ne kazandıysak harcadık da kazandık, bu dünyada vermeden hiç almadık. Harcayarak kazanmak ve sona doğru yol almak, bu evrende maddeye sinmiş en temel çelişkidir belki. Madenleri, ormanları, atmosferi harcadıkça kazandığını düşünüyor medeniyet. Kazandıkça yıkıma yaklaşıyor halbuki."

Raif:

"Aylarca, yıllarca uğraştınız bu roman için. Bunca zahmete değdi mi?"

Dökmen:

"Yaşımız ilerledikçe birer kerteriz defterine dönüşür yaşamlarımız, görüp bildiğimiz ne varsa orada yazılıdır."

Bizden sonrakiler okusun isteriz. Eğer roman sayılırsa bu roman, benim yaşamımın kerteriz defterinden çıkarılmıştır; bütün dünyayı doyurmaz ama rehberlik edebilir bazılarına. Eğer gelecekte bir tek insan eksik ölürse bu roman yüzünden veya bir tek baba hiç yalan söylemeden bir tek  ocuk yeti tirebilirse, zahmetime değdi derim yürekte.

"Bakınız, göçmen kuşlar V düzeniyle uçarlar gökyüzünde, bir dostluk ve dayanışma işaretidir bu. Ba ımızın üstünde uçup giderler de sürekli, fark etmeyiz gösterdiklerini. Dürüstlük doğallıktır, doğada ve doğallıkta dürüstlük vardır. Tavuğın lades kemiğini kırıp oyun diye kardeşini kandırmaya çalışan insan, kendi oyununa geldi, kendini ve doğayı kandırmaya çalışıyor farkında olmadan ve böyle giderse bir gün gökyüzündeki kuşların V karde liğini, bir kemik gibi kırıp atacak besbelli. Kendimi ve cümle âlemi ne diye kandırayım ki! Lades kemiklerini kırmayalım ve kuşların gökteki V düzenini."

Salondakiler birbirine sarılmak için kollarını açtılar. El sıkı an iki insanın lades kemiğine benzeyen kolları gibi, ötekine sarılmak için kollarını açan bir insanın iki kolu da, lades kemiğini ve kuşların gökteki V düzenini hatırlattı o an bana.

U mayı unutmu  kuşlar gibiydik, bir açıp bir kapayıp kollarımızı, teker teker birbirimize sarıldık ve ağlıyorduk.

Ladesçi

ÜSTÜN DÖKMEN

Ladesçi'nin kahramanı Cemil lades oynamayı çok sevmektedir, bu yüzden adı ladesçiye çıkar. Ancak olaylar geliştikçe anlarız ki aslında toplumda herkes herkesle ve kendisiyle lades oynamaktadır, kandırmaya çalışmaktadır. Roman boyunca Cemil'le Ayvaz'ın yanında, şaşırtıcı, bolca güldüren, güldürürken düşündürten, merakla okunan sürükleyici yaşam öykülerini izleyerek yolculuk edeceksiniz. Bu yolculukta Üstün Dökmen kendi yaşamının kerteriz defterinden parçalar sunuyor sizlere.

Eski balıkçılar hangi balığın hangi mevsimde nerede bulunduğunu gösteren kerteriz defterleri yazarlarmış. Cemil ile Ayvaz'a yol gösteren kerteriz defteri, denizlerdeki sahte ve gerçek zenginlikleri anlatıyor kendince. Kitabı bitirdiğinizde yaşamın olanaklarına ilişkin değerli bir harita kalacak elinizde.

500. kitabımız...

"Sistem Yayıncılık, bilgi ve sevginin temel değerler olduğu bir öğrenme ortamı oluşturmak için vardır."

yani sekiz TL

Bu kitabın baskısına kullanılan ağaçlar için 100 adet ağaç doğaya iade edilmiştir.